

ITANTA-NAKARI

Iwitsikai-takiro maaroni

1 ¹Owakira itanta-nakari iwitsikan-taitzi, iriitakira Pawa owitsika-kirori inkiti aajatzi kipatsi. ²Tima tikatsi tzima-tsini kipatsiki, oyosiita inkaari, tsitiniki okantaka. Apatziro ikantakaaro Itasorinka Pawa, okinawaitzi inkaariki.

³Ari iñaa-waitanaki Pawa, ikantzi: “Onkitainkati”, mata-naka ikantakiri. ⁴Iñaatziro Pawa kamiitha okantaka kitainkari. Inasitakaro kitainkari, ti intsipatairo tsitinikiri. ⁵Ari ipai-takiro Pawa iroka kitainkari, “Kitaitiri”. Irooma tsitinkiri ipai-takiro “Tsitiniri”. Ari otsitini-tanaki ipoñaa okitai-tamanai. Iroo-taki aparo-nitain-tsiri iroka kitaitiri.^a

⁶Ipoñaa iñaa-waitanaji Pawa, ikantzi: “Ontzimi otziki-roni nijaa-payi, iroo-taki inasityaaroni.” ⁷Imata-kiro Pawa, tzima-naki otziki-roni nijaa. Tzimatsi nijaa saika-nain-tsiri jinokinta, pasini otapinaki. Mataka ikantakiri. ⁸Ipai-takiro Pawa otziki-roni nijaa “inkiti”. Ari otsitini-tanaki ipoñaa okitai-tamanai. Iroo-taki apiti-tanain-tsiri iroka kitaitiri.

⁹Ipoñaa iñaa-waitanaji Pawa, ikantzi: “Apatotyaa nijaa-payi okaratzi tzima-tsiri otapinaki inkiti, ontzimi tsika ompiryaa-pathati.” Mata-naka. ¹⁰Ipai-takiro Pawa tsika opiryaa-patha-tanaki “kipatsi”. Irooma tsika apatotanaka nijaa ipai-takiro “inkaari”. Ikanta yamina-kiro Pawa kamiitha okantaka. ¹¹Ari ikantzi Pawa: “Oshooki kipatsiki nasiyita-chari inchato aajatzi pankirintsi, tzimatsini okithoki ithotaitziri aajatzi iwaityaari.” Matanaka ikantakiri. ¹²Ari oshookanaki kipatsiki nasiyita-chari inchato aajatzi pankirintsi. Tzimayi-tanaki okithoki inchato-payi. Ari okimitakari pankirintsi-payi. Yaminakiro Pawa iroka-payi kamiitha okantaka. ¹³Ari otsitini-tanaki ipoñaa okitai-tamanaji. Iro mawa-tanain-tsiri iroka kitaitiri.

¹⁴Ipoñaa ikantzi Pawa, ikantzi: “Intzimi inkitiki oorinta-chani, iriitaki inasi-takaityaa-roni kitaitiri aajatzi tsitiniri. Irootaki iyoi-tantyyaa-

^a **1.5,8,13,19,23,31** Ikantai-tziri aka “Ari otsitini-tanaki ipoñaa okitai-tamanai”. Tima pairani owakira iwitsika-kiri Pawa ooryaatsiri, okitaitanaki. Ari iwitsika-kiro okaratzi ikowayi-takiri, ipoñaa otsitini-tanai. Irootaki aparoni kitaitiri iroka. Ari okantana-kityaa, otsitini-tanai ipoñaa onkitai-tamanai, irootaki pasini kitaitiri.

rori kitaitiri-payi, osarintsi-payi, aajatzi kitaitiri yoimosirinkantaitari, ¹⁵Iriitaki oorintaachani inkitiki inkitainkatairo kipatsiki.” Matanaka inkantakiri Pawa. ¹⁶Ari iwitsika-kiri Pawa apiti oorinta-chari. Aparoni antariiti oorinta-chani kitaitiriki, iriima pasini kiripiri oorinta-chani tsitiniriki. Ari iwitsika-kiriri aajatzi maaroni impokiro-payi. ¹⁷Iwakiri Pawa inkitiki, iriitaki kitainka-takayi-roni maaroni kipatsi, ¹⁸kitaitiri aajatzi tsitiniri. Irootaki iyotan-taityaarori kitaitiri aajatzi tsitiniri. Ikanta yamina-kiri Pawa yoka-payi kamiitha ikantaka. ¹⁹Ari otsitini-tanaki ipoñaa okitai-tamanaji. Irootakira 4-tatsiri kitaitiri. ²⁰Ipoñaa iñaa-waitanaji Pawa, ikantzi: “Ishikiti nijaaki nasiwai-tachari nijaawiri, aajatzi siwanki-ripayi arayi-tatsini kipatsiki.” ²¹Tima iwitsika-kiri Pawa antari-payi inkaari-wiri, aajatzi maaroni inasiwaitachari nijaawiri, oshiki-yitanaji, Iwitsika-kiri siwanki-tatsiri arayi-tatsiri. Ikanta yamina-kiri Pawa yoka-payi kamiitha ikantaka. ²²Itasonka-nakiri Pawa, ikantziri: “Intzima-yitaji yanini-payi, ishikitan-tajyaari nijaaki-payi. Ari inkimita-yaari aajatzi siwankiri-payi ishikiyitai kipatsiki.” ²³Ari otsitini-tanaki ipoñaa okitai-tamanai. Irootaki 5-tatsi iroka kitaitiri.

²⁴Ipoñaa iñaa-waitanaji Pawa, ikantzi: “Ishikitai kipatsiki ikaratzi nasitachari, piratsi-payi ipirai-tari, antami-wiri, konthaayi-tatsiri, maaroni tzimatsiri kipatsiki aajatzi.” Mata-naka ikantakiri. ²⁵Ikanta iwitsika-yita-kiri Pawa yoka-payi kamiitha ikantaka.

²⁶Ipoñaa iñaa-waitanaji Pawa, ikantzi: “Iroñaaka thami awitsiki atziri kimitaini aroka. Iri mati-roni yanairi nijaa-wiri, siwankiripayi, piratsi-payi ipiraitari, maaroni tzimatsiri kipatsiki, ari inkimi-tairiri ikaratzi konthaayitatsiri kipatsiki.”

²⁷Imatakiri Pawa iwitsika-kiri atziri,
ari ikimi-takiri tsika ikanta irirori.
Iwitsikaki sirampari ipoñaa kooya.

²⁸Ari itasonkanakiri Pawa ikantziri: “Piwaiyanti pishikitantyaari. Pinampi-taiyaaro maaroni kipatsiki, pimpinkathari-wintanti. Iyotani pinkantya panairi maaroni tzimatsini aka kipatsiki. Panairi siwankiri-payi, piratsi-payi ipirai-tari, antami-wiri, aajatsi ikaratzi konthaayitatsiri kipatsiki.”

²⁹Ari ikanta-naki Pawa: “Nopi-miro okaratzi shookatsiri kipatsiki tzima-tsiri okithoki, aajatzi inchato-payi okaratzi kitho-yitatsiri. Iro piwa-yitajyaari awirokaiti. ³⁰Iriima antami-wiripayi, konthaayitatsiri kipatsiki, siwanki-yita-tsiri, iwaitajyaaro incha-sipayi.” Mata-naka ikanta-kiri Pawa. ³¹Yamina-kiri Pawa ikaratzi iwitsika-kiri kamiitha ikantaka. Ari otsitini-tanaki ipoñaa okitai-tamanai. Iro 6-tatsiri iroka kitaitiri.

2 ¹Aritaki iwitsikai-takiro okaratzi tzimatsiri inkitiki aajatzi kipatsiki. ²Tima irootaki 7-tatsiri kitaitiri ithonkan-takarori Pawa maaroni iwitsika-yitakiri. Ari imakoryaa-paaki irirori. ³Itasonka-kiro Pawa iroka

7-tatsiri kitaitiri, ikantaki: “Tasonkaaro onatyii iroka kitaitiri.” Tima iroka kitaitiri irootaki imakoryaan-takari Pawa iwitsika-yitantaka-rori okaratzi tzimayi-tatsiri.

Isaiki atziri Posiñaariniki

⁴Iroka ikinkitha-takoi-tziro owitsikan-takari inkiti aajatzi kipatsi. Tima pairani owakira iwitsika-kiro Pawa inkiti aajatzi kipatsi, ⁵tikatsi pankirintsi shooka-tsini, tikatsi aajatzi towari-payi. Ti iwaryiuro inkani kipatsiki, tikatsi antawai-tatsini. ⁶Apatziro ositowaatzi nijaa kipatsiki, irootaki tsinka-patha-tzirori maaroni. ⁷Ipoña yaaki Pawa kipatsi iwitsika-kiri atziri. Itasonka-kiri ikirimasiki, añaanaki. Aripaiti yañaanaki itanakarori atziri.

⁸Ikantakaa-karo Pawa ontzimi pankirin-tsimasi tsika isitowa-piintzi ooryaatsiri, ipaitakiro Posiñaarini. Ari imisaika-kiri yoka atziri iwitsika-kiri. ⁹Ari ishookakaaki Pawa inasiwai-tachari pankirin-tsipayi, owaniinka-yitachari, okaratzi iwaitari okithoki. Ishookakaaki aajatzi niyaankiniki pankirin-tsimasi apiti pankirintsi. Aparoni yañaantaitari, pasini iyotantai-tarori kamiithari aajatzi kaaripirori. ¹⁰Tzimatsi anta Posiñaariniki aparoni nijaa, irootaki tsinkirori pankirin-tsimasi. Tzimatsi iroka nijaa okaratzi 4 ochiwaa. ¹¹Itanakarori ochiwaa ipaitai-tziro Sinchaari, irootaki tapotachari anta Tapotaariniki, ari itzimiri ooro. ¹²Iriipirori inatzi ooro tzimatsiri anta, tzimatsi iriipirori tziritatsiri, tzimatsi aajatzi mapipayi poriryaa-tatsiri.^b ¹³Irooma apiti-tatsiri ochiwaa ipaitai-tziro Sipopojaarini, irootaki tapotachari anta Kisaapororiniki. ¹⁴Iroka pasini mawatatsiri ochiwaa ipaitai-tziro Tampishaarini, irootaki tapotachari anta tsika isitowa-piintzi ooryaatsiri Aatzikawiniki. Pasini 4-tatsiri ochiwaa, irootaki ipaitai-tziri Antaraani. ¹⁵Aritaki imisaika-kiri Pawa yoka atziri pankirin-tsimasiki Posiñaariniki, iriitaki kaankiityaa-kotzirori pankirin-tsimasi, yaamaakowin-tyaaro aajatzi. ¹⁶Iroka ikantakiri: “Kamiitha-tatsi pinthotiro okaratzi tzimatsiri pankirin-tsimasiki. ¹⁷Irooma okithoki pankirintsi iyotantai-tarori kamiithari aajatzi kaaripirori, airo pithotziro. Aririka pinthotakiro, aritaki pinkamaki.”

¹⁸Ipoña ikantanaki Pawa: “Ti okamiithatzi isaikawaiti apaniirorni atziri. Ontzimatyii nowitsiki-niri amitako-tirini.” ¹⁹Tima owakira iwitsikan-taka-riri Pawa maaroni ipiraitari-payi, aajatzi maaroni siwankiri-payi, kipatsi yaaki. Yamakiniri atziri ipaitai-tziri aajatzi Adán, iwiniro iwairo-payi. Okaratzi iwakiniriri iwairo-payi iwitsikani Pawa, irojatzu iwairoyitari iroñaaka. ²⁰Imatakiro Adán iwakiniri iwairo maaroni antami-wiri-payi, maaroni siwankiri-payi, aajatzi ipiraitari-

^b 2.12 iriipirori tziritatsiri = bedelio, mapipayi poriryaa-tatsiri = ónice

payi. Titzimaita ñiini aparoni amitako-tirini irirori. ²¹Ikantakaa-karo Pawa impochokiti Adán. Ikanta imaapiro-tanaki Adán, yayitakiri imiriki, iwitana-jiri kamiitha iwathaki. ²²Irootaki imiriki atziri iwitsika-kiri Pawa aparoni kooya. Yamakiro Pawa ñiiniro atziri. ²³Ikanta ññaawakiro Adán, ikantanaki:

¡Naaka asitaro nowatha iroka!
Irootaki notonki.
Kooya ompaityaa,
Tima iwatha sirampari iwitsikai-taki.^c

²⁴Irootaki airo isaikantaja mainari-payi asitaririki aririka yaawakaa-najyaa, tima aparoni inkanta-najyaa iwathaki osiyawaitaaro iwichaa-wakaa-jyaami.

²⁵Tima kaanki-miriki ikantaka atziri aajatzi iina, titzimaita ipasikijii-tzi.

Ipiyatataka Adán aajatzi Eva.

3 ¹Pairani yotani ikantawita maranki, yanairi maaroni antami-wiri ikaratzi iwitsika-kiri Pawa. Ikanta apaata maranki ari isampitakiro kooya, ikantziro: “¿Omaapiroma ikantzimi Pawa: ‘Airo pithotziro okaratzi pankitachari pankirin-tsimasiki?’ ” ²Akanakiri kooya, okantziri: “Kantacha nonthotiro okaratzi pankitachari anta, ³irooma satikainchari niyaanki-masiniki, airo nothotziro. Tima ikantakina Pawa: ‘Airo pithotziro irona, airo pairikiro kapichiini, pikami = kari.’ ” ⁴Ikantzi maranki: “Thaiyaantsi, airo pikami. ⁵Tima iyotzi Pawa aririka pinthotakiro chochoki, ari piyotana-kiro kamiithari aajatzi kaaripirori, ari pinkimi-tanakyaari ikantara irirori.” ⁶Oñaatziro kooya iroka chochoki kamiitha okantaka, oniwitana-karo onthotiro, onintzi ontzimi oyotani. Aakiro chochoki, othotakiro. Aanakiniri oimi, ithotakiro aajatzi irirori. ⁷Ari opisaityiimo-tanakiro, oñaatyaa osaika-miriki-jiitatzi. Aajiitaki osi pankirintsi, ositzikakiro, irootaki owasita-nakari.^d

⁸Okanta otampyiityaa-paaki tsitinii-tiini, ikimawaa-tziiri Pawa yaniitapaji pankirin-tsimasiki. Siyajii-tanaka imana-pithatari. ⁹Ikaimapaa-kiri Pawa, ikantziri: “¡Adán! ¿Tsikama pisaikika?” ¹⁰Ari yakanaki irirori, ikantzi: “Notharowakaatyaami, Pawa, nokimawaimi paniitapaji pankirin-tsimasiki, tima kaanki-miriki noñaaka, irootaki nomana-pitha-tantamiri.” ¹¹Ari isampitana-kiri, ikantziri: “¿Paitama

^c 2.23 Iroka ñaantsi akantziri aroka “sirampari”, irootaki ikantai-tziri pairani “ish”, irooma akantziri aroka “kooya”, irootaki ikantai-tziri pairani “ish-shah”. Ari añiirori iroka ñaantsi “ish-shah” opoñaaro ñaantsi “ish” akantziri aroka “sirampari”. Aririka antsipatairo ññaawaitiro “ishah” osiyaro akantziri aroka “opoña”. Aririka ññaawaitiro ñaantsi “ish-shah” osiyawaitaro ankanti “sirampari-opoña”. ^d 3.7 pankirintsi = higuera

kantakimiri pisaika-mirikitatzii? ¿Pithotaki-roma chochoki nopinka-kaimiri?”¹² Ari yakanaki atziri, ikantzi: “Kaarima kooya pipakinari nontsipa-tyaaro, irootaki opakinarori iroka chochoki nothotan-takarori.”

¹³ Isampitana-kiro Pawa iroka kooya, ikantziro: “¿Paitama pantakiri?” Okantanaki iroori: “Tima yamatawi-takina naaka maranki, irootaki nothotan-takarori chochoki.”¹⁴ Ikantana-kiri Pawa yoka maranki:

“Okantakaan-tziro pamatawi-takiro kooya,
Misha-piro-taari pinatyii awiroka, panaajiri maaroni antami-wiri.
Pasi piwiro pinkonthaan-tajyaaro pinii osaawiki,
Kipatsi-yina pinkantajyaa piitoki.^e

¹⁵ Nonkan-takai-yaaro onkisaniin-taimi kooya.

Ari inkantajyaari osarintajyaari,
Inkisaniin-tairi pasi awiroka.
Iriitaki tsitokai-miniri piitoki,
Ipatzi-kontaki patsi-kamatsi-tairi awiroka.”

¹⁶ Ikantana-kiro kooya:

“Antaro pinkimaatsi-taiyaa aririka piwaiyantai.
Oshiki ayimataimi pinintzi yapititaiyaami piimi,
Iro kantacha, oshiki impira-waitajyaami irirori.”

¹⁷ Ikantana-kiri atziri:

“Tima paawako-takiro piina,
Pithotan-takarori nopinka-kaawitamiri.
Awiroka kantakaan-taki-rori nomisha-tantyaarori iroka kipatsi.
Oshiki pinkimaatsi-taiyaaro pantawaiti,
Piñaantajyaarori piyaari kitaitiriki-payi.

¹⁸ Tima oshiki onkantaiyaa kitoochii-masi kipatsiki.

Irootaki piwankiri piwayitaiyaa awiroka.

¹⁹ Ari pasi piwiro pamasawi-wintairo onkarati piwajyaari,

Irojatzí pinkipatsi-pani-tantaiyaari,
Tima kipatsi yaitaki iwitsikan-taitaka-miri,
Ontzimatyii pinkipatsi-panitai aajatzi.”^f

²⁰ Aritaki ipaitakiro iina yoka Adán “Añaantsi”, tima irootaki irinirotyaari inkarati añaayi-tatsiniri. Ikantai-tziro iñaaniki irirori-payi “Eva”.²¹ Ipoñaá yaaki Pawa misinantsi iwitsikakiniri iithaari, irootaki ikithaa-takiriri atziri aajatzi iina.

²² Ipoñaá ikantzi Pawa: “Ikimitakai arokaiti yoka atziri, iyotanakiro kamiithari aajatzi kaaripirori. Kimitaka aritaki inthotakiro chochoki yañaantaitari, aritaki yañaanitai.”²³ Irootaki imisito-wantaka-riri isaikawitakara pankirin-tsimasiki Posiñaariniki. Ontzimatyii yantawaitaji

^e 3.14 Kipatsi-yina pinkantaiyaa piitoki = piniyain-katairo kipatsi-pani.

^f 3.19 piwajyaari = pan

aka kipatsiki, tima kipatsi yaitaki pairani iwitsikan-taitaka-riri. ²⁴Aritaki imisitowai-takiri atziri pankirin-tsimasiki Posiñaarini, iwanaki Pawa aparoni maninkari tsika isitowa-piintzi ooryaatsiri. Ari osaikitakari wisamintotsi iroowaitaki opaamatzi paamari. Irootaki shiwatachari anta airo yariitan-taitaaro chochoki añaakaan-tatsiri.

Caín aajatzi Abel.

4 ¹Okanta apaata imaantakaro iina Adán. Ari omotyaataki iroori, tzimaki otomi. Okanta-siritzi Eva: “Nowaiyantaki iroñaaka notomi. Iriitaki Pawa kantakaaro nowaiyantiri.” Irootaki opaitan-takariri otomi “Waiyantaantsi”. Tima iroka wairontsi Waiyantaantsi, irootaki ikantziri iñaaniki irirori “Caín”. ²Ipoña itzimanaji pasini otomi, opaitakiri Abel, iriitaki iririntzi-tanakari Caín. Pirawai-tachari inaki Abel, iriima Caín pankiwai-taniri inatzi. ³Ikanta apaata Caín, yaanaki iwankiri yasitakai-yaari Pawa impinkatha-tantyaariri. ⁴Ari ikimitakari irirori Abel, yaanakiniri Pawa itarori itzimi ipira, iriipiro-tatsiri iwathatzi. Oshiki yaakamiitha-takiri Pawa Abel, ari ikimitaa-kiro yasitakaakariri.⁵ ⁵Iriima Caín timachiini yaakamiithatiri, ari ikimitaa-kiro okaratzi yasitakaa-witakariri. Irootaki ikisantana-kari Caín. ⁶Ikantawi-takari Pawa: “¡Caín! ¿Paitama pikisawai-tantari? ¿Paitama pipasini-kyaatantari? ⁷Arimi pantiro kamiithari, airo pipasini-kyaawai-tzimi. Iro kantacha, aririka pantakiro pikinkithasiritari aritaki pinkaaripiro-siritaki. Ontzimatyii piitsinampairo iroka.”

⁸Ikanta apaata Caín, ikantakiri iririntzi Abel: “¡Iyí! Thami ankinawaiti owaantsiki.” Ari iwakiriri anta iririntzi. ⁹Isampitakiri Pawa, ikantziri: “¡Caín! ¿Tsikama ikinakika pirintzi?” Ikantzi Caín: “Ti noyoti. ¿Naakama kimpoyiiriri?” ¹⁰Ari yapiitzi iriirintzi: “¿Paitama pantakiri? Tima nokimakiro iriraani pirintzi okimiwai-takaro onkaima-kaima-tatyiinami kipatsiki tsika piwakiri. ¹¹Mishataari pinaatyii awiroka iroñaaka, airo pinampi-taaro aka tsika osiyakaro omiritakityii-yaaromi kipatsi iriraani pirintzi piwakiri. ¹²Pankiwai-rintzi pinawityaa, airomaita piñaayi-tairo onkitho-tzimo-taimi. Kinakina-waitaniri pinkantajyaa, airo pamita pisaikajiro pinampiki.” ¹³Yakanaki Caín, ikantzi: “Airo namawitziro okaratzi pikantaki-nari, pimapiro-takina. ¹⁴Pimisitowa-kina aka, kinakina-waitaniri nonkantajyaa, airo namitaja nosaikairo nonampiki. Inkarati ñaayitainani, aritaki iwaitajina.” ¹⁵Ikantzi Pawa: “Itzimi-rika owaji-mini awiroka, oshiki impiyatai-tyaari irirori.” Airo iwan-taitari Caín, ikimi-takaan-takari Pawa inkin-tawatha-tatyiirimi iyoitan-tyaariri.^h

¹⁶Jataki Caín ikinanakiro isitowa-piintzi ooryaatsiri ipaitai-tziro Kinawini. Ari inampitaka-rori anta, tira isaikairo Posiñaariniki tsika ikinkitha-waitakaa-kiri Pawa.

^g 4.4 ipira = oisha = oveja ^h 4.15 oshiki impiyatai-tyaari = onkarati 7 yapiitaitiro impiyatai-tyaari.

Icharinipayi Caín.

¹⁷Ari yaakiri iina anta Caín. Iwaiyan-takaa-kiro, ipaitakiri Enoc. Ari iwitsika-kiri inampi, ipaitakiro Enoc aakotakiri iwairo itomi. ¹⁸Iriitaki Enoc asitana-kariri Irad. Iriitaki Irad asitana-kariri Mehujael. Iriitaki Mehujael asitana-kariri Metusael. Iriitaki Metusael asitana-kariri Lamec. ¹⁹Iriima Lamec otzimaki irirori apiti iina. Opaita Ada, pasini opaita Zila. ²⁰Itzimanaki otomi Ada opaitakiri Jabal, iriitaki ishininkai-titari pankothaantiwiri, aajatzi pirawai-nitachari. ²¹Tzimatsi Jabal pasini iririntzi paitachari Jubal, iriira ishininkai-titari piyompi-waitaniri aajatzi showiriwai-taniri. ²²Owaiyantaki iroori Zila, opaitakiri Tubal-caín, iriitaki asiro-pakori, owitsika-yitzirori opaita-rika-payi asiro kitiri-tatsiri. Tzimatsi iritsiro Tubal-caín opaita Naama.ⁱ ²³Ikanta apaata Lamec ikinkitha-waitakaa-kiro apitiro iina, Ada aajatzi Zila, ikantziro:

“Pinkimisantina nonkantimiri:

Nowakiri atziri okantakaan-tziro ikichinka-kina.

Nowamaaki awankari okantakaan-tziro imposakina.

²⁴Oshiki impiyawin-taiyaari Caín,

Irooma naaka imaapiroiti impiyawin-taiyaana.^j

²⁵Ikanta yapiitajiro Adán imaantajaro iina, ari itzimaji pasini itomi opaitakiri “Opantaantsi”. Okanta-siri-tanaji iroori: “Ipajina Pawa pasini notomi iri impoyii-tyaarini notomini Abel, iwakiri Caín, iririntzi.” Tima iroka wairontsi Waiyantaantsi, irootaki ikantziri iñaaniki pairani iriroriiti “Set”. ²⁶Ikanta iwaiyakaa-kiro iina irirori Set, tzimanaki itomi ipaitakiri Enós. Ari yitaitana-karo ipinkathatai-tziri Pawa.^k

Ichariniyitanakari Adán

5 ¹Yoka ikaratzi icharini-yita-nakari Adán. Tima owakira iwitsika-kiri Pawa yoka atziri, isiyakaa-kari tsika ikantawaita irirori. ²Iwitsikaki sirampari aajatzi kooya. Itasonka-wintakiri. Ipaitakiri “Atziri” owakira iwitsika-kiri.

³Tzimanaki Adán okaratzi 130 isarintsiti, ari itzimaji pasini itomi ipaitakiri Set. Iriitaki siyakariri tsika ikantawaita irirori. ⁴Aikiro yañaawaji Adán okaratzi 800 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi. ⁵Iroka okaratzi yañaaki Adán 930 osarintsi, ari ikamajiri irirori. ⁶Tzimanaki irirori Set okaratzi 105 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Enós. ⁷Aikiro yañaawaji Set okaratzi 807 osarintsi. Tzimawaji

ⁱ 4.22 asiro kitiri-tatsiri = bronce ^j 4.24 Oshiki impiyawintaiyaari = onkarati 7 yapiitaitiro impiyatai-tyaari; imaapiroiti impiyawin-taiyaana = onkarati 77 yapiitaitiro impiyatai-tyaari. ^k 4.26 Paminiro ‘Tsika Ikantai-tziro Naantsi-payi’ okanta-kota ‘Wairontsi’.

itomi-payi aajatzi irisinto-payi. ⁸Iroka okaratzi yañaaki Set 912 osarintsi, ari ikamajiri irirori.

⁹Tzimanaki irirori Enós okaratzi 90 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Cainán. ¹⁰Aikiro yañaawaji Enós okaratzi 815 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi. ¹¹Iroka okaratzi yañaaki Enós 905 osarintsi, ari ikamajiri irirori.

¹²Tzimanaki irirori Cainán okaratzi 70 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Mahalaleel. ¹³Aikiro yañaawaji Cainán okaratzi 840 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi. ¹⁴Iroka okaratzi yañaaki Cainán 910 osarintsi, ari ikamajiri irirori.

¹⁵Tzimanaki irirori Mahalaleel okaratzi 65 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Jared. ¹⁶Aikiro yañaawaji Mahalaleel okaratzi 830 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi. ¹⁷Iroka okaratzi yañaaki Mahalaleel 895 osarintsi, ari ikamajiri irirori.

¹⁸Tzimanaki irirori Jared okaratzi 162 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Enoc. ¹⁹Aikiro yañaawaji Jared okaratzi 800 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi. ²⁰Iroka okaratzi yañaaki Jared 962 osarintsi, ari ikamajiri irirori.

²¹Tzimanaki irirori Enoc okaratzi 65 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Musalén. ²²Aikiro yañaatzii Enoc okarataki 300 osarintsi, yantapiin-tziro okaratzi inintziri Pawa. Tzimawaji pasini itomi-payi aajatzi irisinto-payi. ²³Iroka okaratzi yañaaki Enoc 365 osarintsi. ²⁴Tima yantapiin-takiro Enoc okaratzi inintziri Pawa, irojatzi yaantaariri Pawa, tira iñiitajiri.

²⁵Tzimanaki irirori Musalén okaratzi 187 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Lamec. ²⁶Aikiro yañaawaji Musalén okaratzi 782 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi. ²⁷Iroka okaratzi yañaaki Musalén 969 osarintsi, ari ikamajiri irirori.

²⁸Tzimanaki irirori Lamec okaratzi 82 isarintsiti, ari itzimaki itomi irirori. ²⁹Ikanta-siritzi Lamec: “Tima imapiro-takiro Pawa imishatakiro kipatsi, oshiki inkimaatsi-taityaaro yantawai-taiti, iro kantacha iriitaki yoka iincha-niki makoryaa-kaantaa-tsini.” Irootaki ipaitan-takariri itomi “Makoryaantsi”. Timá iroka wairontsi Makoryaantsi, irootaki ikantziri iñaaniki pairani irirori “Noé”. ³⁰Aikiro yañaawaji Lamec okaratzi 595 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi. ³¹Iroka okaratzi yañaaki Lamec 777 osarintsi, ari ikamajiri irirori.

³²Tzimanaki irirori Noé okaratzi 500 isarintsiti, ari itzimaki itomi-payi, ipaitakiri: Sem, Cam, Jafet.

Ikaariprotaki atziriiti

6 ¹Ikanta shikitanaji atziripayi aka kipatsiki, tzimayi-tanaki irisinto-payi. ²Ari iñaakiro itomiyaayi-payi Pawa kamiithaa-niki okantayita

irisintoiti atziripayi, ikoyaayitaki okaratzi onimotaki-riri, iinanta-yitakaro. ³Irootaki ikantan-tanakari Pawa: “Airo yañaa-yitaji atziri, tima wathatsi inamatsi-tatzii irirori. Apatziro yañaa-matsitaji onkarati 120 osarintsi.” ⁴Ikanta iinantayitakaro itomiyaayi Pawa irisinto-payi atziripayi, iwaiyan-takaa-yitakiro. Iriitaki antari-tawato-payi itanakarori inampiyitaro pairani, ñaapirori ikantajiitakani, oshiki ikimakoi-takiri.

⁵Tima iñaakiri Pawa omaapiro ikaaripiro-taki atziripayi aka kipatsiki, iro yaakowin-tapiintaka ikinkithasiritaro yantayitiro kaaripiro-yitatsiri. ⁶Antaro okantzimo-niinta-kari Pawa iwitsika-kiri atziri. ⁷Ikantanaki: “Ontzimatyii napirotairi atziri ikaratzi nowitsika-kiri kipatsiki, ari nonkimitairi antami-wiripayi, konthaa-yitatsiri osaawiki, aajatzi siwankiripayi. Tima antaro okatsi-tzimo-niintakina nowitsika-kiri.” ⁸Iriima Noé, kamiitha-siri ikantzimo-takari Pawa.

Iwitsikaki Noé amaatakominototsi

⁹Iroka ikinkitha-takoi-tziri Noé. Kamiitha-siri ikantaka irirori, ikimisan-tapiintziri Pawa. Tima tikatsi pairani kimityaa-riniri Noé yantapiin-takiro inintziri Pawa. ¹⁰Tima ikaratzi mawa itomi Noé, iroka ipaitakiri: Sem, Cam, Jafet. ¹¹Tima oshiki ikaaripiro-tzimo-takiri Pawa osaawi-satziiti, oshiki imaimani-tawakaaka. ¹²Ari yasi iwakiro ikaaripiro-yitaki atziripayi. Ikanta iñaakiri Pawa ithonka ikaaripiro-yitaki atziripayi, ¹³ikantakiri Noé: “Nonintzi napirotairi atziripayi. Iriitaki kantakaan-tzirori imaimani-tawakaantari osaawiki. Nonintzi nonthonkairi atziripayi aajatzi maaroni kipatsi. ¹⁴Irooma awiroka pamini inchato tzimatsiri okasi, irootaki piwitsikiri pamaa-takominto. Pinasityaaro inthomponta pintanto-yitiro. Piwitsiñiiri maaroni intakiroini aajatzi inthomponta.¹ ¹⁵Ari pinkantiro piwitsikiro. Onkarati pimonkaratiro osanthati 300 pikonaki, irooma oniiki onkarati 50 pikonaki, irooma tsika ojinokiti onkarati 30 pikonaki.^m ¹⁶Mawaminko pinkantiro piwitsikiro. Pimorontiro oshaawiini otapisiki inkini yaminaiti, onkarati okimiityaa aparoni pikonaki. Tima aparoni piwitsikaki asitakoro.ⁿ ¹⁷Aritaki nowaryaaki antaro inkani, anairo maaroni kipatsi. Inthonka yapirotayaa inkami maaroni añaayi-tatsiri kipatsiki. ¹⁸Irooma awiroka Noé tzimatsi ankasiyaka-wakaiyaari. Tima awiroka kyaatsini amaatako-minto-tsiki pintsipa-tyaari pitomi-payi, piina, aajatzi paniro-payi. ¹⁹Piminkyii aajatzi apiti-payi nasiyitachari antami-wiriiti ikaratzi añaayi-tatsiri aka kipatsiki, aparoni sirampari aajatzi aparoni kooya, iriitaki tsipatyaa-mini yañaayiti aajatzi irirori. ²⁰Tima apiti-payi

¹ 6.14 okasi = gofer ^m 6.15 osanthati 300 pikonaki = 135 metros, oniiki onkarati 50 pikonaki = 22.5 metros, ojinokiti onkarati 30 pikonaki = 13.5 metros ⁿ 6.16 aparoni pikonaki = medio metro

piminkyii ikaratzi inasiyita siwanki-ripayi, ikaratzi inasiyita antami-wiripayi, ikaratzi inasiyita ipiraita-ripayi, aajatzi ikaratzi inasiyita konthaa-yitatsiri osaawiki, inkini yañaayiti irirori-payi. ²¹ Ontzimatyii piwapithaantyya oshiki piwariti. Irootaki piyaari awirokaiti aajatzi ikaratzi piminkyaa-yitiri.” ²² Imatakiro Noé okaratzi ikantaki-riri Pawa.

Oonkaro

7 ¹ Ipoña ikantairi Pawa yoka Noé: “Tzimawi-tacha oshiki atziri aka kipatsiki, iro kantacha apatziro pikantakaa-karo awiroka pantapiin-takiro nonintziri naaka. Pinkyii amaatako-minto-tsiki awiroka, piina, pitomi-payi aajatzi paniro-payi. ² Piyosiitiri piminkyaa-yitiri aajatzi antami-wiri kaari ipinkai-tziri, inkarati 7 sirampari aajatzi 7 kooya. Iriima ikaratzi ipinkai-tziri piminkyayiti inkarati apiti, aponi sirampari aponi kooya. ³ Ari pinkimitaa-kiri aajatzi siwanki-ripayi, piminkyii inkarati 7 sirampari aajatzi 7 kooya. Airo ipyaanta tsika ikanta inasiyita irirori. ⁴ Tima oyotapaaka 7 kitaitiri nowaryaan-tyaarori inkani, aakowin-tyaaro omparyii 40 kitaitiri aajatzi 40 tsitiniri. Napirotajiri kipatsiki maaroni añaayi-tatsiri nowitsikakiri.” ⁵ Tima imatakiro Noé okaratzi ikantaki-riri Pawa.

⁶ Aritaki tzimaki irirori Noé okaratzi 600 isarintsiti, oonkanyaari kipatsiki. ⁷ Ari ikyaanaki Noé amaatako-minto-tsiki itsipatakaro iina, itomi-payi aajatzi iraniro-payi. ⁸ Ikyapaaki antami-wiripayi kaari ipinkaitzi aajatzi ipinkai-tziri, siwanki-ripayi, konthaa-yitatsiri kipatsiki, ⁹ Itiyitaka amaatako-minto-tsiki itsipatakari Noé, apiti-payi ikaratzi kyaintsiri, aponi sirampari aponi kooya. Omataka okaratzi ikantakiri Pawa. ¹⁰ Ikanta omonkara-tapaaka awisawaji 7 kitaitiri, ari itanakaro oparyaapaaki inkani kipatsiki.

¹¹ Tima aritaki tzimaki Noé okaratzi 600 isarintsiti, awisanaki aponi kasiri, aajatzi 17 kitaitiri, aripaiti otonkako-tanaki inkaari tzimatsiri osaawiki, aajatzi tzimatsiri jinoki. ¹² Aakowin-takaro oparyaaki okaratzi 40 kitaitiri aajatzi 40 tsitiniri. ¹³ Irootaki kitaitiri ikyaantana-kari irirori Noé amaatako-minto-tsiki, itsipatakaro iina, itomi-payi: Sem, Cam, Jafet, aajatzi mawa iraniro. ¹⁴ Tima itsipatakari nasiyitachari antami-wiripayi, nasiyitachari ipiraita-ripayi, ikaratzi nasiyitachari konthaa-yitatsiri osaawiki, aajatzi ikaratzi nasiyitachari siwanki-ripayi. ¹⁵ Mataka ikyaayitaki amaatako-minto-tsiki apiti-payi ikaratzi añaayi-tatsiri kipatsiki, itsipatakari Noé. ¹⁶ Itiyitaka aponi sirampari aponi kooya. Mataka okaratzi ikantaki-riri Pawa yoka Noé. Iriitakira Pawa asitanakirori amaatako-mintotsi.

¹⁷ Mataka oparyaaki okaratzi 40 kitaitiri. Antaro okantanaka oonkanaro kipatsiki. Owankatanaka amaatako-mintotsi. ¹⁸ Aikiro opokaatatzi oonkaro. Aikiro owankatyaa amaatako-mintotsi. ¹⁹ othonka

anaanakiro jinokiyi-tatsiri otzisi, tima omaapiro onkaka aka kipatsiki. ²⁰Tima okaratzí 15 konakintsi anaakiro jinokiyi-tatsiri otzisi. ²¹Ari yapirotakari maaroni atziri aka kipatsiki, imataka siwanki-ripayi, antami-wiripayi, ipiraita-ripayi, aajatzi konthaa-yitatsiri osaawiki. ²²Mataka yapirotaka ikaratzí aniinka-witachari aajatzi okaratzí tzimawitachari aka kipatsiki. ²³Apatziro yawisakotaji Noé aajatzi ikaratzí itsipatakari amaatako-minto-tsiki. Tima ithonka yapiroi-takiri atziripayi saikawi-tachari kipatsiki, itsipatakari antami-wiripayi, siwanki-ripayi, konthaa-yitatsiri, maaroni. ²⁴Tira ompiryaa-tzitajyaa onkaro kipatsiki okaratzí 150 kitaitiri osamanitaki irojatzí opiryaa-tantajari.

Opiryaa-tantaari onkaro

8 ¹Tima isiriki iwiri Pawa Noé, aajatzi ikimitzi-takari maaroni antami-wiripayi, ipiraita-ripayi ikaratzí titainchari amaatako-minto-tsiki. Ikantakaa-karo Pawa ontasonkaa-tajiro tampyaa iroka onkaro, irotaki ompiryaa-tantaari. ²Asitanaja tsika ositowa-yitanaki nijaa poñaayi-tainchari inthomponta kipatsiki, ari okantzi-tanaari aajatzi poñaayi-tainchari jinoki inkitiki. Karataji oparyaaki inkani. ³Niitsikiroini okanta opyaata onkaro. Tima awisaki okaratzí 150 kitaitiri opiryaa-tantaari onkaro. ⁴Tima ikaratzí 5 kasiri awisaintsiri opiryaa-tako-tantaari amaatako-mintotsi tonkaariki otzisi ipaitai-tziri Tasorintsii-toni. ⁵Aikiro opyaa-tatyaa onkaro. Ari yawisawaji apiti kasiri, koñaayitaji maaroni otzisi jinokiyi-tatsiri. ⁶

⁶Okanta awisawaji aajatzi 40 kitaitiri, yasitaryaa-jiro Noé imorontakiro amaatako-mintotsi, ⁷iwaraakiri koontzi-niro. Ari ishonkawita koontzi-niro iyaawinta ompiryaa-tantaari kipatsi. ⁷⁸Ipoñaawaraaki aajatzi Noé aparani siro iyotantyaari piryaataji-rika kipatsi. ⁹Titzimaita iníi siro tsika yookyaa, piyaja amaatako-minto-tsiki. Imisitowairo irako Noé, ookapaja siro, iminkyawa-jiri amaatako-minto-tsiki. ¹⁰Ari iyaawintawaja aajatzi Noé okaratzí 7 kitaitiri, yapiitakiro iwaraajiri siro. ¹¹Ikanta ipiyaa siro otsitiniityaaki, yamaji ithowaki inchasimpoki. Ari iyotziri Noé piryaa-tzimataji onkaro. ⁵¹²Aajatzi yapiitawa-iro iyaawintawaja Noé okaratzí 7 kitaitiri, yapiitairo iwaraajiri siro. Tira ipiyaaro siro amaatako-minto-tsiki.

¹³Okanta okyaapaji owakirari osarintsi, irootaki itanaarori kitaitiri, aajatzi itanaarori kasiri, ari tzimanaji Noé okaratzí 601 isarintsi.

° 7.20 15 konakintsi = 7 metros P 8.4 Ikantai-tziri aka “5 kasiri awisaintsiri”. Tima owakira itantana-karori oparyaaki inkani pairani, irooki kitaitiri 17 apiti-tatsiri kasiri. Tima 5 kasiri osamanitaki onkaka kipatsi irojatzí “kitaitiri 17, kasiri 7”. ¶ 8.5 Ikantai-tziri aka “Awisawaji apiti kasiri”, irootaki ikantai-tzitari aajatzi “awisaki 9 kasiri aajatzi aparani kitaitiri.” r 8.7 koontzi-niro = cuervo s 8.11 inchasimpoki = olivo

Aripaiti yookairo Noé iwankotan-takarori amaatako-mintotsi, iñaatziiro koñaayitaji kipatsi. ¹⁴Ikanta yawisawaji aparoni kasiri, aajatzi 27 kitaitiri, aripaiti opiryaa-pirotaji oonkaro aka kipatsiki.

¹⁵Ikantairi Pawa Noé: ¹⁶“Pisitowaji iroñaaka amaatako-minto-tsiki, pintsipa-tyaaro piina, pitomi-payi, aajatzi paniro-payi. ¹⁷Pimisitowairi maaroni antami-wiri ikaratzi pitsipa-takari: siwanki-ripayi, ipiraita-ripayi, aajatzi ikaratzi konthaa-yitatsiri osaawiki. Ijatai kipatsiki inampitapa-jyaaro, ishikitaita yokapayi anta.” ¹⁸Ari isitowanaji Noé amaatako-minto-tsiki itsipatakaro iina, itomi-payi, aajatzi iraniro-payi. ¹⁹Ari isitowana-iri aajatzi maaroni antami-wiripayi, ipiraita-ripayi, konthaa-yitatsiri osaawiki, siwanki-ripayi, maaroni.

²⁰Ari iwitsika-paji Noé ipomi-pirini-minto ipinkatha-tapajiri Pawa. Yaaki aparoni-payi ikaratzi iwaitari, aajatzi siwanki-ripayi, kachaaryiinka ikanta ipomitapa-jiri ipomi-pirini-mintoki. ²¹Ikanta ikimainka-tawakiri Pawa iwosininka, ikantanaki: “Airo napirotzi-tantaja iroñaaka kipatsiki ikantakaan-tziro atziri-payi, tima iriintsi-takori iwiro ikinkithasirita yantayitiro kaaripirori. Aajatzi nonkimi-tajiri maaroni antami-wiripayi, airo napirotajiri nokimitaa-kiri iroñaaka.

²²Ainiro iñaitiro iroka kipatsi,
Iras iwaitiro impanki-waitaiti, yawiitaiti iwankiri.
Asi owajiro amasawirintsiti, onkatsinkaityii aajatzi.
Asi owajiro onkyaarontsiti, osarintsiti aajatzi.
Onkitaititi, ontsitinitai aajatzi.”

Yaapatyaakari Pawa yoka Noé

9 ¹Ari itasonkawinta-nakiri Pawa Noé aajatzi itomi-payi. Iroka ikantakiri: “Ishikitaji pitomi-payi, inthonkyaa inampitajyaaro kipatsiki. ²Oshiki intharowan-tyaami aajatzi maaroni antami-wiripayi, siwanki-ripayi, konthaa-yitatsiri kipatsiki, aajatzi nijaa-wiripayi. Tima awiroka noyotakaa-piroti panaayi-tairi maaroni yokapayi.

³Kamiitha-tatsi piwayitajyaari ikaratzi añaayi-tatsiri, aajatzi pankirin-tsipayi. Naaka opakimirori iroka-payi. ⁴Iriima añainkari wathatsi, airo piwakowaitaro iriraani, irootaki añaakairiri. ⁵Tima omaapiro okowa-pirola iraantsi. Aririka pinkapathainkatakairi piwamairi pishininka, aritaki nomatakimi naaka. Ari nonkimi-tajiri pipira aririka iwamaanti, aajatzi nonkimi-tajiri atziri-payi owai-rini ishininka, nonkpathain-ka-takayiri irirori.

⁶Itzimi-rika owiriri atziri,
Aritaki iwai-tairi irirori.
Tima naaka owitsika-kiri atziri,
Nokimi-takaan-takari tsika nokanta-waita naaka.

⁷Irooma awiroka, ishikitaji piwaiyani,

Inthonka inampitajyaaro kipatsiki.”

⁸Aikiro ikinkitha-waitakaa-tziiri Pawa yoka Noé aajatzi itomi-payi, ikantziri: ⁹“¡Noé! Tzimatsi nonkasiya-kai-miri, irojatzi nonkasiyakairi inkarati pincharini-tajyaari. ¹⁰Irojatzi nokasiya-kayi-tyaariri antami-wiripayi ikaratzi pitsipa-yitaari pisitowaji amaatako-minto-tsiki: siwanki-ripayi, ipiraita-ripayi, maaroni inkarati tzimayi-taatsi-ni kipatsiki. ¹¹Iroka nokasiya-kai-miri ironaaka: Airo napiitziro nowasankitaan-tyaari oonkaro yoka atziri-payi aajatzi antami-wiripayi. Tima airo apiita oonkajyaa kipatsiki, iñiitaji yapirotajyaa ikaratzi tzimayi-tatsiri.” ¹²Aikiro ikinkitha-waitakaa-tziiri Pawa yoka Noé, ikantziri: “Tzimatsi ñaitairi iyotantai-tyaari tzimatsi akasiyakaa-wakaari. Iriitaki piñaapiin-tairi awiroka aajatzi antami-wiripayi. ¹³Tima aririka piñiiri inkatziyi oyi ooryiinkatzi, piyotaji tzimatsi akasiyakaa-wakaari. ¹⁴Aririka piñiiri ooriinkatai, ari piñiiriri inkatziyi oyi minkoriki. ¹⁵Tima osiriki nowajiro naaka nokasiyakai-miri, aajatzi nokasiyakaa-riri antami-wiripayi. Airo apiita ñaitairo oonkaro apirotai-roni kipatsi. ¹⁶Aririka noñiiri oyi inkatziyi minkoriki, osiriki nowairo okaratzi akasiyakaa-wakaari, irojatzi nokasiyakai-riri aajatzi ikaratzi añaayi-tatsiri kipatsiki. Asi owatyiro, airo nowasiñaajiro. ¹⁷Iriitaki ñaayitairi maaroni añaayi-tatsiri kipatsiki, iyotai tzimatsi akasiyakaa-wakaari.” Irootaki ñaani Pawa iroka okaratzi ikamantaki-riri Noé.

Itomipayi Noé

¹⁸Yoka itomi-payi Noé ikaratzi sitowaa-tsiri amaatako-minto-tsiki: Sem, Cam, Jafet. Iriitakira Cam iririntana-kari Canaán. ¹⁹Ikaratakira mawa itomi Noé, iriitaki oshikita-tsiri aka kipatsiki.

Antaroiti atimintotsi Kompishariki

11 ¹Pairani aparoni okanta ñaantsi ñaawai-taitziri kipatsiki. ²Ikanta ikinapajiro atziri-payi isitowa-piintzi ooryaatsiri, ñaapaakiro owintinitzi ipaitai-tziro Apijaari, ari inampitaka-rori anta. ³Ipoña ikantawakaajitani atziri-payi: “Thami antayi kipatsi onkiso-nakiti.” Ari itanakaro itanto-taitaro kipatsi-naki, ti apatziro itantotaityaaro mapinaki. Aripaiti itanakaro aajatzi itsirikan-taitaro tziritatsiri, tira apatziro intsirikan-taityaaro pitzi-thatatsiri. ⁴Ipoña ikantawakajitani aajatzi: “Thami awitsiki anampitsiti, awitsiki aajatzi antaroiti atiimintotsi ariitacha-ni inkitiki. Inthonkyaa inkimakoi-tajai. Aritapaaki akinakina-waiyitaki tsikari-payi.” ⁵Ikanta ipokaki Pawa yaminiro nampitsi aajatzi atiimintotsi iwitsika-kiri atziri-payi, ⁶ikanta-siri-tanaki: “Aparoni okanta inampi, aparoni okanta ñaani, irootaki imatantarori iwitsika-yitziro inintziri. Tima okaratzi ikinkithasiritari yantiri, tikatsi washaan-takai-rini. ⁷Thami ankompitakai-yaari ñaani,

airo ikimatha-tawakaanta iñaana-tawakaiyaarika.”⁸ Ari iwashaan-takaa-kiri Pawa yoka atziri-payi otzimawitaka antaroiti inampitsiti, yoiwaraa-kiri ikinayi-tanaki tsika-rikapayi.⁹ Ikompi-takaa-yita-nakari Pawa iñaani-payi atziripayi ikaratzi nampitarori kipatsiki. Irootaki owaitakaan-tzirori iroka inampi Kompijaari. Aripaiti yoiwaraa-kiri Pawa atziri-payi, jataki inampityaaro maaroni kipatsiki.

Icharinipayi Sem

¹⁰ Yoka icharini-payi Sem itomi Noé. Tima aritaki awisaki apiti osarintsi onkantakari kipatsi, tzimaki Sem okaratzi 100 isarintsiti, ari itzimaki itomi irirori ipaitakiri Arfaxad.¹¹ Aikiro yañaawaji Sem okaratzi 500 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi.¹² Ari tzimanaki irirori Arfaxad okaratzi 35 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Sala.¹³ Aikiro yañaawaji Arfaxad okaratzi 403 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi.¹⁴ Ari tzimanaki irirori Sala okaratzi 30 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Heber.¹⁵ Aikiro yañaawaji Sala okaratzi 403 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi.¹⁶ Ari tzimanaki irirori Heber okaratzi 34 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Peleg.¹⁷ Aikiro yañaawaji Heber okaratzi 430 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi.¹⁸ Ari tzimanaki irirori Peleg okaratzi 30 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Reu.¹⁹ Aikiro yañaawaji Peleg okaratzi 209 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi.²⁰ Ari tzimanaki irirori Reu okaratzi 32 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Serug.²¹ Aikiro yañaawaji Reu okaratzi 207 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi.²² Ari tzimanaki irirori Serug okaratzi 30 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Nacor.²³ Aikiro yañaawaji Serug okaratzi 200 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi.²⁴ Ari tzimanaki irirori Nacor okaratzi 29 isarintsiti, ari itzimaki itomi ipaitakiri Taré.²⁵ Aikiro yañaawaji Nacor okaratzi 119 osarintsi. Tzimawaji itomi-payi aajatzi irisinto-payi.²⁶ Ari tzimanaki irirori Taré okaratzi 70 isarintsiti, ari itzimaki itomi-payi ipaitakiri Abram, Nacor, Harán.

²⁷ Yoka icharini-payi Taré. Iriitaki Taré tomintaka-riri Abram, Nacor aajatzi Harán. Iriitaki Harán tomintaka-riri Lot.²⁸ Irijatzi Harán itakarori ikamaji Kitainkaariki iipatsitiki Kiyamori-wini-satzi. Ikamitaka irirori tikiramintha inkami asitariri. Ikamaji tsika itzimaki pairani.²⁹ Ikanta Abram iinantakaro Sarai. Iriima Nacor iinantakaro Milca, irisinto Harán. Iroora Milca irintotarori Isca.³⁰ Iro kantacha Sarai ti owaiyantani iroori, omaaniro-tatzii.³¹ Ikanta apaata Taré, inintaki ijataimi Owintiniki, yookanajiro inampiyi-takaro Kitainkaariki iipatsiti Kiyamori-

^t 11.17 Iroka wairontsi “Heber”, irootaki iwairo pairani aponi iriipirori atziri. Tima irootaki yaakotairi iwairo icharini-payi, ipaiyii-tairi “Heber-iiti”.

wini-satzi. Yaanajiri Abram, iraniro, aajatzi icharini Lot. Ikanta yariitaka niyaanki-thaki ipaitai-tziro Awotzini, ari inampitapaa-karo anta. ³²Iroka okaratzi yañaaki Taré 205 osarintsi, irojatzi ikamantaari irirori anta Awotziniki.

Ikinkitawaitakaitziri Abram

12 ¹Ikanta apaata Pawa, iñaanatakiri Abram, ikantakiri: “¡Abram! Tzimatsi pasini kipatsi noñaakaimiri, pijati anta, pookanajiro pinampi awiroka, irasi piri, aajatzi pishininka-payi. ²Aritaki noshikyaa-kiri picharini-payi anta. Ari nontasonka-wintakimi awiroka, iriipirori nonkan-takai-yaami. Awiroka kantakai-yaaro-ni intasonka-wintantai-tyariri pasini-payi atziri. ³Aritaki nontasonka-wintajiri inkarati tasonka-wintai-mini awiroka. Ari nomisha-tairi inkarati mishatai-mini awiroka. Tima awiroka kantakai-yaaroni nontasonka-wintan-tajyaariri maaroni nasiyitacha-niri ishininka-tawakajyaa kipatsiki.” ⁴Aritaki tzimaki Abram okaratzi 75 isarintsiti. Jataki tsika yookotaki-niri Pawa, yookanairo Awotzini tsika inampi-witakaro. ⁵Itsipatanaaro iina Sarai, aajatzi Lot itominthori. Ithonka yaanajiro tzimimo-tziriri, yaanajiri maaroni yatziriti yamanan-takiri Awotziniki. Iroka okanta yariitan-takari Abram Owintiniki. ⁶Tima osamani yaniitaki anta, irotaki yariitan-takari Sikochariniki osaiki inchato ipaitai-tziri Yotaan-taniri. Iroora inampiiti Owintini-satzi anta.” ⁷Ari iñaakakari Pawa anta, ikantakiri: “¡Abram! Iroka kipatsi, iro nompiriri inkarati pincharini-tajyaari.” Ari iwitsikana-naki Abram pomipirini-mintotsi impinkathatiri Pawa. ⁸Aikiro ijatatzii Abram ikinakiro otzisi-masiki isitowa-piintzi ooryaatsiri, ari iwatzikapairo iwankothaanti-payi, yamina-kotapairo Pawapankoni ikyaapiintzi ooryaatsiri. Irooma Porokaarini yamina-kotapairo isitowa-piintzi ooryaatsiri. Ari iwitsika-pairi pasini ipomi-pirini-minto, ipairyaapajiro iwairo Pawa ipinkatha-tapajiri. ⁹Aikiro yaniijii-tatziini Abram, iyatziro Piryaaariniki.

Inasitajaro isaikaji Lot, ti itsipatanaiyari Abram

13 ²Ashaaranta-pirori inatzi Abram, itzimi-motziri ooro, kiriiki, oshiki ipira-payi. ³Ikanta ipoñaajaro Piryaaariniki irojatzi Pawapankoniki. Ipoñaawawisanaji irojatzi niyaanki-thaki awotsi tsika inampiwitaro pairani okaakitapaji Porokaarini, ari iwankothaanti-yitapaari, ⁴tsika iwitsikana-naki pairani pomipirini-mintotsi. Ari ipairyaapa-jiro iwairo Pawa, ipinkatha-tapajiri.

⁵Ari ikantzi-takari aajatzi itominthori Lot, itzimi-motziri oshiki ipira-payi, aajatzi iwankothaanti-payi. ^v⁶Okanta anta tsika isaikajii-

^u 12.6 inchato = encina ^v 13.5 ipira-payi = yoishati, ivaca-ti

tapaji, ti onimotapa-jiri intsipa-tawakaiyaa, tima ti antitaiyaa iwariti ipira-payi. ⁷Tima ikaratzti aamawin-tariri ipira-payi Abram aajatzi irasi Lot, antawakaajitakani. Aka tsika isaikajitaki, irotaki inampiiti Owintini-satzi aajatzi Nampitsi-wini-satzi. ⁸Irootaki ikantan-takariri Abram itominthori Lot, ikantziri: “Notomithori nokashiimi awiroka, ti okamiithatzi ankisaniin-tawakaiyaa, ti okamiithatzi aajatzi yantawakaiyaa aamawin-tariri apira-payi. ⁹Tima antaro okanta kipatsi aka, pamini tsika pinampi-tyaaro. Aririka pinkinaki kirinka, nonkinanaki naaka katonko. Pinkinaki-rika katonko, nonkinaki naaka kirinka.” ¹⁰Yamina-kotakiro Lot Owintinitatsi othapyaaki Owaryiinkaarini, ari osaikiri anta nampitsi ipaitai-tziri Nampichaani. Oshiki okamiithataki anta, ari otzimapaji oshiki nijaa. Iroowaitaki Posiñaarini iwitsika-kiri pairani Pawa, iroowaitaki aajatzi nampitsi Apitantoni. Ari okantawita Paamajaari aajatzi Katsimaarini tikira intayiroota Pawa. ¹¹Yookotakiro Lot inampityaaro isitowa-piintzi ooryaatsiri othapyaaki Owaryiinkaarini. Ari ikantakari Lot inasitan-takari isaikaji irirori, ti itsipatanajyaari iriri-thori Abram. ¹²Irojatzi isaikanaki Abram Owintiniki, jataki irirori Lot otaapiki iwankothaanti-yitaka, irojatzi inampitan-takyaarori apaata Paamajaa-riniki. ¹³Ari inampitapaarori anta atziri-payi antayitzirori kaaripirori kaari ininti Pawa.

Yaitawairi Lot inosikawitakarira

14 ¹Okanta pairani anta Apijaariki ipinkatha-ritzi Amrafel, iriima Arioc ipinkatha-ritzi anta Owasankipawawiniki, iriima Quedorlaomer ipinkatha-ritzi anta Osamaniwiniki, aajatzi Tidal ipinkatha-ritzi irirori Pasinisawiniki. ²Kamiitha yaapatyaa-wakaa-jiita yokaiti pinkathari, iriityitaki jataintsiri iwayiritakari Bera pinkatharitatsiri Paamaa-riniki, Birsa pinkatharitatsiri Katsimaariniki, Sinab pinkatharitatsiri Kityonkapathariniki, Semeber pinkatharitatsiri Maniraariniki, aajatzi pinkatharitatsiri Niyawiniki, ipaitai-tzitari aajatzi Nampichaani. ³Ikanta yokaiti 5 pinkathari-payi iwayiritaitakari, yaapatyaa-wakaanaka irirori, yapatotakari iwayiriti anta Mamiripankawiniki tsika osaiki Inkaari Mirityaaro. ⁴Tima tzimkotaki 12 osarintsi yoka 5 pinkathari-payi impira-waitakari pinkathari Quedorlaomer, iro kantacha pasini osarintsi 13-tapain-tsiri, ikinkithasirijiitaka inkisako-wintajyaa impira-waitakari pinkathari. ⁵Okanta pasini osarintsi 14-tapain-tsiri, pinkathari Quedorlaomer itsipatakari pasini pinkathari-payi aapatyaa-kariri, ijajitaki nampitsiki Impokiromara Apichiinari, ari yapirotakari iwayiritari Antari-tawato-payi. Imatanakiri aajatzi Saikawaitaniriiti anta Saawaariniki, imatanakiri aajatzi Oimiraawiniriiti anta Omamiri-pathati Apinampiwini. ⁶Imatanakiri Morowini-satzi anta otzisi-masiki osaiki Witzintzi-wini, ipatzimata-

nakiri irojatzi Morontoniki tsipa-nampitarori otzisi-masiki. ⁷Ikanta ipiyajaro Quedorlaomer itsipataari pinkathari aapatyaariri, yariijiitaka Mishjaarini ipaitai-tziri aajatzi Tasorinchaarini. Yapirota-nakiri ikaratzi iñaanakiri iipatsitiki Otinkanaawini-satzi, ari ikimita-nakiri aajatzi Tonkaarisatzi nampitarori Tsihana-jaarini. ⁸Ikanta pinkatha-ritatsiri Paamaa-riniki, Katsimaariniki, Kityonkapathariniki, Maniraariniki, Niyawiniki (ipaitai-tziri aajatzi Nampichaani,) ijajiitaki iwayirityaa Mamiripankawiniki. ⁹Yokaiti 5 pinkathari, iwayiritakari pasini 4 pinkathari: Quedorlaomer pinkatha-ritatsiri Osamaniwiniki, Tidal pinkatha-ritatsiri Pasinisawiniki, Amrafel pinkatha-ritatsiri Apijaariki, Arioc pinkatha-ritatsiri Owasankipawawiniki. ¹⁰Irooma anta Mamiripankawiniki tzimatsi amithori-patha. Ikanta isiya-pitha-witaro pinkatha-ritatsiri Paamaa-riniki aajatzi Katsimaariniki, ithonka ititaka amithori-pathaki, yapirotaka ikamaki. Iriima pasini pinkathari-payi, siyajiitaka anta otzisi-masiki. ¹¹Ikanta pinkathari-payi apirotan-taintsiri, yayitanakiri iwaritiki, iwaararo pinapirota-chari okaratzi tzimatsiri Paamaa-riniki aajatzi Katsimaariniki. Jaitijiitaji. ¹²Tima anta Paamaa-riniki, ari inampitarori Lot itomin-thori Abram. Yaitanakiri aajatzi irirori, ari okaratzi yaitanakiro iwaararo.

¹³Iro kantacha tzimatsi aponi siyanain-chari, ikamantakiri Abram, Heber-iiti, isaikira irirori iwankiri-masiki aponi atziri paitachari Mamre, Tonkaarisatzi. Yoka Mamre, tzimatsi pasini iririntzi ipaita Escol pasini ipaita Aner. Yaapatyaani-payi inatzii Abram. ¹⁴Ikanta ikimawaki Abram inosikai-takiri itomin-thori, yapatotakiri itomi yawiinta-pirotani impirotani-payi, ikarajiitzi 318 atziri. Iyaatzisita-nakiri pinkathari irojatzi iipatsitiki Dan-iiti. ¹⁵Okanta otsitinitanaki, itsiparyaa-yitakiri iwayiriti Abram, imapokakiri iwayiritari 4 pinkathari-payi. Imatakiri yiitsinampaakiri, ipatzimata-nakiri irojatzi Pitakawiniki katonko Ontyaamairiniki. ¹⁶Tima yaawajiro maaroni awaararontsi yaawitaitanakari. Yaawajiriri itomin-thori Lot, yaawajiro okaratzi yasitari. Yaawajiro kooya-payi, aajatzi pasini atziri-payi ikaratzi yaitai-tanakiri.

¹⁷Ikanta ipiyajaro Abram, imatakirira yiitsinampaakiri pinkathari Quedorlaomer, aajatzi pasini pinkathari-payi ikaratzi aapatyaa-kariri. Ari ijataki pinkatha-ritatsiri Paamaa-riniki imonthaa-waari otaapiiki omamiri-pathatzi, ipaitai-tziro aajatzi Pinkatha-ryaari. ¹⁸Ikanta Melquisedec pinkatha-ritatsiri Aapatyaawiniki, Impira-tasorintsitaa-riti Pawa Jinoki-satzi, yaanakiro yatantaitari aajatzi imiritaitari.^w ¹⁹Iwithata-waari Abram intasonka-wintai-tantyaariri, ikantawajiri:

“Tasonka-winta inkantimi Jinoki-satzi Pawa,
Owitsika-kirori inkiti aajatzi kipatsi.

^w 14.18 owaritintsi = pan

²⁰ Owisiryaaawintaari inatzii Jinoki-satzi Pawa,

Iri kantakaarori piitsinampaan-takariri owayiritamiri.”

Ikanta Abram yaaki kapichiini okaratzi yaapithatan-tawajiri iwayiritaka, ipakiri Melquisedec. Ipoñaa yaminakiro tsika okaratzi awaararonsi yaapithata-wajiriri iwayiritari, ontzimi-rika onkarati 10, aparoni yasitakai-yaari Melquisedec. Ari ikantakirori okaratzi yaapithatan-tawajiri, ontzimi-rika 10, aparoni yasitakai-yaari. ²¹ Ikanta pinkatha-ritatsiri Paamaa-riniki ikantakiri Abram: “Pimpinari atziri-payi ikaratzi paawairi, payiro awiroka awaararonsi.” ²² Iro kantacha yakanakiri Abram yoka pinkathari, ikantziri: “Tima nokaman-takiri Jinoki-satzi Pawa owitsika-kirori inkiti aajatzi kipatsi, ²³ airo naawaitzi kapichiini okaratzi pasitari awiroka, airo naawaitzi aajatzi ompaityaa noosotan-tyaari nokyaa-piintari noitziki. Ari onkanyaa airo pikantanta apaata: ‘Nashaaranta-kaakari Abram.’ ²⁴ tikatsi noninti naaka, apatziro nonintziro okaratzi iwayitakari nompiratani-payi. Iriima ikaratzi tsipayita-kanari, yoka Aner, Escol, Mamre, yaayitaki okaratzi inintakiri irirori.”

Ikantaitziri Abram: “Intzimi pitomi”

15 ¹ Ari iñaanatairi Pawa imisiri-kiini Abram, ikantairi: “¡Abram! Airo pipinka-waitziro anta, naakataki kisakowin-tyaamini. Antaroiti onkarati nompina-tajimiri.” ² Ari yakanaki Abram, ikantanaki: “¡Pawá! Piyotzi awiroka tikatsi notomi. ¿Paitama apantyyaa-roni pimpinatina? Tima iriitaki nonampiri Eliezer Ontyaamairini-satzi asitajyaa-roni okaratzi tzimimo-tanari.” ³ Aikiro ikanta-nakitzi Abram: “Ti pininti intzimi nontomi-tyaari, irootaki yasitan-tajyaarori yoka Eliezer nonampiri okaratzi tzimimo-tanari.” ⁴ Yakanaki Pawa, ikantziri: “Iri piwaiyani awiroka asitajyaa-roni maaroni tzimimo-tzimiri, kaari pasini-satzi asitajyaa-roni.” ⁵ Ari imisitowa-kiri intakiroini iwanko, ikantziri: “¡Abram! Pamini inkitiki, pithotyiri piyotiri tsika ikaratzi impokiro. Ari inkantajyaari ishikiti pincharini-tajyaari, tima inkimitajyaari ishikitzi impokiro.” ⁶ Aripaiti yawintaa-nakari Abram yoka Pawa, irootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-siritani.

¹² Okanta otsitiniityaa-naki, opokimo-takiri Abram antaroiti iwochokini, maanaki. Ari omapokakiri antaro tsitinikiri anaapaakiri, antaroiti itharowan-tana-karo. ¹³ Ari iñaanatakiri Pawa, ikantziri: “¡Abram! Ontzimatyii piyotiro nonkantiri, inampita-kyaaro apaata pincharini-tajyaari pasiniki kipatsi, onkarati 400 osarintsi isaiki anta. Ari impira-waitaityaari, oshiki isintsiwin-taitiri yantawai-takai-tiri.

¹⁴ Iro kantacha, ari nowasankitaa-kiri naaka ompirawai-tyaarini. Aririka onkaratapaaki, aritaki isitowaji, ontzimi-motairi oshiki iwaararo.

¹⁵ Irooma awiroka, tikatsi awishi-motimi-ni, kamiitha pinkamaji

pantyasipari-tapaaki, pintsipa-tajyaari picharinii-tini. ¹⁶ Aririka osamanitaki apaata, aritaki impiyaji picharini-payi aka, tikira nosamana-kyaaroota iyaaripironka Tonkaarizatzi nampitarori iroñaaka aka.”^x

Agar aajatzi Ismael

16 ¹Ti onkanti iwaiyan-takairo Sarai oimi Abram. Iro kantacha tzimatsi ompiratani, opaita Agar, Apitantoni-sato onatzii. ²Okanta Sarai okantakiri oimi: “¡Pikimakí! Kimitaka ti ininta-kayinaro Pawa nowaiyanti. Iro kantacha nonintaki pimaantyaaro ampiratani Agar, piwaiyan-takairo, iriitaki nonkimita-kaantiri nowaiyanti inatzii naaka.” Tima onimotakiri Abram okantakiriri iina Sarai. ³Aakiro Sarai onampiri iroka Apitantoni-sato, opakiri Abram inantyaaro. Tima tzimaki 10 osarintsi inampitakaro Owintiniki. ⁴Ikanta imaantakaro Abram impiratani Agar, imotyaaata-kaakiro. Okanta oñaaka omotyaaataki Agar, okisaniinta-nakiro Sarai. ⁵Iro okantan-takariri Sarai oimi Abram, okantziri: “Awiroka kanta-sitakaro okisaniintan-tanari Agar. Naakawitaka opakimirori piinantyaaro, okanta oñaaka omotyaaataki, ari onintzi anaakotina iroopiroti. Iro kantacha iri Pawa yotzirori ipaitarika kanta-sita-karori naaka, aama awiroka-rika.” ⁶Ikantzi Abram: “¡Kimakí! Tima pimpiratani onatzii iroka kooya, awiroka yotironi tsikarika pinkantiro.” Iroora owasankitaan-takarori ompiratani, irojatzii osiyantakari Agar.

⁷Iro kantacha iñaakiro Imaninkariti Pawa otzisi-masiki, osaiki-motakiro nijaatinka awotsiki jatachari Tantotsiwiniki. ⁸Isampitakiro Agar, ikantziro: “¿Tsikama pikinapaakika? ¿Tsika pijatika?” Ari akanakiri iroori, okantanakiri: “Nosiya-pithatyaaro Sarai ompiratanari.” ⁹Ikantanakiro Imaninkariti Pawa: “¡Agar! Pimpiyi owankoki ompiratamiri, pantiniro onkarati ompiratyaamiri.” ¹⁰Aikiro ikantana-kitziro Imaninkariti Pawa:

Ari noshikyaa-pirotajiri piwaiyanti,
tikatsi yomitairini tsika inkarati tzimatsini, ishiki-pirotaji.

¹¹ Ari motyaatakimi iroñaaka, intzimi aparoni pitomi,
Iri pimpaitiri “Ikimi Pawa,”
tima ikimakimi Pawa pikimaatsi-waitaka.

¹² Inkimityaari pitomi katsimari ikyaakoitari, masirinka inkantya.
Imaimanitajiri atziri-payi, ari inkimita-jyaari atziri-payi
imaimanitairi irirori.

Oisokiro iwajiro inampi, onkanta-wityaa airo onimotziri
ishininka-payi.

^x 15.16 Ikantai-tziri aka “osamanitaki”, aririka isaikaki apaata icharini-payi tsika impirawaitaityaari, awishi oshiki osarintsi isaikawaiti itomi-payi icharini, itomi-payi irirori, icharini-payi irirori, ipoñaaka itomi-payi icharini-tanaari irirori.

¹³ Ari okinkitha-waita-kaakiri Agar yoka Pawa, iro ipaitai-tantarori: “Pawa Ñaantsi,” tima onkanta-nakitzi iroori: “Iñaana Pawa, ainirotsi nañai.” ¹⁴ Irootaki ipaitan-taita-karori iroka nijaatinka: “Inijaati Añaanita-tsiri Ñaakinari.” Tima iroka nijaatinka osaiki niyaanki-thaki awotsi jatachari Tasorinchaariniki irojatzi anta Sharakawiniki.

¹⁵ Okanta owaiyan-takiri itomi Abram, ipaitakiri Ismael. (Tima ari ikantziri iñaaniki iriroriiti “Ikimi Pawa.”) ¹⁶ Tzimaki Abram okaratzi 86 isarintsiti, arira itzimakiri Ismael.

Itomisitaanitaita ari iñakaitzirori tzimatsi ikasiyakaawakaitari

17 ¹ Ari tzimaki Abram okaratzi 99 isarintsiti, ari iñaakajari Pawa, ikantairi: “Pisaiki-motina kamiitha. Airo otzimawaitzi kaaripirori pantzimo-tinari, tima naakataki Pawa Sintsi-pirori. ² Aritaki ontzimaki ankasiyaka-wakaiyaari. Tima aritaki nomapiro-takiro noshikyaa-jimiri pincharini-tajyaari.” ³ Ari ityirowa-naka Abram, oiyootanaka kipatsiki. Aikiro iñaanata-tziiri Pawa, ikantziri: ⁴ “Iroka nokasiyakai-miri. Awiroka incharinitaiyaa oshiki atziri-payi inkarati nasiyitachaniri ishininkatawakaiyaa tsikari-payi, onkimiwai-taiyaaro awirokami iriri. ⁵ Iroñaaka pimpaitaiyaa “Abraham”, tima irootaki owaitakaan-taimini “Irii Oshiki-tatsiri”, airo ipaitai-tajimi “Apá Jinoki-satzi”. ⁶ Oshiki inkarataji pincharini-tajyaari, tzimatsi matacha-ni impinkathariti, inasiyi-taiyaaro impiyotaiyaa inkarati ishininkatawakaiyaa. ⁷ Iroka nonkasiyakai-miri awiroka, irojatzi nonkasiya-kaiyaariri inkarati pincharini-tajyaari apaata. Naaka-tapiintaki Piwawanitaiyaa, naakatztika Iwawanitaiyaari inkarati pincharini-tajyaari. ⁸ Nompaimiro maaroni Owintini tsika pisaikaki iroñaaka, ari pinampi-taiyaaro. Awirokataka asitajyaa-roni, irojatzi yasitajyaari inkarati pincharini-tajyaari. Irasi iwatyiro yasitajyaaro, naakataki Iwawanitajyaa.”

⁹ Aikiro iñaawai-tatzii Pawa ikantziri Abraham: “Pimatiro akasiyaka-wakaa-kari, imatzitajyaaro aajatzi inkarati pincharini-tajyaari.

¹⁰ Irojatztika akasiyaka-wakaa-kari, ontzimatyii imatairo inkarati pincharini-tajyaari. Tima maaroni siramparipayi intomisi-taani-tajyaa.

¹¹ Pintoyi-tajiro opatzi-misina pisirampari-tantari. Irootaki iyotantaityaari tzimatsi akasiyaka-wakaari arokaiti. ¹² Iroñaaka itanakyaaaro intomisitaanitajyaa piincha-nikiti tzimako-taintsiri 8 kitaitiri itzimaki. Imataitiri aajatzi owaiyaniiti pitzika-tani owakira tzimayi-tatsiri, impoña pimatikiri pitzika-tani owakira pamananta-yitziri kaari pishininkatyaa.

¹³ Ontzimatyii intomisi-taanii-tiri apitiroiti: iincha-niti pitzika-tani, iincha-niti aajatzi pamanan-tani. Irootaki iñaitan-tyarori piwathaki okaratzi akasiyaka-wakaa-kari. Asi owaitaa-tyiuro iroka. ¹⁴ Iriima ikaratzi kaari totamisi-taani-tacha-niri, ontzimatyii imisitowai-tiri airo pitsipataari pinampiki, okantakaan-tziro ti imatiro akasiyaka-wakaa-kari.”

¹⁵Ikantana-kiri Pawa aajatzi Abraham: “Iroñaaka ompaitaiyaa piina Sara, tima iro ompaitan-tajyaari iroñaaka “Irisinto Pinkathari”, airo opaitaja Sarai. ¹⁶Antaroiti nontasonka-wintiro, ari owaiyantaji iroori, intzimaji pitomi. Omaapiro nontasonka-wintairo. Oshiki inkarataji owaiyani, tzimatsi pinkatha-ritatsi-ni. Tima oshiki-piro inkantajyaa osarintajyaari inasitajyaaro impiyotajyaa ikaratzi ishininkatawakaajyaa, onkimiwai-tajyaaro iroomi inirontajii-tyaa.” ¹⁷Tyiirowa-naka Abraham, oiyoontanaka kipatsiki, isironta-sirita ikantzi: “¿Kantatsima iwaiyantakaanti antyasipari tzimaintsiri 100 isarintsiti? ¿Arima onkantaki aajatzi owaiyantaji Sara antyasiparotaki otzimaki 90 osarintsiti?”

¹⁹Ikantzi Pawa: “Nokanta-tziimi naaka ari owaiyantaki piina Sara intzimi pitomi, iriitaki pimpaitiri Isaac. Iriitaki mapirotai-roniri akasiyakaa-wakaari, airo nowashaan-takaa-jiri inkarati incharini-tajyaari irirori.

²²Ikanta ithonkana-kiro Pawa ikinkitha-waitakaa-kiri Abraham, ari ipyaa-pitha-tanaari.

Yapiitakiro Pawa ikantziri Abram: “Ari intzimaki pitomi”

18 ¹Ikanta apaata, isaikawaitzi Abraham ikyaapiintaitzi iwankothaantiki tampatzika-paiti ooryaatsiri, iñaakaajari Pawa anta inchato-masiki ipaitai-tziri Yiinkantomasi.^y ²Ikanta yaminaki Abraham iñaatzii mawa atziri. Sintsiini isiyanaaka imonthaa-wakari, ityiirowa-sitawakari, yoiyotanaka kipatsiki. ³Ikantawa-kiri: “¡Nowinkathariti! Apaata pawishi, ⁴namawakimi kapichiini nijaa pinkiwa-kiitzityaari, pisaikimai-tyaa ontsimankira inchatosi pimakoryaa-waitanaki. ⁵Tima naakataki pimpira-tani pariitakari iwankoki. Apaata naminawaki piwapaakyaari inkini pisintsiti pawisanaki.” Ikantajiiitzi irirori: “Ariwí, kamiithataki.”^z ⁶Kyaanaki Abraham iwankothaantiki, ikantapaa-kiro iina: “¡Kooyá! Sintsiini pinkantyyaa pamini pankirintsipani, pijaikitaki onkarati mawa piwan-tapiintarori, piwitsiki ayaari pintasi-yitakiro.”^a ⁷Isiyapainta Abraham isaiki ipira-payi, yamaki awankiri vaca, watha-tatsiri. Ipakiri inampiri, iriitaki oowosantirini sintsiini iyaari. ⁸Tira apatziro awankari vaca yamaki Abraham, yamitaka-niri aajatzi iyaaki othomi vaca. Iwakotaki-niri otsimankakira pankirintsi tsika isaikajiiitaki ariitariri, ari iwajiiitakani.

⁹Ikanta ithonkakiro iwajiiitakani, yokaiti ariitzinkari isampitakiri Abraham, ikantziri: “¿Tsikama piina Sara?” Ikantzi Abraham: “Osaiki inthomponta.” ¹⁰Ikantzi ariitzinkari: “Aririka nompiyaji pasini osarintsi

^y 18.1 inchato-masi = encinar ^z 18.5 piwapaakyaari = pan ^a 18.6 Kantako-tachari aka “pijaikiti piwan-tapiintarori” irotaki osiyarori iwantai-tarori pairani trigo-pani okaratzi otinatzi 7 kilo. Tima mawa ijaikiitaki, tzimataiki okaratzi 20 kilo trigo-pani.

noñaapajiro Sara tzimaki otomi.” Kimisantaki Sara ikinkitha-waijiitzi Abraham, osaikaki antaki-ronta ikyaapiintaitzira owankothaantiki, itaapii-takara oimi. ¹¹Antyasipari-jiitaki apitiroiti Abraham aajatzi Sara. Karatapaaki oñaawaita okooya-tantari. ¹²Irootaki kaari amawitan-tanakaro osirontyaa, okanta-siri-tanaki: “Tima antyasiparo-takina naaka, aajatzi ikimitakari noimi. ¿Arima onkantaki nowaiyantaji?” ¹³Isampitana-kiri Pawa yoka Abraham, ikantziri: “¿Paitama osirontantari Sara? ¿Tima onkimisanti ari owaiyantaji okantawitaka antyasiparowitaka? ¹⁴¿Tzimatsima pomirintsi-tzimo-tyaari-ni Pawa? Aririka nompiyaki pasini osarintsi nariityaami, ari noñaapajiro Sara tzimaki otomi.” ¹⁵Okanta okimawaki Sara, antaroiti otharowa-naki, okowawitanaka omaniwo ikantai-takiri, okantanaki: “Ti nosirontyaa.” Ari ikantana-kiro irirori: “Noyotaki naaka pisirontaka.”

³³Ikanta ithonkakiro Pawa ikinkitha-waitakairi Abraham, jataji. Piyaja irirori Abraham iwankothaantiki.

19 ¹Aritaki tsitini-tzimataki, arijiitakani Paamaariniki apiti maninkari. Isaikaminthaitzi Lot okyaapiintzi awotsi anta nampitsiki, tsika ipiyotapiinta-jiita atziri-payi. Ikanta iñaawakiri, isiyana imonthaa-wakari, ityirowa-sitawakari, yoyootanaka kipatsiki, ipinkatha-tawakiri. ²Ikantawakiri: “¡Pinkathar! Thami nowanko-thaantiki nonintzi pimai-motanakina. Iroka nijaa pinkiwa-kiitzityaa. Onkitaiti-tamanairika pawishi.” Ikantajiitzi iriroriiti: “Aritaki, nomayi aka.” ³Aikiro isintsi-tatzii Lot, irojatzi ikowantankari ariitzinkari iyaatana-kiri iwankoki. Inkotsi-takaan-taki oshiki owaritintsi, aajatzi yatantyaariri, yakyoo-jiitakirini ariitzinkari.^b ⁴Tikira imaajjiitiniita, ipokajii-tapaaki Paamaarini-satzi, ishonkapaa-kiro pankotsi isaikajiitakira, oshiki awankariiti itsipatakari antari-konapayi, maaroni. ⁵Ikaimapaa-kiri Lot, ikantziri: “¿Tsikama isaikika ariitapain-chari otsitiniityaaki piwankoki? Pimisitowiri, nokowatzii nomaimanitiri.” ⁶Ari isitowana-kiri Lot ikinkitha-waitakairi atziri-payi, yasitako-piro-takiri ariitzinkari. ⁷Ikantziri: “¡Noyompar! Paamaiyaa pantziro = kari kaaripirori. ⁸Tzimatsi apiti nosinto tikira oñiiriita sirampari. Pikowi-rika aritaki nomisitowa-kimiro, irootaki pimaimaniti pantiro pinintziri awiroka. Ti noninti pimaimanitiri ariitanari nowankoki, nokaimakaan-tani inatzii.” ⁹Kisajii-tanaka Paamajaa-risatzi ikimawakiri ikantaki Lot. Ikantawakaa-jiitanaka: “Paminiri yoka ayompari, owakira yariita irirori, ikowapaaki impira-tantapaa-kyaa.” Ikantajii-tanakiri aajatzi: “Pintainki, awirokatakiki nomapiroti nompasa-waitimi.” Ari itachaanka-nakiri Lot. Ipokajii-tapaaki okaakiini iwankoki, inintzi itanto-ryiwo yasitan-tarori iwanko. ¹⁰Ari yakotanaki ariitzinkari, yakatha-tajiri Lot iminkyaa-jiri iwankoki. Yasitana-kiro. ¹¹Ithonka ikamaraakitanaki awankari-payi aajatzi antari-konapayi. Ari yamina-mina-witaaro asitakoro pankotsi isitowan-taiyaarimi, aasijii-takarini imakori.

^b 19.3 yatantyaariri = pan kaari siñatsi-niri

¹² Iñaawai-tanaki ariitzinkari, ikantziri Lot: “¿Tzimatsima pasini pishininka aka? Paanakiri pitomi-payi, pisinto-payi, aajatzi pitziniri-payi. Paanakiri aajatzi pikarajitzi pisaiki aka nampitsiki ¹³ Tima napirotatyiiro iroka nampitsi. Okimiwai-takaro onkaima-kaima-tatyiiimi iyaaripironka atziri-payi nampitarori aka. Irotaki ityaankan-takanari Pawa napirotiro.” ¹⁴ Ari ijatanaki Lot iñiiri itziniri-payi okasiyari irisinto-payi oimintyaari, ikantapaa-kiri: “Pisitowi nampitsiki, yapirotatyiiro Pawa.” Titzimaita inkimisanta-jiiti itziniri-payi Lot, isiyakaantzi ikantawaisita.

¹⁵ Okanta okitaiti-tzimataki, yapiitana-jiro maninkari, ikantziri Lot: “¿sintsiiini pinkantya! Tirika pinintzi pinkami iwaskanitai-tiro iroka nampitsi, pisiyakairo piina aajatzi apiti pisinto.” ¹⁶ Niitsikiroini ikanta Lot ti intharokyaati, akotanaki maninkari-payi yakatha-wako-tanakiri, tima itakoki iwiri Pawa yoka Lot. Ari ikimitana-kirori iina aajatzi irisinto-payi. Yookakiro intakironta nampitsi, awisako-tantajyaari.

¹⁷ Aritaki saikapaaki Lot intakiroini nampitsiki, ari yapiitana-jiri maninkari, ikantziri: “Pisiyi. Apatziro piwanakiro pijati tonkaariki, airo pisaika-waitanaki niyaanki-thaki awotsi, airo paminawaitzi aajatzi pitaapiiki, pawisako-tajita.”

¹⁸ Ari yakanaki Lot, ikantana-kiri: “Airo okantzi nowinkathariti. ¹⁹ Oshiki kamiithari pantzimo-takinari, antaro pinisironka-takana piwawisaako-tajana. Kimitaka airo nomatziro nosiyi tonkaariki, aritaki nonkamaki ariitawa-kyaana yapiroi-tantyaarori nampitsi. ²⁰ Tzimatsi aka okaakiini, yanini nampitsi. Ari nosiyiri anta. Pisinitina nojati airo nokamanta. Tima yanini onatzii nampitsi.”

²¹ Ari ikantzi maninkari: “Nokimakimi, aritaki nomatakiro pikowako-takinari. Airo napirotziro iyaaniini nampitsi. ²² Pijatana-kiita iroñaaka. Airo napirotzitaro nampitsi tikiramintha pariityaata tsika pisiritakaro.” Irootaki ipaitan-taitarori anta Nampi-chaaniki. ²³ Ikanta okitaiti-tamanaki, ariitaka Lot anta Nampi-chaaniki.

²⁴ Iwaryaaki Pawa paamari kitiri-moito okantapaaka anta Paamaariniki aajatzi Katsimaariniki. ²⁵ Yapirotakiri saikantarori nampitsi, imatakiro maaroni shookayi-tatsiri anta otaapiki. ²⁶ Pokawitacha iina Lot, oyaatakiri oimi, ari aminapaintzi otaapiiki, opyaanakaro tziwithantha.

²⁷ Ikanta okitaityaa-manaji, ananinka-manaka Abraham anta ikinkitha-waitakaa-kiri chapinki Pawa. ²⁸ Yaminapaaki antó otaapiki osaiki nampitsi Paamaarini, aajatzi Katsimaarini, iñaatziro okachaa-rinkataki, okimiwai-takaro okachaatzii pomitaantsi. ²⁹ Imatakiro Pawa yapirotziro nampitsi inampiwitaro Lot. Titzimaita ipyaakotari Pawa yoka Abraham, iwawisaako-tajiri itominthori Lot yapirotajyaami irirori.

Itzimantakari Isaac

21 ¹ Tima osiriki iwiro Pawa iroka Sara, mataka ikasiyakaa-karori. ² Motyaataki, monkarataka ikantaki-rori tsika-paiti intzimi. Owaiyan-takiri otomi okantawitaka antyasipari-witaka Abraham.

³Imatakiro Abraham ipaitakiri itomi Isaac. ⁴Ikanta imaatkotapaaki 8 kitaitiri, yaanakiri itomisi-taani-tziri, tima irootaki ikantaki-riri Pawa.

⁵Aritaki tzimaki Abraham okaratzi 100 isarintsiti itziman-takari Isaac.

Iñaantaitari Abram impomitirimi itomi

22 ¹Okanta osamanitaki, inintaki Pawa iñiuro yawintaa-sirinka Abraham. Ikaimakiri ikantziri: “¡Abraham! Ari yakanaki irirori, ikantzi: “Ipaitaka, aka nosaiki.” ²Ikantzi Pawa: “Pijati Pawaitoniki, paanakiri pitakopiro-tani pitomi. Nonintzi pimpomi-tinari onkatziyiin-kati ikachaa-rinka anta otzisiki tsika nookotimiro. Pinkimikataan-tiri iriimi atsipi-tako-wintyaa-mini pikaaripiroto” ³Ikanta okitaiti-tamanaji ipiriin-tamanaka Abraham, iwitsika-kiri imorani. Iriitaki intsipa-tanakyaa apiti impira-tani, itomi Isaac. Yaanaki itsima impomitan-tyaariri. Jataki tsika yookotaki-niri Pawa.^c ⁴Ari yaniitaki okaratzi mawa kitaitiri, yamina-kotapaa-kiro antó tsika yariityaa. ⁵Ikantakiri impira-tani: “Ari pisaikawaki aka paminiri mora. Nojatawaki naaka nontsipa-tanakyaari notomi. Aririka nomatakiro nompinkathatiri Pawa, ari nompiyajiri.”^d ⁶Yaakiro Abraham tsitsi impomitan-tyaariri, yanatakaa-nakiri itomi. Yaanakiro irirori paamari, aajatzi kotsiro. Jaitijiitanakini apitiroiti. ⁷Tikira osamaniti isampitakiri Isaac iriri, ikantziri: “Amaa.” Ari yakanaki Abraham, ikantzi: “Ipaita pinintziri notomi.” Ikantzi Isaac: “Tzimatsi tsitsi, paamari, ¿tsikama ayika apira ampomitiri?”^e ⁸Ikantzi asitariri: “¡Notomí! Iyotzi Pawa tsika yayiri ipira ampomitiri.” Aikiro ijajiitatziini.

⁹Ikanta yariitapaaka tsika yookotaki-niri Pawa, iwitsiki ipomipirini-minto Abraham, ipiwirika-kiro itsima. Yaakiri itomi yoosotakiri, inaryaakiri pomipirini-minto-tsiki ipiwirika-kiro itsima. ¹⁰Iro itzinaawitanakaro kotsiraaniki isataantyaarimi itomi, ¹¹ikaima-kotakiri imaninkariti Pawa, ikantziri: “¡Abraham! ¡Abraham!” Akanaki irirori ikantzi: “Ipaitaka, aka nosaiki.” ¹²Ikantzi maninkari: “Airo pisatairi iintsi, noyotakimi oshiki pipinkatha-tziri Pawa, tima ti pinthañaapithatyaari papintziti pitomi.” ¹³Ari yaminanaki Abraham, iñaatziiri ipiraitari yayiintaka ichiiki incha-maisiki. Yaakitziiri, iriitaki impoyii-takariri itomi, kachaaryiinka ikantaka ipomitakiri.^f ¹⁴Irootaki ipaitan-tanakarori Abraham ironotá otzisi: “Ipantzi Pawa.” Arira ikantapiin-taitanaki: “Impan-tapiintaiti kowityii-motairi itzisisiti Pawa.”

¹⁵Ari yapiitakiro imaninkariti Pawa isaikakira inkitiki ikaima-kotajiri Abraham, ¹⁶ikantziri: “¡Abraham! Okantakaan-tziro ti pinthañiyyaari papintziti pitomi, naaka pinkima-jaanti nopaantiki iroñaaka. Iroka

^c 22.3 imorani = asno ^d 22.5 mora = asno ^e 22.7-8 apira = oisha ^f 22.13 piratsi = carnero

nokantzi: 17‘Omapiro nontasonka-wintimi Naaka. Naaka shikyaa-jirini pincharinita-jyaari inkimitajyaari ishikitzi impokiro, inkimitajyaaro oshikitzi impaniki nijaathapyaaki. Iriitaki iitsinampaa-jiri-niri iisaniin-tani. 18 Iriitaki kankataa-jyaaroni picharini-payi intasonka-wintantai-tyaariri maaroni nasiyitacha-niri ishininka-tawakayaa kipatsiki. Okamintha pikimisan-tajiro awiroka nokantzimiri.’ ”

Okamantakari Sara

23 1 Okaratzi 127 osarintsi añaaki Sara. 2 Ari okamajiri iroori anta ipaitai-tziro “4 Asitaro Inampitsiti”, irojatzí ipaitai-tziri “Aripiro-taarini” saikatsiri anta Owintiniki. Antaroiti iraako-waitakaro Abraham okamajira Sara.

Yaminaki Abram iinantaari Isaac

24 1 Ari mapiro taka antyasiparitaki Abraham, oshiki itasonka-wintakiri Pawa. 2 Ikaimakiri antaripiro-taintsiri impira-tani, amininiriri okaratzi tzimimo-tziriri. Ikantakiri: “Pairika-chokitina”.^g 3 Pinkantapirotina, pimpairyiri Pawa Iwawani-taitari inkítiki aajatzí kipatsiki, airo pisinitanari notomi iinantaaro Owintini-sato saikatsiri aka. 4 Ontzimatyí pijati nonampii-tiki, pamininiri noshininka naaka iinantaari.” 5 Ari yakanakiri impira-tani, ikantziri: “Aiorika onintzi ompoki mainaro, ¿tsikama nonkantaara? ¿Nanakirima pitomi pinampii-tiki pipoñaaka pairani?” 6 Ikantzi Abraham: “Airo, okantzi payinari notomi anta. 7 Tima Pawa, Iwawanitari inkítí-satzi, amajanari pairani iipatsitiki asitanari, iipatsitiki aajatzí nocharini. Ikantakina pairani: ‘Ari nompajiri iroka kipatsi inkarati pincharini-tajyaari.’ Tima irootaki ikasiyaka-kinari, aritaki intyaan-takimi imaninkariti, tsipatyaa-miniri pamantaari kooya iinantaari notomi. 8 Aiorika onintzi oyaatimi kooya, pimonkara-tzimaitakaro nompira-takamiri naaka. Titzimaita noninti payinari notomi anta.” 9 Imatakiro impira-tani, yairika-chokitakiri Abraham, ikantakí: “¡Omapiro nowinkatharítí! Airo namatawi-tzimi, aritaki nantakiro okaratzi pikantakí-nari.”

¹⁰ Ikoyaana-kiro tzimimo-tziriri ompiratariri, irootaki impasitan-tyaari. Yaanaki 10 ipira ikyaakoi-tari, jataki inampitsitiki Nacor ipaitai-tziro Osampanaaki anta Tonkariniki.^h ¹¹ Ikanta yarii-tzimataka nampitsiki, imakoryaa-kaapaa-kiri ipira-payi osaiki nijaatinka. Aritaki tsitiniityaaki,

^g 24.2 Kantako-tachari aka “Pairika-chokitina”, irootaki yamitari pairani ishininka-payi Abraham, yairika-choki-tawakaajiita onkini iyotaiti omaapiro imonkaratiro okaratzi ikantawakaari. Irootaki yairika-chokitán-tariri ishininka inkini impinkathariti, airo yamatawi-tziri. Ti isinitiri yairika-chokitiri pasini-satzi kaari inaapiintzi irirori.

^h 24.10 ikyaakoi-tari = camello

irootaintsi intityaa ooryaatsiri opokapiin-tzira kooya-payi ayi nijaa.ⁱ
¹²Amanapaaki, ikantzi: “Pawa, Iwawani ompiratanari Abraham, awiroka kantakai-yaaro-niri omatantyaari nonintziri, pinisironka-tiri ompiratanari. ¹³Ari nosaikawaki aka ikaapiin-taitzi, tsika opokayitzi awankaropayi ayi nijaa. ¹⁴Awiroka kantakai-yaaro-niri aririka nonkantakiro aparoni mainaro: ‘Pisinitinano piyowitziti nirawakiita nijaa.’ Onkantanaki iroori: ‘Pirawaiti. Kantatsi nompiri nijaa ikyaakoi-tari-payi.’ Irootaki mainaro pikowakaa-kiriri pimpira-tani Isaac. Ari noyotiri pitakotari ompiratanari.”^j

¹⁵Tikira ithonkiroota yamani, pokapaaki aparoni mainaro anatakiro oyowitziti oshimpaki. Irootaki Rebeca irisinto Betuel. Tima yoka Betuel iriitaki otomi Milca iwaiyan-takaa-kirori Nacor iririntzi Abraham. ¹⁶Kamiithaanto onatzi Rebeca, titzimaita oyotiri sirampari. Oirinkapaaka nijaatinkaki, okaapaaki nijaa, iro ompiyana-kimi. ¹⁷Ari isiyasi-tawakaro ompirataari, ikantapaa-kiro: “Pimpina kapichiini nijaa payiri piyowitzitiki nirawa-kiita.” ¹⁸Okantzi iroori: “Pirawaiti nowinkathariti.” Sintsini owayiitana-kiro oyowitziti, oitakiri nijaa airika-kotaki-niri. ¹⁹Ithonkakiro iraki nijaa ompirataari, okantana-kiri Rebeca: ‘¡Jiwari! Naawaki pasini nijaa nompiriri ikyaakoi-tari-payi, irojatzí irantakyaa maaroni irirori.’^k
²⁰Intsipayini osiyapainta okai nijaa osakiro yirapiintzi piratsi, oshiki opiyapiyataka, ojaikitaki-niri irajiititiri ikyaakoi-tari-payi.^l ²¹Ari yaminamintha-takiro ompirataari tikatsi inkantiro, tima ikowatzii iyoti iriirika Pawa kantakaa-rori omatantakari iñaakiri. ²²Ikanta thonkaka irajiitaki ipira, inosikana-kiri iwitsikai-tziri ooro, pinapiro-tachari. Ithatakiniro okirimasiki. Ipakiro apiti omatyaari akoki, pinapiro-tachari aajatzi.^m ²³Ikantana-kiro: “Pinkantina, ¿Ipaítama asitamiri? ¿Antitachama iwanko nomayi-motimi nontsipa-tyaari nokarajiitaki?”
²⁴Okantanaki iroori: “Naakataki irisinto Betuel, owaiyan-tani Milca irisinto Nacor. ²⁵Tzimatsi tsika pimaajiiti, tzimatsi aajatzi oshiki iyaari pipira-payi.” ²⁶Ari ityiirowa-naka ompirataari, ipinkatha-tanakiri Pawa. ²⁷Ikantanaki: “Kimosiri-wintaari pinatzi Pawa, Iwawani ompiratanari Abraham, ti pamatawi-tiri pinisironka-tani ompiratanari. Awiroka amakinari aka noñaantaka-rori iwanko ishininka-thori.” ²⁸Ti osaikanaki Rebeca, osiya-piro-tanakityaa owankoki osaiki oniro, okamantapaa-kiro.
²⁹Tzimatsi oyaariri Rebeca ipaita Labán, iriitaki siyanainchari ikaapiin-taitzira nijaa iñiiri atziri. ³⁰Tima iñaawakiri othataniki

ⁱ 24.11 ipira-payi = camellos ^j 24.14 ikyaakoi-tari-payi = camellos ^k 24.19 ikyaakoi-tari-payi = camello ^l 24.20 ikyaakoi-tari-payi = camellos ^m 24.22 Kantako-tachari aka “pinapiro-tachari,” irootaki ikantai-tziri pairani “kashitani siclo.” Irijatzí ikantai-tajiri iroñaaka ikaratzi itinatzi 6 gramo. Kantako-tachari aka “pinapiro-tachari aajatzi,” irootaki ikantai-tziri pairani “10 siclo.” Irijatzí ikantai-tajiri iroñaaka ikaratzi itinatzi 100 gramo.

okirimasiki aajatzi omarintsi iwitsikai-tziri ooro omayitakari iritsiro akoki, ikimawakiro aajatzi okamantan-tapaa-ki ikantaki-rori ompirataari. Ikanta yariitapaa-kari Labán impira-tani Abraham isaikakaakiri ipira-payi ikaapiin-taitzira. ³¹Ikantapaa-kiri: “Pimpoki itasonka-wintani Pawá. ¿Ipaítama pisaikantari intyaatsikaini? Tzimatsi tsika pimaapaaki, tzimatsi aajatzi tsika piwapaakiri pipira-payi.”

³²Ari ijatanaki ompirataari anta pankotsiki. Iwayiitaarantawakiri Labán ipira-payi ompirataari, ipakiri iyaari. Ipoña yamaitaki-niri nijaa ariitzinkaripayi inkiwa-kijiityaari. ³³Ikanta ipaitawa-kiri iwapaakyaari, ikantanaki impira-tani Abraham: “Airo nowitzita airorika nokaman-tzimiro nokowiri.” Ikantanaki Labán: “Intsityaa pimatiro.” ³⁴Ikantzi ompirataari: “Naakataki impira-tani Abraham. ³⁵Antaroiti itasonka-wintakiri Pawa ompiratanari, oshiki yashaaran-takaa-kari, tzimatsi ipira-payi, iiriikiti, ooro, ikyaakoi-tari-payi, tzimatsi oshiki yatziriti impiratarari, tzimatsi aajatzi oshiki kooya-payi.” ³⁶Ari okimitzi-takari Sara okantawitaka antaro-konataki, owaiyantaji otomi. Iriitaki yasitakaa-jyaari ompiratanari okaratzi tzimimo-tziriri. ³⁷Tima inintatzii ompirataka-nari nomonkara-piro-tiniri, ikantaki-nari: ‘Airo pisinitanari notomi inantyaaro Owintini-sato saikatsiri aka. ³⁸Apatziro pijatasitiri ishininka-thori asitanari, pamininiri notomi awankaro noshininka-payi naaka. Tima irootaki kamiitha-tatsiri inantyaaro.’ ³⁹Nokantanaki naaka: ‘¡Nowinkathariti! Aamaasityaa airo onintzi oyaatina mainaro. ¿Tsika nonkantyaaka?’ ⁴⁰Ikantana-kina irirori: ‘Tima kamiitha nokantzimo-takari Pawa, aritaki intyaan-takimi imaninkariti intsipatyaami pijati, ari omatakyaa okaratzi nokantaki-miri. Aritaki pamaki kooya inantyaari notomi, ishininka-thori asitanari. ⁴¹Airorika inintzi noshininka-thori impimiro irisinto, pimonkara-maitakaro awiroka nompira-takamiri.’ ⁴²Ikanta nariitaka ikaapiin-taitzi, namanakiri Pawa Iwawani ompiratanari, nokantziri: ‘Omaapiro-rika pinisironkatana pimatakainaro nonintziri aka. ⁴³Tima saikakina ikaapiin-taitzi, nonintzi pimatakainaro iroka mainaro pokaintsiri ayi nijaa, aririka nonkantawa-kiro: “Pimpina kapichiini nijaa piyowitzitiki, nirawakiita”, ⁴⁴aririka akanakina, onkantina: “Pirawaki, ari naaki pasini nompiriri pipira-payi irawakiri irirori”, irootaki iroka kooya ikowakaa-kiriri Pawa itomi ompiratanari.’ ⁴⁵Tikira nonthonkiroota namani, noñaawakiro opokaki Rebeca anatakiro oyowitziti oshimpaki. Oirinkapaaka nijaatinkaki, okaapaaki. Ari nokantziri: ‘Pimpina pinijaati nirawakiita.’ ⁴⁶Sintsiini owayiitana-kiro oyowitziti, okantana-kina: ‘Pirawaki, aritaki naaki pasini irawakiri aajatzi pipira-payi.’ Opakina nijaa nirawakiri, opitakari aajatzi nopira-payi.’ ⁴⁷Ari nosampi-tanakiro, nokantziri: ‘¿Ipaítama asitamiri?’ Okantzi iroori: ‘Naakataki irisinto Betuel itomi Nacor owaiyani

ⁿ 24.35 ipira-payi = yoishati, ivaca-ti; ikyaakoi-tari-payi = camellos, asnos

^o 24.46 pipira-payi, nopira-payi = camellos

Milca.’ Ari nokyaan-takaa-karo thatanintsi okirimasiki, nomatan-takaro akoki omarintsi-payi. ⁴⁸Ari notyiirowa-nakari nopinkatha-tanakiri Pawa, nopantha-wintanakiri Iwawani ompiratanari Abraham, iriitaki amakinari nariitan-takari iwankoki ishininka-thori, namininiri iina itomi. ⁴⁹Nonintzi pinkantina kamiitharika inintziri ompiratanari, tirika onimotimi pinkantina noyotan-tyaari ompaityaa nantiri.” ⁵⁰Ikanta Labán aajatzi iriri Betuel, ikantanaki: “Iriitaki Pawa kantakaa-rori, tikatsi nonkanti naaka. ⁵¹Jiiroka Rebeca, paanakiro. Irootaki inantyaari itomi ompiratamiri, irootaki inintakiri Pawa.” ⁵²Ikanta ikimawaki impira-tani Abraham, oiyootanaka kipatsiki ityiirowa-naka ipinkatha-tanakiri Pawa. ⁵³Imisitowana-kiro yamayitakiri iwitsikai-tziri ooro, kiriiki, kithaarin-tsipayi. Ipakiro maaroni Rebeca. Ipasitakari oyaariri aajatzi oniro. ⁵⁴Owaajitaka iroñaaka ompirataari, irawajitakiki itsipatari oyaataki-riri. Maajitakiki. Okanta okitaiti-tamanaki, ipiriin-tamanaja, ikantanaji ompirataari: “¡Jiwarí! Irootaintsi nompiyaji iwankoki ompiratanari.” ⁵⁵Titzimaita inintzi iyaariri Rebeca aajatzi iniro, okantanaki: “Apaata ojatzi niintsiti, nonintatzii omanaji onkarati 10 kitaitiri. Irojatziki oyaatan-tanakyaamiri.” ⁵⁶Ikantanaki ompirataari: “Airo pisamani-takaana, iriitaki Pawa kantakaa-karo nariitan-takari aka. Ontzimatyii nompiyi iwankoki ompiratanari.” ⁵⁷Ikantajii-tanaki irirori: “Thami ankaimiro iroori, ankimiro tsika okantzi.” ⁵⁸Ikaimai-takiro Rebeca, ari isampitai-takiro, ikantai-tziro: “¿Pinintzima piyaatana-kiri ompirataari?” Akanaki iroori, okantzi: “Jii, nonintzi noyaatana-kiri.” ⁵⁹Ari isinitana-kiro Labán ojati iritsiro Rebeca ontsipa-tanakyaaro aamaakowin-tapiintarori pairani ainiro iintsitapaaki. Oyaatana-kiri impira-tani Abraham itsipatanaari ikaratziki oyaayitaki-riri. ⁶⁰Iwithatawaaro oyaariri, ikantawa-jiro:

Pijati chooki,

Onkamintha iriniro-tyaami oshiki atziri.

Onkamintha yaapitha-tajiri piwaiyani-payi inampi-payi ikisaniin-tani. ⁶¹Ari okyaako-tanakari Rebeca ipiraitari otsipatanakaro ompira-tanipayi aamaakowin-takarori pairani, oyaatana-kiri impira-tani Abraham. Imatakiro ompirataari yaanakiro Rebeca, piyanaja.^p

⁶²Aritakiki ariitzimatata irirori Isaac ipoñaajaro nijaatinkakiki ipaitai-tziro “Añaani-tatsiri Ñaakinari”, inampiitiki irirori ipaitai-tziri Piryariniki. ⁶³Iyaatzii irirori yaniiwaitzi tsitinii-tiini. Ari yaminaki antó, iñaatziiri ipokayitaji ipira-payi ikyaaakoi-tari.^q ⁶⁴Ari okimatzi-takari Rebeca aajatzi, aminaki antó oñaakiri Isaac, ayiitanaki. ⁶⁵Osampitana-kiri ompira-taari, okantziri: “¿Itzimika yonta pokaintsiri?” Ikantanaki ompira-taari: “Iriitaki ompiratanari.” Ari aanakiro omanthakiki, opasika-poro-pitha-tanakari.

^p 24.61 ipiraitari = camello ^q 24.63 ipira-payi = camello

⁶⁶Tima ariitaja ompira-taari, ikamantapa-jiri Isaac okaratzi yantakiri tsika ijataitzi. ⁶⁷Ari yaanakiro Isaac iroka Rebeca owankothaantiki irinironi, iinantakaro. Antaroiti yitakotakaro. Irootaki oimosirinkapajiriri okamajira iriniro.

Ikamantajari Abram

25 ⁷Tima okaratzi 175 osarintsi yañaaki Abraham. ⁸Kamiitha ikamaji Abraham aakiri yantyasiparinka.^r

¹¹Okanta ikamajira Abraham, itasonka-wintakiri Pawa Isaac. Inampitaaro Isaac ikaapiin-taitzi nijaa ipaitai-tziri “Añaani-tatsiri Ñaakinari.”

Itzimantakari Isaac aajatzi Esaú

²¹Tima ti onkanti owaiyanti Rebeca, irootaki yamana-kotantakaroni Isaac ikowako-tziri Pawa. Ikimakiniri yamanani Pawa, motyaataki Rebeca. ²²Okanta okimakiri Rebeca yaatzika-wakaa iintsiti omotyaaki, okanta-siritzi: “Tima oshiki nokimaatsitakari iroñaaka, aririka onkanyaari apaata, ¿ipaitama nañaantyaari?” Jatanaki amaniri Pawa onintzi oyoti ipaita antiri. ²³Ikantziro Pawa:

Pimotyaatatziiri apiti shininka-tawakaacha-niri,
Apiti oshiki-tatsi-niri maimani-tawakaacha-niri.
Sintsi inkantyaari aparoni, iriima pasini airomachiini,
Iriitaki ompiratan-tachaniri iyaapitsi, impiratyaari itarori itzimi.

²⁴Okanta omonkarataka ontzimanintan-tyaari Rebeca, owaiyantakiri otsipaa-niriiti. ²⁵Itapaaka-roni itzimi kitisirinkari maaroni iwathaki, ithonka iwitzitaki. Irootaki ipaitan-takariri “Witzintzi”. Tima iroka wairontsi Witzintzi, irootaki ikantai-tziri iñaaniki pairani irirori “Esaú”. ²⁶Ikanta itzimapaa yojatakirira pasini, airika iwakiri iitziki itapaaka-roni itzimi. Irootaki ipaitan-takariri “Airika-kiitzitantaniri”. Tima iroka wairontsi Airika-kiitzitantaniri, irootaki ikantai-tziri iñaaniki pairani irirori “Jacob”. Tima tzimaki 60 isarintsiti Isaac owaiyan-tanta-kari Rebeca.

Inintaki Esaú inkimitakaiyaari Jacob iriitakimi ityaaroni intzimi

²⁷Ikanta apaata antarijiitaki iintsi-payi. Antawairintzi inanaki Esaú, kominthaantzi inaki aajatzi. Iriima Jacob apatziro onimowai-tziri irirori, yasi iwiro isaiki iwankothaantiki iriri.

²⁸Oshiki yitakotakari Isaac yoka itomi, Esaú, tima oshiki iwakotatapiinta-kari iyominthani. Irooma Rebeca otakopiro-tani owiri iroori Jacob.

^r 25.8 ikamaji = itsipa-siri-tapaari ishininka-payi

²⁹Okanta apaata, isaiki Jacob ikotsiwaitzi, ari yariitaari Esaú ipoñaajaro yantawairiki, makotaki. ³⁰Ikantapaa-kiri: “¡Iyí! Pimpina kapichiini kityonka-pathari pikotsiri, aatyina notashi.” (Irootaki owaitakaan-tziriri “Kitisiri” yoka Esaú)^s ³¹Ari ikantzi Jacob: “Pitawakyaaro awiroka pinkimi-takaan-tina naakami ityaaro-niri nontzimi.” ³²Ari ikantzi Esaú: “¡Aatyina notashiwí! Ti nomiraawintiro naaka nitawitakaro notzimaki.” ³³Aikiro isintsi-tanakitzii Jacob, ikantziri: “Intsityaa pinkanta-pirotina iyí.” Ari inintanaki Esaú inkimitakai-yaari Jacob iriitakimi ityaaro-niri intzimi, iriitaki ayiro-niri apaata maaroni tzimimo-tziriri iriri. ³⁴Irootaki ipantaka-riri Jacob iwariti iririntzi, Esaú, ipitakari aajatzi yatantariri. Ikanta ithonkakiro iwaka Esaú, iranaki imiri. Katziyanaka, jatanaji. Ti imiraawin-tiro okaratzi ijjawitakara itzimaki.^t

Ikasiyakaitziriri Isaac

26 ²Ari iñaakaari Pawa Isaac, ikantakiri: “¡Isaac! Airo pikinanaji Apitantoniki. Pinampi-tajyaaro tsika nookotimiro. ³Pisaiki aka pinkimi-tyaari kinakina-waitaniri. Tima aritaki ankarati asaiki, ari nontasonka-wintakimi. Aritaki nompakimiro maaroni iroka kipatsi, irootaki yasitajyaari apaata inkarati pincharini-tajyaari. Ari nomonkara-tajirori aka okaratzi nokasiyakaa-kiriri pairani piri Abraham. ⁴Aritaki noshikyaa-kimiri inkarati pincharini-tajyaari, inkimitajyaari ishikitzi impokiro inkitiki. Iriitaki nasitakaa-jyaari maaroni iroka kipatsi. Iriitaki kantakaa-jyaaroni picharini-payi intasonka-wintantai-tyaariri maaroni nasiyitacha-niri ishininka-tawakaiyaa kipatsiki. ⁵Tima imonkara-takiro pairani piri Abraham okaratzi nokantziriri. Ikimisan-takina nompiratariri, imatakiro nokantakaan-tani, nowinkakaan-tani, aajatzi okaratzi noyomitaayi-tziriri.”

Itasonkawintaitakiri Jacob

27 ¹Aritaki antyasiparitaki Isaac, ti yokichaa-tapaji. Ikaimakiri yantariti itomi, ikantakiri: “¡Notomí!” Ikantzi Esaú: “¿Ipaita Apaá? Aka nosaiki.”

²Ikantzi Isaac: “¡Notomí! Aritaki antyasipari-takina, aamaasityaa irootaintsi nonkami. ³Nonintzi piyati pinkin-taitina posinirintzi. ⁴Pinkotsi-takinari, posini inkantyyaa nonintziri, pamakinari nowawakyaata. Ari noyomitaa-najimi tikira nokamana-kiita, onkini intasonka-wintaitimi.”

⁵Kimaki iroori Rebeca ikantziriri itomi, Isaac. Ijaminthaitzi Esaú yaminaminatzi posinirintzi impiriri asitariri, ⁶okantakiri Rebeca

^s 25.30 Tima iroka wairontsi kitisiri, irootaki ikantziri iñaaniki irirori “Edom”.

^t 25.34 ipitakari = lentejas; yatantariri = pan

pasini otomi, okantziri: “¡Notomí! Nokimakiri piri ikinkitha-waitakairi pirintzi Esau, ikantziri: ⁷‘Pinkin-taitina posinirintzi pinkotsi-tinari, kamiitha imposiniti inkini noyaari, ari noyomitaa-najimi tikira nokamana-kiita onkini intasonka-wintimi Pawa.’ ⁸ ¡Notomí! Pikimiisatina okaratzi nonkantimiri.

⁹Pijati pairikaiti apiti awankiri apira, pamakinari, nonkotsi-tiniri piri tsika ikanta iñaamatari irirori.”

¹⁰Awiroka aanakini-rini iwawakya. Ari iyomitai-miri tikira ikamanakiita intasonka-wintaiti-miita awiroka.” ¹¹Ikantana-kiro Jacob iriniro: “Tima witzintzi inatzii iyi, irooma naaka ti nowitziti. ¹²Aritaki iyotawakina apaa aririka impampi-tawakina, ari inkinkithasiri-takyaa nothainka-tziiri, ampinaa-sityaa iyomita-wityaana intasonka-wintaitina, añaatyii oshiki imishatina.”

¹³Okantana-kiri iriniro: “¡Notomí! Naaka imishati piri. Pantiro awiroka nokantaki-miri, pamakinari apiti apira.” ¹⁴Jatanaki Jacob ipiyotaka ipira-payi, yamakiniro iriniro. Onkotsi-tawakiri iroori tsika ikanta oyotziro iroori iñaamatari Isaac. ¹⁵Aakiro iroopirori iithaari antariti otomi iwiro pankotsiki, okithaa-takiri Jacob. ¹⁶Okyaan-takaa-kari imisina opira irakoki, aajatzi ikintsiki tsika ti iwitziti.” ¹⁷Oyitakiri onkotsi-takiri, opakiri otomi Jacob otsipataa-kiro yatantyaariri.”

¹⁸Ari yaakotana-kiro Jacob isaikaki iriri, ikantapaa-kiri: “¡Apaá!” Ikantzi Isaac: “¿Tsika pipaitaka awiroka notomi?” ¹⁹Ikantzi Jacob: “Naakataki Esau pantariti pitomi. Nomatakiro okaratzi pikantaki-nari. Pimpiriinti, piyaa noyintani, piyomitanaina intasonka-wintantai-tyaanari.”

²⁰Ikantzi Isaac: “¿Okatzimaitaka pikin-tapaintzi posinirintzi?” Ikantzi Jacob: “Tima ikantakaa-karo Pawa pipinkatha-tapiintziri, irootaki noñaan-tapaintari sintsiini.” ²¹Ari ikantzi Isaac: “Pimpoki okaakiini nompampi-tawakimi, noyotan-tyaamiri awiroka-rika Esau.” ²²Pokapaaki okaakiini Jacob impampi-tawakiri. Ikantzi Isaac: “Iriiwaanti-waitaki iñaawaitzi Jacob, irooma irakosampiki Esau inatzii.” ²³Ti iyotawakiri, tima iwitzi-pakotatzii iriwaitaki Esau. Irootaki iyomitantanaka-riri onkini intasonka-wintaitiri. ²⁴Yapiitana-kiri isampitziri, ikantziri: “¿Omapirotyaa awiroka Esau?” Ari ikantzi Jacob: “Jii, naakataki.” ²⁵Ikantanaki iriri: “¡Notomí! Piyii-tinari piyominthani nowawakyaata, ari noyomitanai-miri onkini intasonka-wintaitimi.” Iyii-takiro Jacob owaritintsi ipakiri iriri. Yamakiniri aajatzi irawakiri. Iwawakaro Isaac, iraki imiri aajatzi.”^x

^u 27.9 apira = cabra ^v 27.16 opira = cabra ^w 27.17 yatantyaariri = pan
^x 27.25 imiri = vino

²⁶Ikantzi Isaac: “Pimpoki okaakiini notomi, pintsitokyaana.”^y ²⁷Ikanta itsitoka-paakari Jacob iriri, yasankawakiri iithaariki. Iyomitaa-kiri intasonka-wintaitan-tyaariri, ikantziri:

Irootaki isankaani notomi.

Okimiwai-takaro osankaani owaantsi itasonka-wintziri Pawa.

²⁸Inkamintha Pawa owaryaa-piintaji-miro-niri inkani,

Irootaki onkithoki-piro-tantajyaari pichochoki-tipayi.

Aajatzi onkantajyaa piwanki-ripayi, aajatzi okaratzi pimiritari.^z

²⁹Inkamintha intzimaji pimpira-waitani,

Irootaki impinkatha-tantyaamiri poñaayi-tachari pasiniki nampitsi.

Pijiwayi-tairi pirintzi-pirotari awiroka,

Oshiki impinkathai-taimi irirori.

Intzimi-rika mishataji-mini awiroka, aritaki imaitajiri irirori.

Iriima inkarati kimosiriwinta-jiitii-mini awiroka, aritaki inkimii-tairi irirori.

³⁰Ikaratakiro Isaac iyomitaa-kiri itomi Jacob onkini intasonka-wintaitiri.

Iro isitowana-kitzii Jacob isaikira iriri, ariitapaaka Esaú ijatzi yamini

posinirintzi. ³¹Ikotsitaki aajatzi irirori owaritintsi, yamakiniri iriri,

ikantapaa-kiri: “¡Pimpiriinti, Apaá! Piyaa iyintani pitomi, piyomitairi

intasonka-wintaitan-tyaariri.” ³²Ari ikantanaki Isaac: “¿Tsikama

pipaitaka awiroka?” Ikantzi: “Naakataki Esaú, pantariti pitomi.” ³³Antaro

oimiraana-kiri Isaac, ikantanaki: “¿Tsikama ipaitaka itakarori ipokaki

amakinariri iyintani, nowakari tikira pariityaata awiroka? Noyomitaa-

kiri, tasonka-wintaari inanaki irirori.” ³⁴Ikanta ikimawakiro Esaú

ikantakiri iriri, okatsi-tzimo-niintana-kiri, antaroiti iraawai-tanaka,

ikantanaki: “¡Apaá! Piyomitainaina aajatzi naaka, intasonka-wintaiti-

naata.” ³⁵Ikantanaki Isaac: “Yamatawi-takina pirintzi, noyomitaa-kiri

irirori, tima awiroka-witaka intasonka-wintaitimi.” ³⁶Yakanaki Esaú,

ikantzi: “Irootaki owaitakaan-tziriri Airika-kiitzitantaniri, tima apiti

yaapithatakina. Itakaro yayitaki-naro nitantaka-rori notzimi, iroñaaka

yayitaki-naro piyomitainai-narimi intasonka-wintaitan-tyaanari. ¿Airoma

okantzi piyomitaina naaka?” ³⁷Ikantzi Isaac: “Aritaki nomatakiri pirintzi

Jacob ijwataimi, iriitaki ompiratajyaa-ri-niri pincharini-tajyaari awiroka,

noshikyaa-jiniri iwankiri, aajatzi imiri-payi. ¿Tikatsi nonkantajimi

awiroka notomi?”^a ³⁸Aikiro ikantana-kitzii Esaú: “¡Apaá! ¿Aparonima

okaratzi piyomitaanti? Papiitiro, intasonka-wintaiti-naata naaka.”

Yapiitana-kiro iiraawaita.

³⁹Ikantzi Isaac:

Pinampi-tajyaaro intaina,

^y 27.26 pintsitokyaana = pintho-porotina ^z 27.28 piwankiri = trigo; pimiritari = vino

^a 27.37 imiri = vino, iwankiri = trigo

Airo pinampi-taaro otsinka-patha-tapajira kipatsi,
aajatzi airo pinampi-taaro tsika ti omparyaapaji inkani.

⁴⁰ Piwisa-minto pimpiya-wintantajyaari.

Impira-waitajyaami pirintzi.

Irooma aririka piriipirotoaji awiroka apaata,

Aritaki pisaikasiwai-tajyaa.

Siyaka Jacob

⁴¹ Ari yitanakaro Esaú ikisaniin-tziri iririntzi, okantakaan-tziro ikaminaa-kiri iriri intasonka-wintaitiri irirori. Ikanta-siri-tanaki: “Aririka inkamaki apaata apaa, aritaki nowajiri iyi.” ⁴² Oyomaitaka Rebeca ipaita ikinkithasiritari Esaú, okaimakaan-takiri Jacob, okantakiri: “Ikowatziiira pirintzi inkisawin-tajyaa, iwatyiimi.

⁴³ Pinkimisantina notomi nonkantimiri. Pijati intaina Awotziniki, ari isaiki anta pikonkiri Labán. ⁴⁴ Osamani pisaika-waiti anta awisawajiitaa imasirinka pirintzi. ⁴⁵ Impyaako-tawajiroota okaratzi pantakiri. Tima aritaki nonkaman-tajimi pimpiyan-tajyaari. Ti noninti impyaasityaa apiti notomi.” ⁴⁶ Okantakiri Rebeca oimi: “Oshiki nosamasiryaa-karo Tharowan-taari-nisato asitarori onampi aka iina Esaú. Irojatzri-rika Tharowan-taari-nisato inantyaari aajatzi Jacob, aritaki nonkama-pitha-takiro.”

28 ¹ Ikanta Isaac ikaimaikiri Jacob, iyomitaakiri intasonka-wintaitantyaariri, ikantziri: “Airo piinantaro Owintini-sato.

² Pijati Owintinitzi Tonkaarini, inampiitiki picharinini Betuel, payi anta irisinto pikonkiri Labán. ³ Iriitaki tasonka-winti-miniri Sintsi-pirori Pawa, ishikyaaaji-miri piwaiyani-payi, iriitaki inasiyi-tajyaaro-niri ishininka-tawakaiyaa tsika-rikapayi. ⁴ Irijatzri tasonka-wintaji-miniri awiroka, aajatzi inkarati pincharini-tajyaari, tima irootaki ikasiyakaa-kiriri pairani picharinini Abraham, pasitajyaaro maaroni kipatsi tsika asaikaki iroñaaka.” ⁵ Ityaantakiri Isaac itomi, yoka Jacob, iwankoki irikonkiri Labán isaiki anta Owintinitzi Tonkaarini. Yoka Labán, iriitaki irikonkiri Jacob oyaariri Rebeca, iriitaki itomi Betuel Tonkaarini-satzi. Tima iroka Rebeca, irootaki iriniro Jacob aajatzi Esaú.

⁶ Iñaakowintakiri Esaú iyomitai-tziri Jacob intasonka-wintaitantyaariri, ityaantai-takiri Owintinitzi Tonkaarini yayi iina. Iñaakowintaakiri aajatzi Esaú iririntzi iyomitairi iriri airo yaantaro Owintini-sato. ⁷ Iñaakiri aajatzi Esaú ijatanaki iririntzi, Jacob, ikinanakiro Owintinitzi Tonkaarini, imatakiro okaratzi ikantaki-riri iriri.

⁸ Antaroiti ikinkithasiri-waitanaka Esaú, tima ti onimotiri iriri iinantakaro apiti Owintini-sato. ⁹ Jataki Esaú isaiki Ismael, iriitaki itomi Abraham, icharinini. Yaakiro Esaú irisinto Ismael paitachari Mahalat irinto Nebaiot, okantawitaka otzimi apiti iina, Owintini-sato.

Imisiwaitaki Jacob Pawapankoniki

¹⁰Tima aritaki jatanaki Jacob, ipoñaakaro Kanta-piro-jaariki ijatiro Awotziniki. ¹¹Ikanta iwiraaka niyaanki-thaki awotsi, ari imaapaaki tima tsitini-tanaki. Inosikaki mapi, itziinataro, maanaki. ¹²Ari imisiwaitakiri, iñaaki atiimintotsi okinapaa-kiro inkitiki ayiitapaaki kipatsiki. Tzimatsi maninkari-payi ayijii-tatsiri, pasini atijii-tatsiri.

¹³Iñiitakari aajatzi Pawa ikatziyaka okaakiini, ikantziri: “Naakataki Pawa, Iwawani picharini Abraham, aajatzi piri Isaac. Aritaki nasitakaajyaamiro iroka kipatsi, ari nonkimitaa-kiriri aajatzi pincharini-tajyaari yasijii-tyaaro iroka kipatsi tsika pinaryaaka.

¹⁴Inkimitajyaaro pincharini-tajyaari oshikitzi kipatsi-pani. Inthonkyaa inampitajyaaro katonko aajatzi kiriinka, isitowa-piintzi ooryaatsiri aajatzi ikyaapiintzi. Tima awiroka aajatzi inkarati pincharinin-tajyaari, awirokaiti kantakai-yaaro-niri nontasonka-wintantajyaa-riri maaroni nasiyitachari ishininka-tawakaa-jiita aka kipatsiki.

¹⁵Naakataki tsipa-tapiintaka-miri, aritaki nonkimpoyaa-wintakimi tsika-rika pinkinayiti. Aritaki nomatakiro noipyaajimi aka pisaikaki. Ontzimatyii nomonkaratiro okaratzi nokantaki-miri, airo nookimi.” ¹⁶Ari isaakitanaki Jacob imisiwaitzi, ikanta-siritzi: “Omaapiroma isaiki Pawa aka, ti noyowityaa.” ¹⁷Antaroiti oimiraana-kiri, ikanta-siritzi: “Tasorintsi-patha onatzii aka. Irootaki iwanko Pawa. Iroowaitaki okyaapiintzi awotsi ajatantyaari inkitiki.”

¹⁸Ikanta ipiriin-tamanaka Jacob okitaityaaki, yaakiro mapi itziito-takari, ikatziya-thantha-tanakiro. Isaitan-tanakaro yiinkantsi, irootaki owaitakaan-tzirori tasorintsi-patha. ¹⁹Tzimawi-tacha anta nampitsi ipaitawi-taitaro Tirimpyaarini, iwanajiniro pasini owairo, ipaitana-jiro Pawapankoni.

²⁰Ari iñaawai-tanaki Jacob, ontziman-tyaari inkasiya-kaiyaariri Pawa, ikantanaki: “Aririka intsipa-tapiintyaana Pawa, aririka inkimpoyaa-wintina tsika-rika nonkinayiti, aririka impina noyaari aajatzi nonkithaa-yityaari, ²¹tikatsi-rika awishi-motina-ni, nompuyaji-rika kamiitha iwankoki asitanari, aritaki niriapiro-wintajiri nowawani-tajyaari Pawa. ²²Iroka mapi nokatziya-thantha-takiri, iwanko Pawa onatyii.” Ari yamananaki, ikantzi: “¡Pawá! Onkarati pasitakai-yaanari naaka, aritaki noipyaajimi kapichiini.”^b

Jataki Jacob Awotziniki

29 ¹Aikiro ijatatzii Jacob yaniitzi, ariitaka iipatsitiki nampithajiitaroni isitowa-piintzi ooryaatsiri. ²Ikanta

^b **28.22** Kantako-tachari aka “kapichiini” osiyawaitaro impajai-rikami Pawa 10 apira, ontzimatyii aipyaaji-niri aparoni. Ari ankimitai-rori maaroni impayitajiri, otzimatyii aipyaaji-niri aparoni okaratzi ipakairi.

yariitapaaka owaantsiki osaiki nijaa ikaapiin-taitziri, iñaapaaki oshiki piratzi irajiitzini nijaa, mawa inasitaka ipiyojiitaka. Antaroiti onatzi mapi itatakoi-tantarori nijaa.^c ³Ari ipiyojiitakani aamaakowin-tariri ipira-payi, yaapitha-tawakaaro yasitakotantarori nijaa. Aririka inthonkakiro irakairi ipira-payi, aajatzi yasitako-tanajiro nijaa. ⁴Isampitapaa-kiri Jacob aamaakowin-tariri ipira, ikantziri: “¿Tsikama pipoñaaka awiroka ashininká?” Ikantajiitzi irirori: “Awotzini-satzi nonajiitzi.” ⁵Yapiitana-kiri isampitziri: “¿Piñiirima awiroka Labán itomi Nacor?” Ikantajiitzi irirori: “Jii, noñiiri.” ⁶Aikiro ikantana-kitzii Jacob: “¿Saikatsima Labán, ti imantsiya-waiti?” Ikantajiitzi aamaakowin-tariri ipira: “Tikatsi ikanta Labán. Pamini antó, irootaki irisinto pokaintsiri amakiri opira, opaita Raquel.” ⁷Ari ikantanaki Jacob: “Ainiro okitaititzi tikira onsitini-tiita. ¿Ipaitaka pasitako-tantyaariri pipira-payi? ¿Ipaitama kaari pirakaan-tanaari nijaa pipira-payi, impoña piwaka-panaatyaari aajatzi?” ⁸Ikantajiitzi iriroriiti: “Airo nomatziro, ontzimatyii noyiiri pasini aamaakowin-tariri ipira naawyaan-tyaarori nosirinkiro asitakoro nijaa. Nompamai-tyaari nijaa nopira-payi.”

⁹Ikinkitha-waiminthaitzi Jacob, ariitakaa-paakari Raquel ipira iri, irootaki aamaakowin-taniriri. ¹⁰Ikanta iñaawakiro Jacob iinathori, Raquel, ariitakaa-paakari ipirapayi iri, jatanaki isirinkiro otatakoro nijaa ikaapiin-taitziri, ipakiri nijaa opira-payi. ¹¹Iwithatawa-karo iinathori, Raquel, ithoporo-tawakiro, irai-motawakaaro. ¹²Ikamantakiro Jacob iinathori, ikantziro: “Naakataki otomi Rebeca, naaka itziniri piri.” Osiyasi-tanakari Raquel iri, okamantapaa-kiri.

¹³Ikanta ikimaki Labán otomi iritsiro, isiyasi-tanakari irirori, yawithano-tawakiri, inintatha-tawakiri, yaanakiri iwankoki. Ari ikinkitha-waitakaa-kiri Jacob irikonkiri, ikamantakiri okaratzi awishi-motakiriri. ¹⁴Ikantanaki Labán: “Awirokataki noshininka okaakiini.” Aparoni kasiri isaikawai-tapaaki Jacob iwankoki irikonkiri.

Antawaitaki Jacob yaantyarori iina

¹⁵Ipoña ikantakiri Labán: “Ti onimotina airorika nopinatziimi pantawairi, noshininka-thori pinatzi. Pinkantina onkarati pikowiri nompinatimiri.” ¹⁶Tzimatsi apiti irisinto Labán: yantaroti opaita Lea, pasini awankaro opaita Raquel. ¹⁷Tima ti onkamiithakiti iroori Lea, irooma Raquel kamiithaanto onatzi iroori. ¹⁸Irootaki ikowasiryaaiki Jacob iroka Raquel, ikantanaki: “Kantatsi nantawaiti 7 osarintsi, nantawaiwintiro awankaro pisinto.” ¹⁹Ikantzi Labán: “Irootaki kamiitha-tatsi nompimiro awiroka, ti noninti nompiri pasini-satzi. Pisaikimo-waitina nowankoki.” ²⁰Imatakiro Jacob yantawaiwin-

^c 29.2-10 piratzi, ipira = oisha

takiro Raquel okaratzi 7 osarintsi, ti iñaamai-tyaaro osamani-tzimotiri yantawaiwin-takiro, tima ininta-piro-tatziiro Raquel.

²¹Okanta omonkarataka 7 osarintsi, ikantakiri Jacob irikonkiri: “Pimpinaro pisinto noinantyaaro, nomonkara-takiro nokantakiri pairani onkarati nantawaiwintiro.” ²²Ikaimakaan-takiri Labán ikaratzi nampitarori anta, ipokajiitaki maaroni yoimosirinkiri aawakaiyaa irisinto. ²³Iro kantacha Labán ipasitakari irisinto Lea kaari inintawita Jacob, irootaki imaantakari tsitiniriki. ²⁴Ari ityaantaki-niro Labán impira-tani paitachari Zilpa, ontsipa-tyaari irisinto Lea, irootaki ompirawai-tyaari.

²⁵Okanta okitaiti-tamanaki iñaatziiro Jacob imaan-tasi-takaro Lea. Ijatasi-tanakiri irikonkiri, ikantakiri: “¿Ipaitema pamatawi-tantanari? Kaari Lea nantawaiwinti, iro nantawaiwintaki Raquel.” ²⁶Yakanaki Labán, ikantzi: “Ti yamitaitaro aka iimin-takai-tyaaro awankaro sintotsi tikira oimintyaata itakarori otzimaki. ²⁷Ontzimatyii pimonkaratiro kitaitiri-payi poimosirinkiro paakiro Lea, aritaki nompakimiro Raquel. Iro kantacha ontzimatyii panta-waiwinta-wairo aajatzi onkarati 7 osarintsi.” ²⁸Imatakiro Jacob. Ikanta imonkara-takiro yaakiro Lea, ipaitakiri aajatzi Raquel. ²⁹Ari ityaantaki-niro Labán irisinto Raquel impira-tani opaita Bilha, irootaki ompirawai-tyaari. ³⁰Imatakiro Jacob yaakiro Raquel. Irootaki yitako-pirotari, anaanakiro yitakotaro Lea. Aajatzi yantawai-tawainiri irikonkiri okaratzi 7 osarintsi.

Itomipayi Jacob

³¹Ikanta iñaakiri Pawa imaninta-waitziro Jacob itarori iina Lea, itarori yaakiro, iwaiyan-takaa-kiro otomi-payi. Irooma Raquel ti owaiyanti iroori. ³²Okanta omotyaataki Lea, tzimaki otomi, okanta-siritzi Lea: “Iñaakina Pawa nowasiri-waita, aritaki inintajina noimi.” Irootaki owaitakaan-tziriri otomi “Ñiitaantsi”. Tima iroka wairontsi Ñiitaantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Rubén”. ³³Ikanta apiitajiro omotyaataji Lea, tzimaki otomi, okanta-siritzi Lea: “Ikimakina Pawa imanintaitana, irootaki itziman-takari pasini notomi.” Irootaki owaitakaan-tziriri otomi “Kimaantsi”. Tima iroka wairontsi Kimaantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Simeón”. ³⁴Aajatzi apiitajiro omotyaatzi, tzimaki pasini otomi, okanta-siritzi Lea: “Intsipa-tajyaana noimi, tima nowaiyan-takiniri mawa itomi.” Irootaki owaitakaan-tziriri otomi “Tspipataantsi”. Tima iroka wairontsi Tspipataantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Leví”. ³⁵Aajatzi itzimawaji pasini otomi, okanta-siritzi Lea: “Nompantaha-wintajiri Pawa.” Irootaki owaitakaan-tziriri otomi “Panthaantsi.” Tima iroka wairontsi Panthaantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Judá”. Tima ari okaratapaaki owaiyan-taki iroori Lea.

30 ¹Okisaniin-tanakiro Raquel irinto Lea oñaakiro ti owaiyanti iroori, okantakiri oimi: “Nonintzi piwakaina naaka, airorika

piwakaa-sitana ari nonkama-pitha-takimi.”² Ari ikisanakiro Jacob iina, Raquel, ikantana-kiro: “¿Naakama Pawa pikantan-tanari? Iriitaki Pawa kantakaaro kaari itzimanta piintsiti.”³ Okantzi Raquel: “Payiro nompira-tani Bilha, piwakairo. Aririka intzimaki iintsiti, nonkimitakaan-tiri naakami asityaarini.”⁴ Opakiri otzika-tani Bilha iinantaaro. Imatakiro Jacob iwakaakiro Bilha.⁵ Tzimanaki itomi Jacob iwakaaki-rori ompira-tani iina.⁶ Okantzi Raquel: “Ikimakina Pawa nokowako-takiri, owakowin-taaro nonaki, ipakina aponi notomi.” Irootaki owaitakaan-tziriri otomi “Owakowin-taari”. Tima iroka wairontsi Owakowin-taari, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Dan”.⁷ Ari apiitakiro Bilha owaiyan-tziri pasini itomi Jacob.⁸ Okantanaji Raquel: “Iñaakina Pawa osiyawai-takaro nomaina-nitakiromi nirinto, noitsinampaa-kiro.” Irootaki owaitakaan-tziriri otomi “Maimani-taantsi”. Tima iroka wairontsi Maimani-taantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Nefalí”.⁹ Okanta oñaaka Lea ti itzimanaji iintsiti iroori, okantakiri oimi: “Payiro nompira-tani Zilpa.” Opakiri, yaakiro Jacob ompira-tani iina Lea.¹⁰ Owaiyan-takiri Zilpa otomi iwakaaki-rori Jacob.¹¹ Okantanaki Lea: “Ikaminthaa-matsitaka.” Irootaki owaitakaan-tziriri otomi “Kaminthaa-tantsi”. Tima iroka wairontsi Kaminthaa-tantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Gad”.

¹² Ari apiitakiro Zilpa owaiyantaki pasini itomi Jacob.¹³ Ari okantanaji Lea: “Kimosiri nokanta naaka. Ompaitajina kooya-payi kimosiriri.” Irootaki owaitakaan-tziriri otomi “Kimosiri-taantsi”. Tima iroka wairontsi Kimosiri-taantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Aser”.

¹⁴ Ikanta iyataki Rubén yawiitiro iwankiri. Ari iñaaki iwinki-niro, yamakiniro iriniro, Lea. Okanta oñaawakiro Raquel iwinki-niro, okantakiro irinto: “¡Iintyó! Pimpina kapichiini yamakiri notominthori.”^d ¹⁵ Ari akanaki Lea, okantzi: “¡Iintyó! ¿Tima okantzimonintyami paapitha-takinari noimi? Aikiro pinintatzii payitinaro yamakinari notomi.” Okantzi Raquel: “Aririka pimpakina yamakimiri notominthori, ari nosinitakiri aimi imaantyaami tsitiniriki.”¹⁶ Aritaki tsitiniityaaki, ariitapaja oimi, Jacob, ipoñaajaro iwaniki, osiyasi-tawajari Lea, okantawa-jiri: “Ontzimatyii pimaantyaana tsitiniriki ompinatyaari iwinki-niro yamakinari atomi.” Imatakiro Jacob imaantakaro Lea.¹⁷ Ari owaiyan-takiri Lea 5-tatsiri otomi, iwaiyan-takaa-kirori Jacob, tima ikimakiro Pawa okowako-takiri.¹⁸ Okantanaki Lea: “Iriitaki ipinatakinari Pawa, naphathari noimi notsipa-takaro nompira-tani.” Irootaki owaitakaan-tziriri iintsiti “Pinataantsi”. Tima iroka wairontsi Pinataantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Isacar”.¹⁹ Omotyaataki Lea pasini otomi, iriitaki 6-tatsiri.²⁰ Okantanaji Lea: “Ikamintha ipakinari Pawa

^d 30.14 iwankiri = trigo; iwinki-niro = mandrágora, owaiyan-tantyaari kooya

kamiithaantzi notomi. Imaantajyaana iroñaaka noimi, tima nowaiyantakiniri 6 itomi.” Irootaki owaitakaan-tziriri iintsiti “Apititaantsi”. Tima iroka waironsi Apititaantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Zabulón”. ²¹Ari owiraan-tawaaro Lea owaiyantzi, tzimaki osinto, opaitakiro Dina.

²²Tima kinkithasiri iwiro Pawa Raquel, imatakiniro okaratzi okowako-tziriri, motyaataji iroori. ²³Ari itzimakiri itanakarori otomi, okantanaki: “Ipyaakinaro Pawa nopasiki-waitzi ti nowaiyantzi. ²⁴Inkamintha yapiitinaro, inkantakai-yaaro nowaiyanti pasini.” Irootaki owaitakaan-tziriri yoka iintsiti “Apiitaantsi”. Tima iroka waironsi Apiitaantsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “José”.

Yamatawitakiri Jacob irikonkiri, ipiyatizakari irirori

²⁵Ikanta itzimaki José, ikantakiri Jacob irikonkiri: “¡Kokí! Iro nojataji nonampiki. ²⁶Pisinitinari naanajiri maaroni notomi aajatzi noina-payi, tima irootaki nantawai-wintakiri. Piyotana tsika nokanta namitako-tapiintakimi.” ²⁷Ari yakanaki Labán, ikantzi: “Noñaakiro itasonka-wintakina Pawa. Airo pijatzi, pisaiki-motina, thami anampityaarori aka.

²⁸Pinkantina pininti-rika nompinatimi pantawai-tani, aritaki nompina-takimi.” ²⁹Ikantzi Jacob: “Piyotzi awiroka tsika nokanta naamaakowin-tamiri pipira-payi.” ³⁰Ti ishiki-tzimotimi pairani. Irooma nariitaka naaka, aripaiti ishikitanaki pipira, tima itasonka-wintakimi Pawa. ¿Tsika-paitima ontzimi-motina naaka nowakai-yaariri picharini-payi?” ³¹Aikiro isintsi-tatzii Labán ikantziri: “¿Tsika ikaratzika pinintziri nompina-timiri?” Ikantzi Jacob: “Ti noninti pimpinatina. Aritaki napiitakiro naamaakowin-tyaamiri pipira. Iro kantacha, thami ankinkitha-waiti aririka onimotakimi nonkantimiri. ³²Nonintzi nojati ipiyotaka pipira, noyosiitiri yanini pipira ikaratzi kisaatatsiri. Noyosiitiri aajatzi pipira-payi kaninayi-tatsiri, iriitaki nasityaari naaka pimpinatinari naamaakowin-tyaamiri pipira-payi.” ³³Inkarati kisaari-payi tzimanaa-tsiniri, kaninayi-tatsi-ni aajatzi, iriitaki nasityaari naaka. Ari aminiro inkarati pimpinatinari, tima airo nayitzimiri pasitari awiroka. Ari piñiiri nopira-payi iyosiityaa kisaari, aajatzi nasiwai-tachari iyaninanka. Iriima kitamaarori, aajatzi kaari kanina-tatsi-niri, iriitaki pasi awiroka. Pinasityaari, tima kaari nasi.” ³⁴Ikantanaki Labán: “Ariwí,

^e 30.29 pipira-payi = ganado ^f 30.32-35 pipira = cabra, oisha. Iriitaki ikowa-piroitzi impirai-tyaari kitamaarori, aajatzi kaari tzimatsi-niri iyaninanka. Tima maaroni iyotaitzi ti itzima-piroitzi kisaari yanini oisha aajatzi kaninayi-tatsiri. Ari ikantzitari aajatzi cabrapayi. Irootaki ikantan-tariri Jacob irikonkiri, onimotan-tyaariri okaratzi ikowako-tziriri, airo ikiso-siri-tanta.

kamiithataki pikantanari.”³⁵ Iro kantacha Labán, inintaki yamatawitiri. Tikira impiriita itziniri ipira-payi, yitzitakari irirori inasitakari ikaratzi kanina-tatsiri aajatzi kisa-tatsiri. Ipakiri itomi-payi inspiratyaari.³⁶ Yaanakiri itomi-payi ipira intaina, okaratzi mawa kitaitiri yaniitaki. Irojatzí isaikanaki Jacob yaamaakowin-taniri ipira-payi irikonkiri. Titzimaita iyoti tzimatsi pasini imanakiri irikonkiri.

³⁷Yaaki Jacob airitonki inchasi-thaki, imisiryaa-kiro ññaitan-tyaarori onkitamaarosithakiti.⁸ ³⁸Iwakiniri iramintoki ipira-payi, ari iwanki-tawakaari ipokira irajiitzi nijaa.

³⁹Ikanta iwaiyan-tanaki ipira-payi, inasiyi-tanaka iyaninanka.
⁴⁰Inasitakari ipiyotakiri Jacob nasiwai-tachari iyaninanka, aajatzi ikaratzi kisaayi-tatsiri. Inasitakari irasi ikonkiri, aajatzi ikimitakiri irasi irirori.
⁴¹Ari ikantatziro Jacob iwiniri inchasi-thaki ikaratzi wathayi-tatsiri ipira ipokajiitzi irí imiri. Irootaki yantantarori Jacob onkini ññaayitiro ipira-payi inchasi-thaki iwanki-tawakai-yaarika. ⁴²Irooma ipokawi-jiita mathari-payi ipira, ti iwiniri inchasi-thaki. Irootaki yasitan-tariri Labán mathari-payi, iriima wathari-payi irasi Jacob. ⁴³Ari okanta ishikyaan-takariri Jacob ipira-payi, ikyaakoi-tari-payi, oshiki aajatzi impira-tani: tzimatsi sirampari-payi aajatzi kooya-payi. Antariiti ashaaran-taniri ikantanaka.^h

Siyaka Jacob

31 ¹Ikimaki Jacob ññaawaitzi iraniri-payi, ikantajiitzi: “Yayitakairi aniri maaroni ipira asitairi, ashaarantaka irirori.” ²Ññaakiri Jacob ikisa-siryaawaita ikonkiri, ti yaakamiitha-tajiri ikimiwitari pairani. ³Ari ññaanatajiri Pawa Jacob, ikantairi: “Pimpiyaji inampiitiki picharinini tsika isaiki pishininka-payi. Ari ankarati anta, airo nowapintaimi.”

¹⁷Owitsika-naka Jacob, yaanakiri ipirapayi ikyaakotakaanaari itomipayi aajatzi iinapayi.ⁱ

¹⁸Jataji Jacob Owintiniki isaikawita pairani iriri. Ari ikaratzi yamajiri maaroni ipira ipinaitaki-riri yantawaitaki anta Owintinitzi Tonkaarini.

Ikinkitatakota Jacob imankiyari Maninkari

32 ²²Okanta tsitiniriki tsika imaapaaki Jacob, piriintanaka, yaanaikiro apiti iina, apiti impira-tani, aajatzi 11 itomi, yoimontyaa-kiro intatzikirona Sakochaaroni tsika imontyaapiin-taita.

²³Tima ithonka yoimontyaa-kiro aajatzi okaratzi tzimimo-tziriri. ²⁴Ari isaikanaki apaniroini Jacob, ari ññaasintsitakari aparoni atziri, irootaintsi inkitai-takotakairimi. ²⁵Ikanta ññaikiro atziri ti yiitsinampaitiri Jacob, iposaikiri iporichokiki ññaasintsitakarira, ichokiryaa-kiri.

⁸ 30.37 inchasi-thaki = álamo, avellano, castaño ^h 30.43 ipira-payi = oisha; ikyaakoi-tari-payi = camellos, asnos ⁱ 31.17 ikyaakoi-tari = camellos

²⁶Ari ikantzi atziri: “Papakaina, irootaintsi onkitaititi.” Ikantzi Jacob: “Airorika pitasonka-wintana, airo napakaimi.” ²⁷Isampitana-kiri atziri, ikantziri: “¿Tsikama pipaitaka awiroka?” Ikantzi irirori: “Nopaita Jacob.” ²⁸Ikantzi atziri: “Airo pipaitaja iroñaaka Jacob, pimpaitajyaa ‘Ñaasintsi-tasorintsiri’. Tima piñaasintsitakari Pawa, pikimitaa-piin-takiri atziri-payi, piitsinampaa-kiri.” Tima iroka waironsi Ñaasintsi-tasorintsiri, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti pairani “Israel”. ²⁹Ari isampitana-kiri Jacob, ikantziri: “¿tsikama pipaitaka awiroka?” Ikantzi atziri: “¿Ipaitama pinintantarori piyotiro nowairo?” Ari itasonka-wintanakiri Jacob. ³⁰Irootaki ipaitan-tanakarori Jacob anta “Pawaporoni,” tima ikantana-kitzii: “Noña-a-poro-takiri Pawa, titzimaita nokami.” ³¹Ikanta isitowapa-jira ooryaatsiri, awisanaki Jacob Pawaporoniki. Okantakaaro ichokiryaa-poritakirira, ijashita-sitaka yaniitzi. ³²Irootaki kaari iwantari icharini-payi Israel iporichoki posiniri, tima ari ichokiryai-takiri pairani Jacob.

Yamanantaki Jacob kipatsi sikochaariniki

33 ¹⁸Ikanta ipiyajaro Jacob ipoñaajaro Okamiitha-pathatiki Tonkaarini, tikatsi awishimo-tirini, kamiitha yariitaka nampitsiki Sikochaarini saikatsiri Owintiniki. Ari iwanko-thaanti-yitapaari imontita-pajaro nampitsi Sikochaarini. ¹⁹Irootaki yamanan-takiniriri iipatsiti Siko-kintsi icharini-payi Hamor, owaitakaan-tziriri iñaaniki iriroriiti Siquem. Okaratzi ipinatakiro 100 ikithoki kiriiki, ari iwanko-thaanti-yitapaja. ²⁰Ari iwitsika-pajiri pomipirini-mintotsi, ipaitakiro “Pawa iriitaki Iwawani Israel.”^j

Israel ipaitaja iroñaaka Jacob

35 ⁹Ikanta ipiyaja Jacob ipoñaajaro Owintinitzi-pathati Tonkaarini, yapiitajiro Pawa iñaakaari, itasonka-wintairi. ¹⁰Ikantziri: “Piwairo onatzii Jacob, Airomaita pipaitaja tsika pipaitawita, Israel pimpaitajyaa.” Iwajiniri Pawa pasini iwairo Jacob. ¹¹Ari ikantanajiri: “Naaka Pawa Sintsi-pirori. Ari noshikyaa-jiri pitomi aajatzi inkarati pincharini-tajyaari. Noshikyaa-jiri pincharinitajyaari inkarati shininka-tawakaachani, aajatzi inkarati nasiyi-tajyaaro-ni ishinka-tawakaiyaa tsika-rikapayi. Nompinkatha-ritakaa-yitajiri inkarati pincharini-yitajyaari. ¹²Aritaki nasitakaa-jyaamiro kipatsi nopakiriri pairani picharinini Abraham aajatzi Isaac.

^j 33.20 Pawa iriitaki Iwawani Israel = El-Elohe-Israel

Irojatzí nasitakaa-jyaariri inkarati pincharini-tajyaari.”¹³ Irojatzí ipiyantanajari Pawa tsika ikinkitha-waitakaa-kiri Jacob. ¹⁴ Ari yaanaki irirori Jacob aparoni mapi, ikatziya-thantha-takiro tsika ikinkitha-waitakaa-kiri Pawa. Isaitan-tanakaro yiinkantsi, aajatzí imiritaitari ontasorintsi-tantyaari.

¹⁵ Ipaitana-kiro Pawapankoni tsika ikinkitha-waitakaa-kiri Pawa.

Kamaki Raquel

¹⁶ Ikanta yawisana-kiro Jacob Pawapankoni. Ariitzimatata Posini-pathaniki, ari okatsi-tako-tapaaki Raquel onintzi ontzimaa-niti. Oshiki okimaatsitaka owaiyantiri iintsiti. ¹⁷ Okanta oñaakiro aminirori oshiki ikatsi-tzimo-takiro iintsiti, okantana-kiro: “Airo pitharowan-tari, tzimapaaki pitomi.” ¹⁸ Aritaki kamimatanaki Raquel, opaitana-jiri otomi “Benoni”. Iriima asitariri ipaitakiri irirori “Benjamín.”^k ¹⁹ Ari okanta okamantakari Raquel, ikitaitakiro awotsiki jatachari Posini-pathaniki, ipaitai-tziri aajatzí Tantapankoni. ²⁰ Ipiriintaki Jacob antaro mapi tsika ikitaitakiro. Irootaki iroka mapi iyoitanti ari okitataari Raquel.

Ipmantaitakiri José

37 ¹ Aritaki saikapaji Jacob Owintiniki tsika inampitaro pairani iririni. ² Niroka ikinkitha-takoi-tziri itomi-payi Jacob.

Aritaki mainaritaki José tzimanaki 17 isarintsiti. Iriitaki aminapiin-tziriri ipira-payi itsipatari iririntzi-payi, otomi Bilha aajatzí asi Zilpa, iinapayi iriri. Iriitaki José kaman-tapiintziriri iriri yantayitziro kaaripirori iririntzi-payi.^l ³ Iriitaki José ininta-piro-tziri Israel, okantakaan-tziro itzimaki yantyasiparin-kakiini. Intyai-takiniri José aparoni waniinka-tachari iithaari. ⁴ Ikanta iyojitaki iririntzi iriitaki José ininta-piro-tziri iriri, ikisaniin-tanakiri ti iñaanatana-jiri.

⁵ Okanta apaata, imisiwaitaki José, ikamantakiri iririntzi-payi. Irootaki ikisaniinta-piro-tantanaka-riri. ⁶ Ikantaki José: “Pinkimi nonkaman-timiro nomisitakiri. ⁷ Noñaakiro asaikajiitzi owaantsiki, oososinakitziro awankiri-payi. Omapoka-sitanaka opiriin-tanaka noosotakiri naaka, tampatzika okatziya-naka. Irooma pasipayi awiroka oshonkapaa-kiro nasi naaka, otsinkasi-tanakaro.” ⁸ Ari yakanakiri iririntzi-payi, ikantziri: “¿Pimpinkatha-riwintatyii-nama? ¿Awirokama ompirawai-tyaana-niri?” Irootaki ikisaniinta-piro-tantanaka-riri, ikimakiri ikinkitha-takiro imisiri. ⁹ Apiitaka imisiwaitzi José, ikamantajiri iririntzi-payi. Ikantziri: “Tzimatsi pasini nomisitakiri. Noñaakiri ishonkakina ooryaatsiri, kasiri aajatzí 11 impokiro, osiyawai-takaro impinkatha-tatyinami.” ¹⁰ Tima

^k 35.18 Benoni = Otomi Nowasirinka; Benjamín = Otomi Nakopirori. ^l 37.2 ipira-payi = oisha

ti imanawityaaro José imisiri, ikamantakiri iriri aajatzi iririntzi-payi. Ari ikisatha-tanakiri iriri, ikantziri: “¿Ipaitama siyaka-wintachari pimisitakiri? ¿Nompinkatha-taatyimima naaka, piniro, aajatzi pirintzi-payi?” ¹¹Tima kisaninta iwakiri iririntzi-payi, iriima iriri pampitha-siri iwiro imisiri itomi.

¹²Okanta apaata, ijajiitaki iririntzi-payi José Sikochaariniki iwakaiyaari ipira-payi iriri.^m ¹³Ari ikantajiri Israel José, itomi, ikantziri: “¡Notomí! Nonintzi pijati Sikochaariniki, piñaatiri pirintzi-payi yaamaakowintari apira-payi anta.” Ikantzi José: “Aritaki nomatakiro.” ¹⁴Ikantzi Israel: “Pijati, piñaatiri pirintzi-payi tsika ikanta isaiki, aajatzi apira-payi. Impona pimpiyi, pinkaman-tapajina.” Jatanaki José ipoñaakaro otaapiiki Aripuro-taariniki, irojatzi yariitan-takari Sikochaariniki. ¹⁵Ari itzimpinaka anta José, imonthaaka aparoni atziri, isampitawa-kiri, ikantziri: “¿Ipaita pikowakowa-tziri?” ¹⁶Ikantzi José: “Nokowakowa-tatziiri nirintzi-payi. ¿Tima piyotzi tsika isaiki yaamaakowintari ipira-payi?” ¹⁷Ikantzi atziri: “Jaitijiitaki, nokimakiri ikantzi ijajiiti Tspajaariki.” Ari ijatanaki José ikowakowa-tajiri. Iñaajiri isaikajiitzi Tspajaariki. ¹⁸Ikanta iririntzi-payi José iñaawakiri ipokaki, tikira yariityaata tsika isaikajiitaki, ikaman-tawakaa-jiitanaka intsitokiri. ¹⁹Ikantawakaa-jiita: “Awotsikitaki misiwai-tapiin-tatsiri. ²⁰¡Pimpoki! Thami antsitokiri, antitiri omoronaki. Ankantzi-maityaa: ‘Wakari owantachari.’ Añaamatsiti tsika onkanyaa imisi-tapiintziri.” ²¹Ikanta ikimaki Rubén, inintzi yookakaa-wintirimi José airo iwasinonkaan-tari iririntzi-payi. Ikantanaki: “Airo awiri. ²²Apatziro pintitiri impiritamoroki saikaintsiri tonkaariki, tima ti okamiithatzi pakotasitiri. Airo paparaa-waitziniri iriraani.” Iro ikantanta-witari Rubén ti ininti iwaitiri José, impiyajiita iririki. ²³Ikanta yariitapaaka José isaikajiitaki iririntzi, isapoka-waki-niri waniinka-chari oyaninanka iithaari. ²⁴Ititakiri omoro-nakiki opiryaa-nakitaki. ²⁵Ari isaikajiitzi iwajiita. Irojatzi iñaantawa-kariri ipokajiitaki Ismael-iiti ipoñaakaro Wakaniki. Ikyaaakayitakiri ipirai-tani, yamayitaki kasankari, aawinta-rontsi, owaaki inchato, ijatakairo Apitantoniki.ⁿ

²⁶Ikantana-kiri Judá iririntzi-payi: “¿Tikatsira ayi awiri aririntzi, apatziro-machii amanakotiro awa-kiri? ²⁷Iro kamiitha-tatsi ampimantiri yayiri Ismael-iiti. Airo awa-waitziri, tima iriitaki aririntzi.” Onimotana-kiri iririntzi-payi okaratzi ikantakiri Judá. ²⁸Ikanta yariitapaaka Maimaniwini-satzi iyompari-taniri, inosikapa-jiri José omoro-nakiki. Iwawisaa-kiniriri Ismael-iiti, ipinatana-kiri ikaratzi 20 ipiwiryaa kiriiki. Irootaki yaantai-tanakariri José Apitantoniki.

^m 37.12-16 ipira-payi, apira-payi = oisha-payi ⁿ 37.25 ipira-payi = camellos; owaaki inchato = mirra

²⁹Ikanta Rubén yaminawi-tapajari iririntzi, José, omoronaki, ti iñaapajiri, isara-nakiro iithaari okatsi-tzimo-niintana-kiri. ³⁰Ipiyasi-tanakari isaikaki pasini iririntzi-payi, ikantapaa-kiri: “¿Ti añaajiri aririntzi? ¿Tsikama nonkantyaaka naaka?” ³¹Ipoña yaajiitakironi iithaari José, iriranitantakaro iriraani ipira iwamaakiri.^o

³²Ityaankaji-niri iriri, ikantai-tapajari Jacob: “Paminiro iroka kithaarintsi noñaakiro, piyotiro iroorika iithaari pitomi.” ³³Iyotawajiro asitariri irootaki iithaari itomi, ikantanaki: “Irootaki iithaari notomi. Kimitaka iwakari owantachari, ithonka ipitharyaawaitakiri.”

³⁴Isaara-nakiro iithaari Jacob, antaro okatsi-tzimo-niintana-kiri, yooso-thaki-tanakaro mirimasi-tatsiri manthakintsi, osamani iwasiritako-waita-kari itomi ikamaki. ³⁵Oshiki poshinka-witaari itomi-payi, ari okimiwi-takari irisinto, titzimaita inintzi imposhinkai-tyaari. Aikiro iiraako-waita-tyaari itomi, ikantzi: “Airo nokara-takaaro nowasiritako-waityaari notomi, irojatzi noñaantapa-jyaariri naaka kaminkari-masiki.” ³⁶Ikanta yariijiitaka iyompari-tantaniri Apitantoniki, ipimantapa-jiri aajatzi José, yamanantawakiri jiwatziriri owayiri-payi ipaita Potifar. Iriitaki yoka Potifar inampinatari Faraón pinkatha-ritatsiri Apitantoniki.

Ikinkithatakota José aajatzi iina Ompiratariri

39 ¹Ikanta yaanakiri yompari-tantaniri José anta Apitantoniki, yamanan-tawakiri Apitantoni-satzi ipaita Potifar. Yoka Potifar jiwari owayiri-payi inatzii, inampina iwiri pinkathari Faraón.^p

²Iro kantacha Pawa itsipa-tapiinta-kari José, kamiitha isaikaki iwankoki Potifar, Apitantoniki. ³Iyotaki Potifar ompiratariri José itsipata-taari Pawa, tima itasonka-wintziri maaroni yantayi-tziri. ⁴Irootaki yaakamiitha-piro-tantanaka-riri, iwakiri yaminiri yatziriti iwankoki, inintakaa-kiri aajatzi yaamaakowin-tyaaniri maaroni tzimimo-tziriri.

⁵Ikanta yitanakaro José yaamaakowin-taniri Potifar tzimatsiri iwankoki. Ari itasonka-winta-piro-tanakiri Pawa iwankoki yoka jiwari Potifar aajatzi iwaniki. ⁶Ikanta imatakiro José yaamaakowin-taniri Potifar maaroni tzimimo-tziriri, ti okantzimo-waitanaari Potifar opaita-rikapayi, apatziro yaminayitzi opaita-rika iyaari. Timamiitha-niki ikanta irirori José, oshiki iniwisiryai-takari.^q ⁷Okanta apaata, aminamina-takiri iina ompiratariri, okantakiri: “Pimaantyaana.” ⁸Iro kantacha José ti yaapatyiyaaaro, ikantana-kiro: “Pinkimi nonkantimi. Nosaikira iwankoki ompiratanari, airo otzimawaitzi ompaityaa-rika kantzimo-tyaari-niri irirori. Timainintakaa-kinaro naamawin-tyaaniri maaroni tzimimo-tziriri. ⁹Naaka yawintaaka iwankoki piimi, tikatsi inthaña-pitha-tyaana. Apatziro ithañaami awiroka, tima iina iwimi. ¿Ipaitama nonkaaripiro-

^o 37.31 ipira = cabrito ^p 39.1 yompari-tantaniri = Ismael-iiti ^q 39.6 iyaari = pan

tzimo-tantyaariri Pawa?”¹⁰ Oshiki oñaasirinka-kiri José iroka kooya onintzi imaantyaaro. Titzimaita imaantyaaro.¹¹ Okanta apaata, ikyaapaji José iwankoki ompiratariri yantawaiti. Tima apaniroini osaikaki iina Potifar.¹² Ari airika-kotakiri iithaariki, okantamaitari: “Pimpoki pimaantyaana.” Isiya-pitha-tanakaro José, yookanakiro ikithaatariri airikakiro iroori.¹³ Okanta oñaakiri isiya-pitha-tanakaro, yookanakiro ikithaatariri airikakiro iroori,¹⁴ okaimana-kiri ompira-tanipayi, okantakiri: “Yamaki noimi ishininka Heber-iiti inthainka-waitai. Ipokasi-takina inintzi imaantyaana, nokaima-kotakiri.¹⁵ Ikanta ikimaki nokaimanaki, siyanaka, niroka yookanakiro iithaari.”¹⁶ Ari owakiro iithaari José omaamintoki, irojatzzi yariitan-tajari ompiratariri José iwankoki.

¹⁷Okamantawa-jiri oimi, okantziri: “Ikyaasi-takina amaapiintzi yoka ompira-tari ishininka Heber-iiti, inintawitaka ipinkatha-ryiinami.¹⁸ Ikanta nokaimanaki, siyanaka. niroka yookanakiro iithaari.¹⁹ Ari ikantawai-takinari pimpira-tani.” Antaro ikisanaka ompiratariri José ikimakiro okamantawa-jiriri iina.²⁰ Yairikana-kiri José, yasitako-takaan-takiri tsika yasitakoi-tziri ityaan-tani irirori pinkatha-ripirori. Osamani isaikaki anta José.²¹ Okantawitaka yasitakoi-takiri, aikiro itasonka-winta-tziiri Pawa yoka José, oshiki ikawintha-kiri. Ikantakaakaro Pawa yaapatyiyiiaari jjiwari aamawin-tariri asitako-taari-payi.²² Ari inintakai-takiri José yaamaakowin-tyaari irirori asitako-taari-payi. Tima okaratzi inintakaan-tziri José, yantaitziro.²³ Ti impomirintsi-waitanajyaa aamawin-tariri asitako-taari, tima iriitaki José aamaakowin-tanaa-riri maaroni. Tima ari yasi iwiro Pawa itsipatakari José, itasonka-wintapiin-takiri.

Ikamatantziro José misirintsi

40 ¹Ikanta Pakotantaniri imiritaitari aajatzi kotsiwin-tziriri, iwatsimaa-kiri pinkatha-ritatsiri Apitantoniki.² Tima yoka pinkathari Faraón, ikisakiri inampiri jjiwari pakotziriri imiri, aajatzi jjiwari kotsiwintziri.³ Ityaantaki-niri jiwatziriri asitako-taari, yasitakotawakiri. Ari isaikitzitari irirori José yasitakoi-tziri.⁴ Ikanta jiwatziriri asitako-taari, iwawisaa-kiniri José yaamaakowin-tyaari yokapayi. Oshiki osarintsi yasitakoi-takiri anta.⁵ Okantaka apaata, yoka asitakotaari pakotan-tziri aajatzi kotsiwin-tantatsiri, imisiwaitaki. Onasitaka imisitakiri aparoni-payi, onasitaka aajatzi okaratzi osiyakaa-wintari.⁶ Okanta okitai-tamanaji, pokamanaji José iniiiri yokapayi, inaaapaatziiri antaro iwasiritaka.⁷ Isampitapaa-kiri yokapayi, ikantziri: “¿Ipaita piwasiri-tantari?”⁸ Ikantajiitaji irirori: “Tzimatsi nomisitakiri, tikatsi-maita yotiro-niri ipaita siyakaa-wintachari.” Ikantzi José: “Pinkaman-tinaro pimisitakiri. Tima Pawa iriitaki matzirori iyotakaan-tziro misirintsi.”

⁹Ari yitanaka-rori ijiwari pakotan-taniri ikamantziri José okaratzi imisitakiri, ikantziri: “Noñaaki nomisiriki aparoni pankirintsi. ¹⁰Tzimatsi mawa otiwa. Noñaatziiro otyaaki-tanaki, irakayitanaki okithoki.”^r

¹¹Ari nairikakiro naaka irira-minto Faraón. Naamaitaro okithoki pankirintsi, nokathowaa-takiro. Naakomai-taniri Faraón nopakotziri.”^s

¹²Ari ikantzi José: “Iroka siyaka-wintachari pimisiri: Mawatatsiri otiwa pankirintsi, irootaki mawa kitaitiri. ¹³Aririka awisaki mawa kitaitiri yamina-kotajimiro Faraón okaratzi pantzimo-takiriri, inintzi papiitajiro pantawai-tajiniri. Aritaki pimpakotajiri imiri, pikimitziro pairani. ¹⁴Aririka omatakyaa nokantaki-miri, airo pipyaakotana naaka. Pinkamantiri Faraón nositowan-tajyaari naari. Pinkaminthaa-jataina. ¹⁵Tima piman-taari nonatzi naaka, nopoñaakaro inampiki Heber-iiti. Ti onkamiithati yasitakoi-tina, tima tikatsi kaaripirori nantiri.”

¹⁶Ikanta ikimaki ijiwari kotsiwai-tatsiri iroopirori ikamantan-takiri José. Ikantana-kiri irirori: “Nomisitaki aajatzi naaka nopiwirika-kiro noitoki mawa kantziri ojaikitaki kitamaarori owaritintsi. ¹⁷Irooma mawatatsiri kantziri nopiwirika-kiro, ari ojaikitakari nasiwai-yitachari owaritintsi nompiriri Faraón. Ikanta ipokapaaki tsimiri-payi iwapaakaro nowakotakiri noitoki.” ¹⁸Ikantzi José: “Iroka siyaka-wintachari pimisiri awiroka. Mawatatsiri kantziri mawa kitaitiri onatzii. ¹⁹Aririka omonkara-tapaa-kyaa mawa kitaitiri, ari yamina-kotajimiro Faraón pantakiri pairani, intha-takaan-takimi inchatoki, impokamaityaa tsimiri-payi iyaaro piwatha.”

²⁰Ari monkarataka mawa kitaitiri, ari yoimosirinkiro Faraón itziman-takari pairani. Antaro yoimosirinka-jiitaka itsipayi-takari inampiri-payi. Ari ikaimakaan-takiri ijiwari pakotatapiin-tziniriri imiritari aajatzi ijiwari kotsiwaintsiriri. ²¹Ikantajiri ijiwari pakotziriri imiritari: “Papiitajiro pimpakotajina nomiri.” Ari yapiitajiro ipakotajiri imiritari Faraón ikimitajiro pairani. ²²Iriima ijiwari kotsiwai-taniri, ithatakaan-takiri. Tima monkarataka ikantaki-riri José siyaka-wintachari imisiri. ²³Iro kantacha yoka ijiwari pakotan-taniri, imaisan-takiri José, ti inkinkithasiri-tairi.

Ikamantantziro José imisiri Fararón

41 ¹Okanta awisaki apiti osarintsi. Ari imisitaki Faraón isaiki othapyaaki nijaa. ²Iñaatzii isitowapaaki nijaaki 7 wathantzi-payi vaca, owaniinka ikantayitaka. Ari iwajiitapaaka katarosi anta. ³Ipoñaa iñaaki isitowapaaki pasini 7 vaca, matha-poroki ikantayitaka, ikatziya-paaka tsika ikatziyaka pasini wathantzi-payi vaca. ⁴Ikanta mathari-payi vaca, iwanakari wathantzi-payi owaniinkatachari vaca. Ari

^r 40.10-11 okithoki = uva ^s 40.11 pankirintsi = uva

isaakitanaki Faraón. ⁵Ikanta imaanaji aajatzi, imisitaki pasini. Iñaaki 7 opaki pankirintsi kamiitha okantayitaka, aparoni okanta owaato. ⁶Ipoña iñaaki pasini 7 opaki pankirintsi, tikatsi apantyya-roniri, kamakiyitaki okantakaaro tampyya kinapaintsiri isitowa-piintzi ooryaatsiri. ⁷Okanta pankirintsi kaari apantyya-roniri opaki, owanakaro pasini 7 opaki kamiitha-tatsiri okithoki. Ari isaakitanaki Faraón, iñaatzii imisiwai-tatzii. ⁸Ikanta ipiriin-tamanaja okitai-tamanaji oshiki okantzimo-siri-takari, ikaimakaan-takiri ñaawyatan-tani-ripayi aajatzi yotan-tani-ripayi ikaratzi tzimatsiri Apitantoniki. Ikinkitha-takiro Faraón okaratzi imisitakiri, tikatsi yotiro-niri opaita-rika siyaka-wintachari imisiri.

⁹Ikanta ijwari pakotapiin-tziriri imiri Faraón, ikantakiri: “¡Pinkatharí! Tzimatsi nopyaako-takiri, owakira nokinkisiryaa-najiro. ¹⁰Tima pairani pikisakina, aajatzi pikimitaa-kiri jiwatziriri kotsiwai-tatsiri, pityaan-kakina isaiki jiwatziriri asitako-taari, pasitako-takaan-takina. ¹¹Ari imisiwaitaki ijwari kotsiwai-tatsiri, nomisititaka aajatzi naaka. Tzimatsi osiyaka-wintari okaratzi nomisitakiri. ¹²Tzimatsi anta aparoni mainari ishininka Heber-iti, impira-tani inawita jiwatziriri owayiri-payi. Iriitaki nokamantaki okaratzi nomisitakiri, ikamantaki-naro irirori opaita siyaka-wintachari. ¹³Omonkarataka maaroni ikantaki-nari. Napiitajiro nantawai-tajimi, iriima pasini ithataitakiri.”

¹⁴Ikanta ikimaki Faraón, ikaimakaan-takiri José. Sintsini imisitowaitakiri. Jatanaki yamii-takaan-tapainta José, ikithaa-tapainta pasini iithaari, jataki isaiki Faraón. ¹⁵Ikantawa-kiri Faraón: “Tzimatsi nomisitakiri, tikatsi-maita yotiro-niri opaita-rika siyaka-wintachari. Iro kantacha nokimaki naaka pimatziro awiroka piyotziro siyaka-wintachari misirintsi.” ¹⁶Ari yakanaki José, ikantanaki: “¡Pinkatharí! Ti noyotasi-tyaaro apaniroini, iriitaki Pawa yotakai-naroni osiyaka-wintari pimisiri.” ¹⁷Ari ikinkitha-waitanaki Faraón, ikantana-kiri José: “Nomisitaki nosaiki othapyaaki nijaa. ¹⁸Noñaaki isitowapaaki nijaaki 7 wathantzi-payi vaca, owaniinka ikantayitaka. Ari iwawaijii-tapaaka katarosi anta. ¹⁹Ipoña noñaaki isitowapaaki pasini 7 vaca, matha-poroki ikantayitaka. Ti noñaapiinti aka Apitantoniki siyaari-niri yokapayi vaca. ²⁰Ikanta mathari-payi vaca, iwanakari pasini wathantzi-payi. ²¹Okantawitaka iwawitakari wathantzi-payi vaca, aikiro imathatatzii. Ari nosaaki-tanakiri. ²²Ipoña nomisitaki pasini, noñaaki 7 opaki pankirintsi, okitho-piro-tatzii iroori, owaniinka okantayitaka oshookantaro aparoni owaato. ²³Noñaatzii pasini pankirintsi oshookanaki 7 opaki, tikatsi apantyya-roniri, kamakiyitaki okantakaaro tampyya kinapaintsiri isitowa-piintzi ooryaatsiri. ²⁴Okanta pankirintsi kaari apantyya-roniri opaki, owanakaro pasini 7 opaki kamiitha-tatsiri okithoki. Tima nokamanta-witakari niwya-tani-ripayi, tikatsi yotiro-niri ipaita siyaka-wintachari nomisitakiri.”

²⁵Ikantanaki José: “¡Pinkatharí! Apiti okarawita pimisiri, iro kantacha aparoni okanta ikamantzimiri Pawa yantiri. ²⁶Tima ikarataki 7 wathantzi-payi vaca, 7 osarintsi onatzi. Karatatsiri 7 opaki pankirintsi, 7 osarintsi onatzi aajatzi. Aparoni okanta pimisiri. ²⁷Ari ikimitakari 7 mathari-payi vaca, oyaatapaa-kiriri wathantzi-payi, 7 osarintsi onatzii. Karataintsiri 7 opaki kamakiyi-taintsiri okantakaaro tampyaa kinapaintsiri isitowa-piintzi ooryaatsiri, iro 7 osarintsi ñaitiro tashitsi. ²⁸Okaratzi nokaman-takimiri pinkatharí, irojatzi ikamantzimiri aajatzi Pawa onkarati yantiri. ²⁹Tima onkarati 7 osarintsi oshikiti pankiwai-rintsi maaroni Apitantoniki. ³⁰Impoña onkarati 7 osarintsi airo oshookaji pankirintsi. Tima piyakoityaaka onkantajyaa oshiki-witapaintyaa pankirintsi Apitantoniki. Aritaki ayimatakiri itashi ikaratzi nampitarori aka. ³¹Tima antaro onkantyyaa tashitsi, airo ñaitajiro owaritintsi oshikiwi-tapainchari pairani. ³²¡Pinkatharí! Aparoni okanta osiyakaa-wintari apiti pimisitakiri. Sintsiini omatajyaa, tima irootaki ikowakiri Pawa yantiro. Irootaki yapiitan-takarori imisimpyiimi. ³³¡Pinkatharí! Pamini yotaniri atziri jiwatiro-niri maaroni nampitsi Apitantoniki. ³⁴¡Pinkatharí! Pamini jiwari-payi jatatsi-niri maaroni nampitsiki tzimatsiri aka Apitantoniki. Iriitaki piyotiro-ni pankirintsi, irojatzi omonkara-tantakyaari 7 osarintsi oshiki-tapainti. Tima tsika-rika ontzima-piroti pankirintsi, yayi kapichiini iwapithaan-tyaaro.^t ³⁵Inthonka ikoyiuro okaratzi kithoki-tatsi-ni osarintsiki, impiri pinkatha-riyi-tatsiri nampitsiki iwapithaan-tyaaro, irootaki iyaari atziri-payi apaata. ³⁶Pimatiro piwapithaan-tyaaro pankirintsi maaroni nampitsiki, airo aantari atziri-payi itashi ariitakyaa-rika 7 osarintsi intashaiti maaroni Apitantoniki.”

³⁷Onimotana-kiri Faraón aajatzi inampina-payi okaratzi ikantakiri José. ³⁸Ari ikantanaki Faraón: “¡Arima ñaaki pasini atziri kimityaa-riniri José, isaikan-tasiri-tantari itasorinka Pawa?” ³⁹Ipithoka-sitana-kari José, ikantana-kiri: “Tikatsi pasini yotaniri anaimi-ni awiroka, tima Pawa oyotani-takayimirori maaroni iroka. ⁴⁰Awiroka jiwatatsi-niri nowinkatha-ripankotiki, inkimisan-tajimi maaroni atziri onkarati pinkantiriri. Apatziro nanaa-jimi naaka impinkathai-tina, tima pinkatha-ripirori nonatzii.” ⁴¹Aikiro ikanta-nakitzi faraón: “¡José! Naaka owakimi pijiwatiri maaroni Apitantoni-satzi.” ⁴²Inothopaakiri Faraón iwiri irakoim-piki, iwakiniri irakoim-piki José. Ikithaa-taitakiri iroopirori, ithaano-takai-takari

^t 41.34 Kantako-tachari aka “yayi kapichiini iwapithaan-tyaaro” ontzimi-rika onkarati 5 ompiyotyaa pankirintsi, yaiti aparoni iwapithaan-taityaaro. Ari inkimitaitiro pasini onkarati-rika 5, yaiti aparoni. Ari inkantaitiro maaroni.

thatanintsi iwitsikai-tziri ooro.^u ⁴³Ititaitakiri isiyako-mintoki inampiri pinkathari, ikantai-takiri atziri-payi inkaima-jiiti, inkanti: “Pintyirowa-sityaari.” Ari yitanakaro José ijwatziri maaroni Apitantoni-satzi.

⁴⁴Ikantanaki aajatzi Faraón: “Okantawitaka naaka pinkatharitatsiri, iro kantacha awiroka inkimisanti maaroni Apitantoni-satzi, airo yantasi-waitaro inintziri irirori, onkarati pinkantiriri irootaki yantiri.” ⁴⁵Iwakiniri Faraón pasini iwairo José, ipaitakiri Zafnat-panea. Ipakiri iinanyaaro Asenat irisinto Potifera antyawi-yari-tatsiri nampitsiki Ñaapironiki. Ari yitanakaro José ipinkatha-riwintziri maaroni Apitantoni-satzi.

⁴⁶Tima yaantai-tanakariri José ñiiri Faraón, aritaki tzimaki 30 isarintsiti. Ikanta iwithatana-kari José pinkathari Faraón, jataki yaniitiro maaroni Apitantoni. ⁴⁷Oshikitaki pankirintsi okaratakira 7 osarintsi. ⁴⁸Monkara-tapaaka 7 osarintsi. Ithonka ipiyo-takaan-takiro José okaratzi kithoki-taintsiri pankirintsi aka Apitantoniki. Iwapithaantaka maaroni nampitsiki okaratzi kithoki-yitaintsiri owaantsiki. ⁴⁹Ipiyotaki José oshiki pankirintsi, osiyakaro impaniki tzimatsiri nijaaki. Omaapiro oshikitaki, ti iyotairo tsika-rika okaratzi.^v

⁵⁰Tikira ñaitiro tashitsi, iwaiyan-takaa-kiro iina José paitachari Asenat, tzimaki apiti itomi. Iwaiyan-takaa-kirori irisinto antyawi-yari-tatsiri nampitsiki Ñaapirorini. ⁵¹Itakarori itzimaki itomi ipaitakiri “Maisantaantsi”, tima ikantana-kitzii José: “Imaisan-takaa-kinaro Pawa nokimaatsi-waita, aajatzi inkimitajiri noshininka-payi.” Iroka wairontsi Maisan-taantsi, irootaki ikantziri ñaaniki iriroriiti “Manasés”. ⁵²Iriima pasini itomi ipaitakiri “Kithotaantsi.”, tima aikiro ikantana-kitzii José: “Ikitho-takaa-kina Pawa nampitsiki tsika nokimaatsi-waitaka.” Iroka wairontsi Kithotaantsi, irootaki ikantziri ñaaniki iriroriiti “Efraín”.

⁵³Aritaki monkara-tapaaki 7 osarintsi okithoki-piro-tanta-kari pankirintsi Apitantoniki. ⁵⁴Itanakaro karatatsiri 7 osarintsi ñaantaitakarori itashaaniin-taitaki, tima irootaki ikantzi-takari pairani José. Ithonka itashaitaki maaroni nampitsiki, irooma Apitantoniki ti ñiitiro, tima tzimatsi oshiki owaritintsi ipiyo-takaan-taitakiri.^w ⁵⁵Ikanta ñaakiro Apitantoni-satzi tashitsi, ijatasi-takiri Faraón inkampitiri owaritintsi. Ikantawa-kiri Faraón maaroni Apitantoni-satzi: “Pijatasitiri José, pantiro onkarati inkantimiri.” ⁵⁶Aritaki antitanaka tashitsi maaroni nampitsiki,

^u 41.42 iroopirori (kithaarintsi) = lino; Ikantai-tziri “iwiri irakoim-piki”, iriitaki isaantaitari akoimpiki, ithapai-takiri kamiithaini iyoitan-tyaariri ipaita asitariri. Aririka inkwi asitariri iyoitiri, ipothotziri kiriiki-tapo, iyontaa-maitari tsika-rika, koñaatanaki opothotanaka iwairo, kaari-rika iwairo, isiyakaaro. ^v 41.49 pankirintsi = trigo

^w 41.54-55 owaritintsi = pan

yasitaryaa-kaantaki José tsika iwapithaan-taitakaro owaritintsi impimantirini Apitantoni-satzi, tima aikiro omaapiro-tatyaa tashitsi. ⁵⁷Ari ipokajitaki Apitantoniki oshiki atziri poñaachari pasiniki nampitsi saikannampi-tzirori, inintzi yamananti owaritintsi ipiyo-takaan-tani José, tima ti ontzimaji owaritintsi pasiniki nampitsi-payi.

Jaitjiitakini Apitantoniki irrintzipayi José

42 ¹Ikanta ikimaki Jacob tzimatsi owaritintsi Apitantoniki, ikantakiri itomi-payi: “¿Ipaitama paminamintha-tawakaantari? ²Nokimaki tzimatsi owaritintsi Apitantoniki. Pijati pamanan-takiti, aajai = kari atashi.” ³Ari ijajiitanaki 10 iririntzi-payi José, itomira Jacob, yamananti owaritintsi Apitantoniki.^x ⁴Iro kantacha, ti isinitiri Jacob ijati Benjamín, iririntzi okaakiini José. Tima itharowakaa-tyaari iriri awishimotziri = kari kowiinkari.^y ⁵Ikanta ijajiitakini itomi-payi Israel, ari ikarajii-tanakiri pasini-payi atziri jatatsiri yamananti owaritintsi. Tima maaroni Owintiniki inaitakiro tashitsi.

⁶Iriitakira José jiwatatsiri Apitantoniki, iriitaki pimantzi-niriri owaritintsi atziri-payi poñaayi-tachari pasiniki nampitsi. Ikanta yariijiitaka iririntzi José, ityiirowa-sitapaa-kari, yoiyootapaaka kipatsiki.^z ⁷Iyotawakiri José iririntzi-payi inaaawaki-rira. Ikimi-takaan-takari ti iyotiri, isinchiin-kata-tziiri isampitziri, ikantziri: “¿Tsikama pipoñaaka awirokaiti?” Ikantajiitzi irirori: “Nopoñaaro Owintiniki, nopoki namananti owaritintsi.” ⁸Tima iyowitawakari José iririntzi-payi, titzimaita iyotapajiri irirori-payi. ⁹Ari ikinkisiryaa-nakiro imisitakiri pairani José, ikantana-kiri iririntzi-payi: “¡Iitaimpyaa-wairintzi pinajiitzi! Pipokajii-tatzii paminiro tzimatsi-rika nonampiki kaari kisakowintachani piwayiri-tyaaro.” ¹⁰Ikantajiitzi iririntzi: “¡Ti pinkatharí! Apatziro nopokajitzi namananti owaritintsi. ¹¹Maaroni nokarataki aaroni ikanta asitanari. Kamiitha-siri nonajiitzi. Ti naaka iitaimpyaa-wairintzi.” ¹²Aikiro isintsi-tatzii José ikantziri: “Pithaiyaa, pipokajii-tatzii paminiro nonampi.” ¹³Ikantajiitzi iririntzi: “Naakaiti, nopoñaaro Owintiniki, nokarawi-jiita 12 nirintzi-tawakaa, aaroni ikanta asitanari. Irojatzi isaikanaki pasini iyaapitsi nirintzi itsipatari asitanari. Pyaaka aaroni, ti noñaajiri.” ¹⁴Yapiitana-kiri José ikantziri: “Aritaki nokantakimi. Iitaimpyaa-wairintzi pinatzi. ¹⁵Iroka noyotan-tyaamiri: Tima airo pijajiitaji pinampiki airorika pamanari iyaapitsi pirintzi. ¡Omaapiro-tatyaa!^a ¹⁶Apatziro impiyaji aaroni pirintzi yaakitiri iyaapitsi. Irojatzi isaikawaki pasini-payi yasitakoi-tiri. Ari noñirori omaapiro-rika

^x 42.3 owaritintsi = trigo ^y 42.4 Yoka Israel, irootaki pasini iwairo Jacob.

^z 42.6 owaritintsi = trigo ^a 42.15-16 Omaapiro-tatyaa = Tima añaatsi pinkathari Faraón (paminiro Oíñaaron-tzirori Ñaantsi-payi: ‘¡Tima añaatsi Pawa!’

pikantaki-nari. Aririka pinthaiya-kyaa, awiroka iitaimpyaa-wairintzi. ¡Omaapiro-tatyaa!”¹⁷ Yasitako-takaan-takiri José maaroni iririntzi-payi okaratzi mawa kitaitiri. ¹⁸ Okanta omonkarataka mawa kitaitiri, ikantajiri: “Nopinkatha-tziri naaka Pawa. Aririka pinkimisantina, airo pikamajiitzi. ¹⁹ Omaapiro-rika pikamiitha-siri-jiitzi, pookanaki aparoni pirintzi yasitakoi-tiri, pijataji awiroka-payi paanaji owaritintsi iyaari piwaiyani-payi. ²⁰ Aririka pamakiri iyaapitsi pirintzi, ari noyotiri omaapiro pikantaki-nari. Airirika, aritaki pinkamaki.” Imajiitakiro okaratzi ikantaki-riri iririntzi, José.

²¹ Ari ikantawakaa-naka irirori: “Tima omaapiro ti anisironkatiri aririntzi, ti ankimisantiri ikantawi-takairi pairani: ‘Airo piwasinonkaa-waitana,’ añaawitakari ikimaatsi-waitaka. Irootaki añaantarori iroñaaka asinonkaa-waita aroka-payi.” ²² Ari ikantanaki Rubén: “Tima nokantawitakami pairani airo piwasinonkaa-waitziri aririntzi. Ti pinkimisanta-jiitina. Ontzimatyii atsipityaaro iroñaaka iwasankitaa-wintaitajiri ikamakira.” ²³ Titzimaita iyojiiti ikimakiri José okaratzi ikinkitha-waijiitzi. Tima inkinkitha-waitakayiri José iririntzi-payi tzimatsi owaaka-kotziriri iñaani inkimatha-tantyaariri. ²⁴ Ari ijapitha-tapaintziri José iririntzi-payi, iraanaka. Ipoña ipiyapaaka isaikajiitaki, ikinkitha-waitakaa-pajiri. Yaakiri Simeón, yooso-takaan-takiri, maaroni iñaajii-takiri. ²⁵ Ikantakiri impira-tani ijaikitiniri owaritintsi, yoipyaa-ji-niri iiriikiti, intiyitainiri owaritintsi. Impawajiri aajatzi iwanajyaari awotsiki. Imataikiro ikantakiri José.^b

²⁶ Ari ikyaakaa-najiri ipira-payi owaritintsi, jaitjiitaji.^c ²⁷ Ikanta arijiitajani tsika imaajii-tapaaki, yaminakiro ititantarori owaritintsi aparoni iririntzi, inintzi impiri iyaari ipira. Iñaatzii ititaka iiriikiti, iwaitaki-niri opaantiki ititaminto. ²⁸ Ikantziri iririntzi-payi: “Piñiiri noiriikiti yoipyaa-ji-nari. Yoka aka.” Antaroiti itharowa-jiitanaki, piyonkawaitanaka, ikantawakaa-jiita: “¿Tsikama inkantajairika Pawa?”

²⁹ Ikanta yarijiitaja Owintiniki, ikamantapa-jiiri asitariri okaratzi awishi-motakiriri, ikantapa-jiiri: ³⁰ “Isinchiin-kawaitakina iñaanatana pinkatha-ritatsiri anta, isiyakaan-takina naakami iitaimpyaa-wairintzi, naminatziiro inampi. ³¹ Ari nakanakiri naaka, nokantana-kiri: ‘Kamiithari atziri nonajiitzi, ti naaka iitaimpyaa-wairintzi. ³² Nokarawii-jiita 12 nirintzi-tawaka, aparoni ikanta asitanari. Tzimatsi aparoni pyainchari, ti noñaajiri nontsipa-tajyaari. Iriima iyaapitsi irojatzi isaikanaki irirori Owintiniki itsipatariri asitanari.’ ³³ Ikantana-kina irirori: ‘Ari noñaantakyaami omaapiro-rika pikantana kamiitha atziri pinajiitzi. Pookanakina aparoni pirintzi, pimpiyi awiroka-payi paanaji owaritintsi iyaari piwaiyani-payi. ³⁴ Ontzimatyii pamajinari iyaapitsi pirintzi. Ari

^b 42.25 owaritintsi = trigo ^c 42.26-27 ipira-payi = asnos; owaritintsi = trigo

noñiimiri omaapiro pikantanari kamiitha pinajiitzi, ti pikimityaari iitaimpyaa-wairintzi. Ari napakaajiri pirintzi, kantatsi pamananta-waiti nampitsiki tikatsi thañaa-pitha-tyaamironi.’ ”

³⁵ Ikanta isokapajiro owaritintsi, iñaatzii ititako-yitaka iiriikiti. Antaro itharowa-jitanaki imatzitana-karo iriri, tima iñaakiri ititako-yitaka iiriikiti. ³⁶ Ikantzi Jacob: “Irootaintsi pinthonki-tinari pirintzi-payi. Ti añaajiri José, ari pikimitaa-kiri iroñaaka Simeón. Aikiro pikowatzii payitinari Benjamín. Antaro okantzimo-niintakana naaka.” ³⁷ Ikantana-kiri Rubén asitariri: “Pisinitinari Benjamín, naaka aamaakowin-tyaarini. Aritaki namajimiri. Airorika namajiri, piwamairi apitiroiti notomi naaka.” ³⁸ Yapiitana-kiro Jacob, ikantanaki: “Airo nosinitziri iyaatimi pirintzi. Tima kamaki José iririntzi okaakiini irirori, aparoni ikanta isaikanaji. Tzimatsi-rika awishi-motakirini, awiroka kantakaan-tironi nonkaman-tajyaari, kaari ayinani nantyasiparinka, nowasirinka aajinani.

Piyaja Benjamín Apitantoniki

43 ¹ Aikiro ojatatzii itashaitzi maaroni nampitsiki. ² Tima inthonkajiro Israel owaritintsi yaakitziri itomi-payi Apitantoniki. Ikantajiri itomi-payi: “Pijati, pamanan-taati kapichiini owaritintsi ayaari.”^d ³ Ikantzi Judá: “¡Apaá! ikantawajana yoka atziri nopiyan-tajari: ‘Airorika pamanari iyaapitsi pirintzi, ti noninti pimpiya-sitajina.’ ⁴ Aririka pisinitakiri naanakiri iyaapitsi, aritaki nojataki namanantaati owaritintsi. ⁵ Airorika pisinitziri, airo nojatzi. Tima aritaki ikantzi-tawaana: ‘Airorika pamiri pirintzi, ti noninti pimpiya-sitajina.’ ” ⁶ Ikantanaki Israel: “¿Ipaítama piwasinonkaan-tanari? ¿Ipaíta pikaman-tantakariri tzimatsi iyaapitsi pirintzi?” ⁷ Ari ikantajiitzi itomi: “Oshiki isampitakina tsika nokaratzi, ikantana: ‘¿Ainiro isaiki asitamiri? ¿Tzimatsima pasini pirintzi?’ Ti onkanti nonthaiyaa, ontzimatyii nakiri isampitanari. ¿Tsikama noyotan-takyaari inintatzii nayiniri iyaapitsi nirintzi?” ” ⁸ Ikantzi Judá: “¡Apaá! Anintzi-rika añaajiiti, pisinitiri iyaapitsi iyaatanakina, naaka aamaakowin-tyaarini. Aritaki nojatanaki iroñaaka, ajai = kari atashi maaroni. ⁹ Naaka pinatimini opaita-rika awishi-motakirini. Airorika noipyaaaji-miri, naaka pooko-tapiintajiri irojatzii nonkamakotajiri. ¹⁰ ¡Apaá! Apiti-mi nompiyakimi namananti ayaari, airomi atzimawin-tziro akinkitha-waitzi.”

¹¹ Ari ikantanaki asitariri: “Tikatsi nonkinakairo nonthañiiaari iroñaaka pirintzi, pimatiro. Payitanakyaa tzimatsiri anampiki pimpiyaari atziri. Pintiti kapichiini itziritaitari, yaarato, kasankari, kipishaari aajatzi pasotziki.”^e ¹² Paanaji pasini kiriiki panaakairi ikaratzii paanakiri chapinki, pimpapajiri iiriikiti ititakaa-waji-miri, aamaiyaa

^d 43.2 owaritintsi = trigo ^e 43.11 kipishaari = mirra

ipyaakotakityaari ititakaantawajamiriri. ¹³Pijati piñaajatiri atziri, paanakiri pirintzi. ¹⁴Onkamintha inkan-takai-yaaro Pawa Sintsi-pirori inisironka-tantawajyaa-miri, isinitan-tajyaariri pasini pirintzi aajatzi Benjamín. Iroorika inintzi Pawa yapirotyaa notomi-payi, omatyaata.”

¹⁵Imatakiro itomi-payi Israel yaanaki impasityaariri José, yaanajiri iiriikiti yoipyaaaji-niri, yaanaji pasini kiriiki impinatirori owaritintsi yamajiri. Yaanakiri aajatzi Benjamín, jaitijiitaki Apitantoniki. Yariitaaro isaikira José.

¹⁶Ikanta iñaawakiri José yariitapaaka Benjamín, ikantana-kiri inampiri irirori: “Paanakiri ariitapain-chari nowankoki, piwamaakaanti nopira, pinkotsi-takaan-tiri, nonintatzii nakyootiri yokapayi intampatzika-tapaakirika ooryaatsiri.” ¹⁷Imatakiro inampiri José okaratzii ikantaki-riri. Irijatzii aanakiriri iwankoki. ¹⁸Antaro itharowa-jiitanaki iñaakiro ikinakai-takiri iwankoki José. Ikantawakaa-jiita: “Piñiiri iitaimpyaawaita yoka. Iitaimpyaa-tyaari iiriikiti yoipyaaakairi chapinki. Kimitaka yantawai-takaa-tyai inkimi-takaan-tairi yatziriti, ari inkantzi-takyaari aajatzi apira-payi.”^f ¹⁹Ikanta yariitapaaka iwankoki, ikinkitha-waitakaa-paakiri inampiri José. ²⁰Ikantziri: “¡Ñamisa, Jiwarí! Ari nopokaitzi chapinki namanantzi owaritintsi. Ti nothaiya. ²¹Ikanta nopiyanajaro, arijiit-taana tsika nomaapaaki. Naminakiro nowantarori owaritintsi, noñaatziiri ititaka kiriiki. Titzimaita ipyaawaita, irojatzi ikaratzii noipyaaaji-miri. ²²Namaki pasini kiriiki nompina-tirori owaritintsi naanajiri. Ti noyomaityaa ipaita-rika otitajiriri kiriiki namitakari chapinki.” ²³Ikantzi inampiri José: “Airo pitharowa-siwaita. Aamaiyaa iriitaki Piwawani, Iwawani Asitamiri otitajimiriri kiriiki. Tima naaka aawakiri kiriiki pipinataki-rori owaritintsi.” Ikanta inampina José, imisitowa-kaan-takiri Simeón, yamaitajiri isaikaki iririntzi-payi. ²⁴Ari ikarajiitanaki ikyaanaki iwankoki José, ipapaakiri nijaa inkiwa-kiitzi-tyaari, ipakiri iwariti, aajatzi ipira-payi.^g ²⁵Tima iyojiitaki aritaki inkarati iwajiityaa José, owitsika ikantajiitaka impawakiri ikaratzii yamakiniriri aririka yariitapaa-kyaa tampatzika ooryaatsiri.

²⁶Ikanta yariitapaaka José iwankoki, ipakiri okaratzii yamayitakiri iririntzi inampiki. Ipinkatha-tanakiri, yoiyootanaka kipatsiki. ²⁷Ari isampitana-kiri José, ikantziri: “¿Sintsijiitatsimi? ¿Saikatsi piri pikantakinarari antyasiparitaki? ¿Katsi awishimotirini? ¿Irojatziima yañii irirori?” ²⁸Ari yapiitana-kiro yoiyoo-tasitari ipinkatha-tziri, yakanakiri ikantziri: “¡Pinkathari! Saikatsi pimpira-tani, asitanari. Ti imantsiya-waiti, irojatzi yañii.” ²⁹Ari yaminanakiri José ikatziya-yitaka, iñaatziiri Benjamín iriitaki owaiyani irinero irirori. Ikantanaki: “¿Iriima iyaapitsi pirintzi pikantanari?” Ari ipithoka-sitana-kari Benjamín, ikantana-kiri: “¡Mainarí!

^f 43.18 apira-payi = asnos ^g 43.24 ipira-payi = asnos

¡Inkamintha Pawa tasonka-wintimini!”³⁰ Antaro iraa-siri-tanaka José ñaawajiri iririntzi. Ikyaanaki shintsiini imaapiintzi, ari irawai-takari.³¹ Ikanta itonkakiro iraa, ikiwa-poro-tanaja, sitowapaji, ikantapaaki: “Piyiiti owaritinsi.”³² Onasita iwakoitaki-niri iwariti José, ari ikimitai-kiniri iririntzi-payi, aajatzi Apitantoni-satzi itsipa-tani José. Tima ipinkakaan-tani Apitantoni-satzi intzipatyari ishininka-payi Heber-iiti.³³ Ari imisaika-kaan-takiri José iririntzi-payi, yitanakari itarori itzimi irojatzí iyaapitsiki. Okiryaañsi ikantajii-tanaka iririntzi-payi José, ñaakiri imisaika-kiri itarori itzimi irojatzí iyaapitsiki.³⁴ Itsipa-takiri José iririntzi-payi okaratzí tzimatsiri iwamintoki. Iriitaki ipapiro-taki Benjamín owaritinsi, anaanakiro okaratzí ipakiriri pasini-payi. Kimosiri ikantaka José itsipatakari iririntzi-payi, irawaijiitaki.^h

José aajatzi iriraminto

44 ¹ Ari ikantajiri José inampiri: “Pintitawajiniri oshiki owaritinsi onkarati yaawyiiri ipira, pintitaji-niri aajatzi iriikiti opaantiki itatiminto. ² Pintitakairi aajatzi opaantiki itiminto iyaapitsi niraminto kiriiki-naki, pintsipataa-kiniri iriikiti ipinataki-rori owaritinsi.” Imatakiro inampiri José okaratzí ikantaki-riri.ⁱ ³ Okanta okitaiti-tamanaji, ityaantajiri José iririntzi-payi ikyaaako-tanaari ipira-payi.^j ⁴ Tikiramintha intainati ijataji, ikantajiri José inampiri: “Piyaatawajiri ananinka-naintsiri, pinkantiri: ‘¿Ipaítama pikositan-tanari, tima naakamiithatimi awiroka? ¿Ipaítama pikositan-tanakarori kiriiki-naki iramintotsi? ⁵ Iriraa-minto onatzi nojiwariti, irootaki ñaawya-tantapiintari. ¡Kaaripirotakimi!’ ”

⁶ Ikanta iyaatawajiri inampiri, ikantapaa-kiri okaratzí ikantawakiri José. ⁷ Ikantajiiitzi irirori: “¿Ipaítama pikantan-tanari? Ti namityaaro naaka pikantaki-nari. ⁸ Tima piñaakina nopjyaaro Owintiniki, noipyaaaji-miri kiriiki ikaratzí noñaakiri itita opaantiki notatiminto. ¿Ipaítama nonkosi-tantyaariri iriikiti pijiwariti aajatzi yooroti? ⁹ Paminiro irira-minto ompiratamiri, aririka piñaakiri itzimi amakironi, iwamaitiriita. Irooma naakapayi ompirataari nonatyii iwankoki pijiwariti.” ¹⁰ Ikantzi inampina José: “Aritaki nomatakiro pikantakiri. Aririka noñaakiri amakirori iramintotsi, apatziro nompira-tyaari. Iriima pasini-payi tikatsi nonkantiri, ijatajiita.” ¹¹ Sintsiini iwayii-tanakiro itiminto, aparo-payi yosiryaa-yitanakiro. ¹² Tima yoka inampiri José ithonka yaminakiro itiminto-payi, yitanakari itakarori itzimi irojatzí iyaapitsiki. Ñaatziiro otitaka iramintotsi itimintoki Benjamín. ¹³ Isaraa-nakiro iithaari-payi, tima

^h 43.34 Aririka ontzimi iririntzi aponi iwathatsiti, iriima Benjamín ipaitakiri irirori 5 wathatsi. ⁱ 44.2 owaritinsi = trigo ^j 44.3 ipira-payi = morapayi = asnos

oshiki okatsi-tzimo-siri-tanakiri. Ikyaa-kaa-najiri aparo-payi ipira, piyanaka nampitsiki.^k

¹⁴Ikanta ariitapaja Judá iwankoki José itsipatakari iririntzi-payi, ainiro isaiki José iwankoki. Ityiirowa-sitapaa-kari, yoiyootapaaka kipatsiki ipinkatha-tziri. ¹⁵Ari isampitawajiri José, ikantziri: “¿Ipaitama pantakiri? ¿Tima piyoti noyotziro naaka noñaawya-tantzi?” ¹⁶Ikantziri Judá: “¿Pinkatharí! Ti noyoti ipaita nonkantimiri ¿Tsika nonkantyaaka piyotan-tyaari? Apatziro iyotzi Pawa tzimatsirika nokinakaa-sita-kari. Yoka nokarajitaki aka: naakataki pimpira-tyaa nontsipa-tyaari iñaakoi-takiri piraminto.” ¹⁷Ikantanaki José: “Airo omata pikowawitari awiroka. Apatziro nompira-tyaari iñaakoi-takiri niraminto. Irooma awiroka-payi tikatsi nonkantimi, kantatsi pijataji isaiki asitamiri. Tikatsi antawintha-timini.”

Ikinkithatakota Judá ikantakowintziri Benjamín

¹⁸Ikanta Judá itsitoka-paakari okaakiini José, ikantziri: “¿Ñamisa, Pinkatharí! Nonintzi nonkantimi kapichiini. Ti noninti pinkishina, tima pikimitakari awirokami Faraón. ¹⁹Tima pisampi-takina chapinki, pikantakina: ‘¿Tzimatsi asitamiri? ¿Tzimatsi iyaapitsi nirintzi?’ ²⁰Tima nokaman-takimi naaka: ‘¿Jii! Tzimatsi asitanari antari-kona-taintsiri, tzimatsi aajatzi iyaapitsi nirintzi owikaran-tarori itzimi irantyasiparin-kakiini asitanari. Iitako-tani iwiri asitanari, iriitaki owiraan-tarori itzimi pasiniki iina asitanari. Tzimawi-tacha pairani pasini nirintzi, kamaki irirori.’ ²¹Tima ari pikantana aajatzi: ‘Pamakiri nonintzi noñiiri.’ Tima pinintatzii piñiiri. ²²Nokantaiyanakimi naakaiti: ‘¿Pinkatharí! Airo isinitziri asitanari impoki, aririka yookanakiri asitanari, aritaki inkamaki.’ ²³Iro kantacha pikantakina awiroka: ‘Aiorika pamiri pirintzi, airo okantzi papiitairo piñaajina.’ ²⁴Okanta nojataji pairani, nokaman-tapajiri asitanari okaratzí pikantaki-nari. ²⁵Ipoñaá ikantaana asitanari: ‘Pijati papiitiro pamanantaati kapichiini ayaari.’ ²⁶Nokantana-kiri naaka: ‘Aiorika nayiri iyaapitsi nirintzi, airo okantzi nojati. Aiorika iyaatana irirori, airo isinitana atziri noñiiri.’ ²⁷Ikantana-kina asitanari: ‘Piyotzi awirokaiti apitimachiini owaiyantaki piniro-thori. ²⁸Aritaki ijapitha-takina aparoni, ti noñaajiri irojatzi iroñaaka. Tima nokantaki: “Omaapiro iwakari katsimari owantachari.” ²⁹Aririka paanajiri pasini notomi, ompaityaa-rika awishi-motakirini, awiroka kantasi-tyaaroni nonkaman-tyaari, airo aajana nantyasiparinaka, iro nowasirinka owamaajinani.’ ³⁰Piñaakiro, oshiki yitakari asitanari iyaapitsi, aiorika naanajiri yoka nirintzi mainari, ³¹ari inkamaki asitanari. Naakaiti kantasi-tyaaroni inkaman-tyaari, airo aajiri yantyasiparinaka, irootaki wamairini

^k 44.13 ipira = imorani = asno

iwasirinka. ³²Nokantakiri aajatzi asitanari: ‘Naaka kantasi-tyaaroni ompaita-rika awishi-motakirini iyaapitsi. Airorika noipyaajiri nirintzika, naaka pooko-tapiintaji irojatzi nonkama-kotajiri.’ ³³Irootaki nokowantari pinkimi-takaan-tina pimpira-tani. Naaka impoyii-tyaarini yoka mainari. Pisinitiri ijataji iyaatana-jiri nirintzi-payi. ³⁴¿Paitama noñaakapajiriri asitanari airorika naanajiri nirintzi? Tima ti noninti noñiiri iwasiri-waityaa asitanari.”

Iiyotakaajari José iririntzipayi

45 ¹Ti yamawitapajiro José kantzimotakariri, ikaimanaki ipiyojiitaka yatziriti, ikantzi: “¿Pisitowawaki maaroni!” Tikatsi aparoni yatziriti saikanain-tsini. Ari ikamantakiri iririntzi-payi, ikantziri: “Naaka pirintzi.” ²Antaro iraanaka. Ikimakiri maaroni Apitantoni-satzi, ikimitzitakari aajatzi saikatsiri iwinkatha-ripankotiki Faraón. ³Ari ikantziri iririntzi-payi: “Naaka José. ¿Irojatzima yañai asitairi?” Antaro itharowanaki iririntzi-payi itsipatakari okaakiini. Ti yakanakiri.

⁴Aikiro ikantatziiri José: “Pimpoka-jiiti okaakiini.” Ikanta ipokajii-tapaaki, ikantziri: “Naaka José, pirintzi. Naakataki pipimantaki pairani, yamanantakina Apitantoni-satzi. ⁵Iro kantacha, airo okantzimo-waitami pipimantakina. Tima Pawa ontyaantakinari aka nowawisaakotaji oshiki atziri. ⁶Aritaki awisaki apiti osarintsi inaitziro tashitsi nampitsiki. Ainirotatsi 5 osarintsi airo okithotzi pankiwai-rintsi, onkanta-wityaa impanki-witaityaaro. ⁷Tima iriitaki Pawa kantakaarori nitantakarori nopokaki naka aka, airo yapirotanta piwaiya-nipayi aka kipatsiki. Irootaki piñaantaarori awiroka-payi iroopirori awisako-taantsi. ⁸Aritaki okantari, iriitaki Pawa amakinari aka, kaari awirokaiti. Irijatzi owakinari nonkamantapiintajiri Faraón inkimi-takayina naakami iriri, nojiwatiri impiratani-payi, nopinkatha-riwintakiri maaroni Apitantoni-satzi. ⁹Pijatanaki sintsiini asitairiki, pinkantapajiri: ‘Iroka ikantzi pitomi José: “Ipinkatha-ritakaakina Pawa aka Apitantoniki. Pimpokanaki sintsiini, piñiina. ¹⁰Pinampitapajyaaro aka Okaakijaariki, pintsipa-tajyaari pitomi-payi aajatzi picharini-payi, ari piwapajiriri pipira-payi, maaroni tzimimo-tzimiri. Ari pintsipatapajyaanari aajatzi naaka. ¹¹Aritaki nompawajimi piyaari awiroka, pitomi-payi, aajatzi ikaratzi saika-panko-tzimiri, airo okowityii-motanta-waitami. Tima ainirotatsi 5 osarintsi intashiniin-taiti.”’ ¹²Piñaakina awiroka pitsipatakari aririntzi Benjamín, naakajaantaki ñaawaitzirori iroka ñaantsi. ¹³Pinkamantapajiri asitairi piñaakina nopinkatha-riwintantzi Apitantoniki. Pinkamantapajiri aajatzi tsika okanta piñaakiro aka. ¿Pisintsitanaki pijati pajaatiri asitairi!” ¹⁴Ari yawithanotanakiri José iririntzi Benjamín, oshiki iraawaitaka. Ari ikimitzitakari aajatzi Benjamín oshiki iraawaitaka yawithanotakiri José. ¹⁵Ipoña inintaporotanakiri José maaroni iririntzi, yawithanotanakiri,

oshiki irayimotakari aparo-payi. Okanta awisayitaki iroka-payi, yaripro-tanaari iririntzi-payi José.

¹⁶Okanta anta iwinkatha-ripankotiki Faraón, ikimaitaki ikantaitzi: “Ari yariijiita iririntzi José.” Ari ikimosiritanaki Faraón, ari ikimitakari ikaratzi itsipa-nampitari. ¹⁷Ikantzi Faraón: “¡José! Pinkantiri pirintzi-payi inkyaakaa-yitanairi imorani ijatai Owintiniki. ¹⁸Yaajatiri asitamiri aajatzi maaroni pishininkapayi. Aritaki nompakiri iroopirori kipatsi aka Apitantoniki. Yanintai-yaaro okaratzi tzimatsiri aka. ¹⁹Iroka pinkantiri pirintzi-payi: ¡lyí! Paanaki siyako-minto-tsipayi tzimatsiri aka Apitantoniki, irootaki paman-tajyaariri iinchii-riki, kooya-payi aajatzi asitairi. Impokajiiti maaroni. ²⁰Airo pitakowaitasitaro okaratzi tzimimotzimiri anta, tima okaratzi yashaaran-taita-kari aka Apitantoniki, awirokaitira asitajyaaroni.”

²¹Imatakiro itomi-payi Israel ikantakiri Faraón. Ipawajiri José siyako-minto-tsipayi. Ipawajiri aajatzi owaritinsi iwanajyaari awotsiki. ²²Ipawajiri aajatzi owakira-ripayi kithaarintsi inkithaatanajyaari. Iriima Benjamín ipawajiri 300 ikithoki kiriiki, aajatzi 5 kithaarintsi. ²³Ipakaantakiri asitariri ikaratzi 10 mora, ikyaakaa-yitakiniri iroopirori tzimatsiri aka Apitantoniki. Imataki pasini 10 mora kooya, ikyaakaakiro opani pankirintsi, aajatzi pasini owaritinsi, irootaki iyaari asitariri awotsiki, impokana-kirika.¹ ²⁴Iwitha-tawaari José iririntzi-payi ijajiitaji, ikantawajiri: “Ti noninti pinkisa-wakaiyaa awotsiki.” ²⁵Ikanta ipiyajiitaa ipoñaajaro Apitantoniki, irojatzi yariitan-taari Owintiniki isaikira iriri. ²⁶Ikamantapajiri asitariri, ikantapajiri: “¡Apaá, irojatzi yañii iyi José! Ipinkatha-riwintantzi irirori Apitantoniki.” Tikatsi inkantanaki asitariri, ti inkimisanta-wityaari ikantziriri. ²⁷Aikiro ikamantatziiri okaratzi ikantawakiriri José. Iñaawakitziiro siyako-minto-tsipayi okaratzi ityaan-takaantakiri José isiyako-tantanakyaari, antaro ikimosiritanaji. ²⁸Ikantanaki: “¡Nokimaki ainiro yañii notomi José! Ontzimatyii nojati noñaapajiri tikira nokamana-kiita.”

Ariitaka Jacob Apitantoniki

46 ¹Ari ijatanaki Israel, yaanakiro maaroni tzimimotziriri. Ikanta iwiraaka Kantapiro-jaariki, ipomitapa-jiniri yatsipitakaani Iwawani iririni. ²Okanta otsitinitanaki iñaanatakiri Pawa imisiriki Israel, ikantajiri: “¡Jacob!” Ari yakanaki irirori, ikantzi: “Ipaitaka Pawá” ³Ikantziri: “Naaka Pawa, Iwawani pirini. Airo pitharowa-waitzi pijati Apitantoniki, aritaki noshikyaa-kimiri anta inkarati pincharin-tajyaari. ⁴Aritaki ankarati anta Apitantoniki, tima naaka oipyaajirini apaata picharini-payi isaikawi-takyaa anta. Tima iriitaki pitomi,

¹ 45.23 mora = asnos; opani pankirintsi = trigo; owaritinsi = pan

José tsipatyaa mini apaata pinkama-jirika anta.”⁵ Ikanta yawisaki Jacob isaikawitapaaka Kantapiro-jaariki. Titanaka siyakominto-tsiki ityaantakiri Faraón aakitiri, itsipatakari iinchii-riki aajatzi kooya-payi.⁶ Ari ikaratzi yaanakiri ipira-payi, aajatzi okaratzi tzimimotakiriri Owintiniki. Jataki Jacob Apitantoniki itsipatakari ishininka-payi okaakiini irirori.⁷ Ari ikaratzi yaanakiri maaroni itomi-payi irirori, irisinto-payi, icharini-payi, aajatzi irisaro-payi, maaroni.

Iiñajiri Jacob itomi, José

²⁸ Tima tikira yariityaa Jacob Apitantoniki, ityaantakiri Judá inkantiri José: “Inintatzii apaa pimonthai-yaari Okaakijaariki.” Ikanta yariijitaka Jacob Okaakijaariki,²⁹ ikantanakiri José impiratani-payi: “Piwitsikinaro nosiyako-minto, pamakinaro.” Jatanaki José imonthaa-wajyaari asitariri Okaakijaariki. Ikanta iñawajiri iriri, yawithanotawajiri, antaro iirayimotawaari.³⁰ Ari ikantakiri Israel itomi: “¡José! Kantatsi ironaaka nonkami, tima noñaaporotajimi, ainiro pañii!”³¹ Ari ikantanakiri José iririntzi-payi aajatzi icharini-payi iriri, ikantziri: “Ari pisaika-jiitawaki aka, nonkamantawakiri Faraón, nonkantiri: ‘Ariitaka niritntzi-payi, itsipatakari icharini-payi asitanari, ipoñaayitakaro Owintiniki, ipokajii-tatzii intsipatapajyaana naaka.³² Yamayitakiri ipira-payi, maaroni tzimimo-tziriri irirori. Tima irootaki yamijiitari iriroriiti yaamaakowintari ipira-payi.”^m ³³ Aririka inkaimakimi Faraón isampitimi, inkantimi: ‘¿Ipaita pantawai-ritari pinampiki?’,³⁴ pinkanta-jiiti awiroka: ‘Apatziro namijiitari naamaakowintari nopira, nosiyakotari ikantayita pairani nocharinini.’ Aritaki pimatakiro pinampityaaro Okaakijaariki. Tima ti inintziri Apitantoni-satzi intsipatyaa aamaakowin-tariri ipira-payi.”ⁿ

Ikinkithawaitakari Jacob iwinkathariti Apitantonisatzi

47 ¹ Jataki José ikamantziri Faraón, ikantakiri: “Ariitaka asitanari ipoñaakaro Owintiniki. Tima saikapaaki Okaakijaariki, itsipayitakari niritntzi-payi, yamayitakiri ipira-payi, aajatzi okaratzi tzimimo-yitziriri iriroripayi.”^o ² Ari iyoyaaki José 5 iririntzi, yamakiri isaiki Faraón iñiiri. ³ Ikanta Faraón isampitawakiri iririntzi-payi José, ikantziri: “¿Ipaitama pantawaititari awiroka-payi?” Ikantajitzi irirori: “¡Nowinkathariti! Pirawairintzi nonajitzi naaka, nosiyakotari tsika ikanta pairani nocharinini.”^p ⁴ Ikantzitanaka aajatzi: “¡Pinkathari! Nopokatzi nonampityaaro aka, tima antaro okantaka tashitsi Owintiniki, tikatsi iwajyaa nopira-payi. Irootaki nonintantari pisinitina nonampityaaro

^m 46.32 ipira-payi = oisha, vaca ⁿ 46.34 ipira-payi = oisha ^o 47.1 ipira-payi = iroishati, ivaca-ti ^p 47.3 pirawairintzi = aamaakowin-tariri oisha

Okaakijaariki.”^q ⁵Irootaki ikantantanakari Faraón ikantziri José: “Tima pokaki piri aajatzi pirintzi-payi intsipa-tajyaami. ⁶Tima maaroni kipatsi okaratzi tzimatsiri Apitantoniki, awirokataka aminakaan-tzirori. Piñaakiri Okaakijaari, ari inampityaaro irirori-payi, tima oshiki okamiithataki kipatsi anta, tikatsi siyaaroni. Tzimatsi-rika pishininka yotzirori yaamaakowintari ipiraitari, pinkantiri yaamaakowintyaanari nopira-payi naaka.”

⁷Ari yayitanakari aajatzi José asitariri iñiiri Faraón. Iwithatapaakari Jacob pinkathari Faraón. ⁸Isampitawakiri Faraón, ikantziri: “¿Tsikama okaratzika tzimain-tsiri pisarintsiti?” ⁹Ikantzi Jacob: “Tzimaki 130 nosarintsiti nokinakinataki tsikarika-payi. Tikira noñaamaitaro naaka ontzimi oshiki nosarintsiti ikimiyitaka nocharinini. Iro kantacha noñaamaitakaro kowiinka-yitatsiri.” ¹⁰Ikanta iwithatanaari Jacob pinkathari Faraón, ipiyapithatanaari. ¹¹Ari ipakiri José ishininka-payi iroopirori kipatsi anta Apitantoniki, ari inampijiitakaro, imatakiro ikantakiriri Faraón. Ari okanta otzimantakari iipatsiti iriri aajatzi iririntzi-payi ipaitai-tziro ‘Itomyaani Ooryaatsiri’. ¹²Tima aikiro ipatziiri José iyaari iriri, iririntzi-payi aajatzi maaroni ishininka-payi, ipiri okaratzi kowityii-moyi-tariri.”

Ikamantanari Jacob itomipayi intasonkawintaitiri

49 ¹Ari ikaimakiri Jacob maaroni itomi-payi, ikantakiri: “¡Notomí! Pimpoka-jiiti okaakiini, tima nonkaman-tatyimiro onkarati awishimo-timiri apaata.

² ¡Itomi-payi Jacob! Pimpoka-jiiti okaakiini pinkiman-tyaari.
Pinkimisantiri asitamiri Israel.

³ Awiroka Rubén, nojiwari notomi,
Nosintsinka nowimi, tima awirokataka jiwatapain-tsiri,
Awiroka itakaro ipinkathai-tzimi, otzimimo-tzimi piñaapironka.

⁴ Ari okaratapaaki piriipirozti, tima pikimi-tapiinta-witaro osinchaatzi
nijaa.
Okantakaaro piwinka-tharyaa-kinaro nomaa-minto, piman-takanaro
notsipatari.

⁵ Awiroka Simeón aajatzi Leví, pirintzi piwawakaa-jiita,
Tima piwamaa-minto piwayitajiro pichakopiti.

⁶ Airo notsipa-taami tsika papato-tapiinta.
Tima oshiki otyaanakami pairani pimasirinka, piwamaaki oshiki
atziri.

Oshiki pisamasiryaakari, pikaraa-kitzi-yitanakiri ipira.^s

⁷ Kowiinka okantanaka piyatsimanka,

^q 47.4 nopira-payi = oisha ^r 47.12 iyaari = pan ^s 49.6 ipira = toro

- Tima omaapiro pikisanaka.
Naaka oiwaraa-jimini, pinampi-tajyaaro tsika aakotajiro iwairo
Jacob,
Tima nonasiyi-tajyaari pincharini-tajyaari anta tsika impaitaitiro
Israel.
- 8 Irooma awiroka Judá, kantakaapiro iwajimi pirintzi-payi.
Pairika-kintsiyi-tajiri inkarati kisaniiin-timini.
Ipinkatha-yitajimi pirintzi-tajyaari.
- 9 Awiroka notomi, Judá, pikimityaari yanini kashikari inkara-takiro
iwari yatsikani.
Inaryaa-waita kipatsiki, yoiyoota ikimi-takotari antari kashikari.
¿Ipaítama matironi iñaasirinkajiri?
- 10 ¡Notomí! ¡Judá! Ari intzimaji pincharini-tajyaari, irasi iwiro
impinkatha-riwintanti,
Tikatsi aapitha-tajirini iwinkatha-riminto yairikakiri,
Irojatzi impokan-tajyaari asipro-tyaaroni iwinkatha-riminto,
Iriitaki inkimisan-tawajiri nasiyitachari ishininka-tawakaa.^t
- 11 Iriitaki oosotako-tirini ipira anta oponkitziki pankirintsi imiritaitari,
Ikiwantyaaro iithaari imiritaitari, tima oshiki-piro-tatzii chochoki.^u
- 12 Tima kamiithaaki ikantaka, anaanakiro ochiinkaatzii imiritaitari.
Kitamaaro okantayita iraiki anaanakiro okitamaarotzi oyaaki
thomitsi.^v
- 13 Iriiima Zabolón inampi-tajyaaro inkaari-thapyaaiki,
Tsika aatapiintaji amaatako-mintotsi.
Tsika anta owiraa-thapi-tajyaa Simaaki.
- 14 Iriiima Isacar inkimi-tajyaari sintsiri ipiraitari ikyaakai-tziri,
Iriitaki otyiirowa-piintachani ikyaapiintaitzi airo inintzi yaniitaji.^w
- 15 Ikanta iñaawakiro kamiitha okantanaka nampitsi, kamiitha
imakoryaa-waitaitzi,
Oiyootanaka yanatakaitiri.
Tima mairi ikantaka ikimi-takai-takari ompirataari.
- 16 Iriiima Dan iwakowin-tajiri ishininka,
Ikimitaakiro pasini-payi ipinkatha-riwin-tajiri ishininka-payi
Israel-iiti.
- 17 Inkimi-tajyaari Dan maranki isaiki awotzi-nampi,
Iriitaki atsika-kitairini ikyaakoitari,

^t 49.10 asipro-tyaaroni iwinkatha-riminto = Siloh ^u 49.11 ipira = mora = pollino, asna; imiritaitari = vino. Kantako-tachari aka “iriitaki oosotako-tirini ipira anta oponkitziki pankirintsi imiritaitari,” irojatzi osiyaro inkantaiti “Oshiki-piro-tatzii pankirintsi imiritaitari, ti intakoityaaro pankirintsi iwamairo owaiyani imorani.”

^v 49.12 imiritaitari = vino ^w 49.14 ipiraitari ikyaakai-tziri = mora, asno

- Iwaryaa-maityaari kyaakotariri.*
- 18 ¡Pawá! Nawintaami awiroka piwawisaako-tajina.
- 19 Yoka Gad, oshiki imaimani-tajiri owayiri-payi.
Iro kantacha, aritaki pipiya-takyaari.
- 20 Yoka Aser, oshiki-tzimo-tajiri iwankiri iwajyaari,
Iroopirori owaritintsi onatyii, onkimi-tajyaaro iwariti
pinkatha-ripirori.ʸ
- 21 Yoka Neftalí, inkimi-tajyaari maniro tikatsi asitako-waitirini,
Owaniinka ikantayitya iwaiyani.
- 22 Yoka José, ikimitaro pankirintsi oshooka-thapyaa-tziro nijaa.
Oshiki okithonitzi,
Ithonka atiiyi-takiro otanto nampitsi.
- 23 Oshiki ikisaniin-tajiri asiwinthatarori piyaamini,
Imanatantaro chakopi,
Yasi iwiro iñaasirinkai-tziri.
- 24 Tima yoka José sintsishimpa ikantaka irirori,
Oisokiro iwakiro ipyaamini.
Ikamintha Iwawani Jacob Sintsi-pirori,
Okamintha iwairo aamaakowin-tantaniri, kisakowin-tariri Israel.
- 25 Inkamintha Iwawani piri, iriitaki nisironka-tajimini.
Iriitaki Pawa Sintsi-pirori, tasonka-wintajimini.
Opoñaaro itasonka-wintani jinoki inkitiki.
Opoñaaro itasonka-wintani inthopoyaaki inkaariki.
Opoñaaro itasonka-wintani owaaki thomitsiki aajatzi
yamaarin-tsiki.
- 26 Tima okaratzi iyomitaanajamiri piri intasonka-wintantai-tyaamiri,
Aanaanakiro okaratzi iyomitaakinari asitanari naaka.
Airo othonkaa, irojatzi apaata ompyaan-tajyaari otzisi.
Osiyawai-takaro osaika-patziito-tantyaarimi José iroka-payi
yomitaantsi,
Tima iriitaki iyoshitaikiri ikarajiitaki iririntzi-payi, iriitaki
iriipiro-taatsini.
- 27 Yoka Benjamín, inkimi-tajyaari atsikan-taniri.
Yananinka iwawai-tamanaja yatsikani,
Okanta oshiityaaki yanti-tawakaari tzimaaran-tapaintsiri.”

Ikamantakari Jacob

28 Iriitaki itomi-payi Israel, tsika impoñiiyaa inkarati 12 nasitachani ishininka-tawakaa-jiita. Irootaki iroka ñaantsi-payi ikaminaa-kiriri iriri intasonka-wintaitan-tyaariri aparo-payi ikarajiitakira. 29 Ikantakiri itomi-

x 49.17 ikyaakoitari = caballo y 49.20 owaritintsi = pan

payi: “Kapichiini-tapaaki nonkaman-tyaari. Nonintzi nontsipa-tajyaari nocharinini, pinki-tatina anta impiritanakiki iwaniki Efrón ishininka Tharowan-taari-nisatzi. ³⁰Ipaitai-tziro anta Apitinaki, yaminakoi-tziri isitowa-piintzi ooryaatsiri, anta Yiinkantomasi Owintiniki. Tima irootaki yamanan-takiri pairani acharinini Abraham itsipataakiro iwani Efrón, aajatzi irasi Tharowan-taari-satzi tsika okitataaja iina. ³¹Tima ari ikitai-takiri nocharinini Abraham itsipataaro iinani Sara, aajatzi nirini Isaac itsipataaro asitanarini Rebeca. Aritaki noki-tatairori aajatzi naaka noinani Lea. ³²Tima irona kipatsi aajatzi omoronaki anta, iriitaki ishininka Tharowan-taari-satzi piman-taki-niriri pairani acharinini.” ³³Ikanta ithonkakiro Jacob iyomiya-tanjiri itomi-payi, onaryaanaka, kamanaki. Jataki itsipa-siri-tapaajari icharinipayi.

Ikamantakari José

50 ¹⁵Tima kamaji irirori Jacob, ari ikinkithasiri-jiitanaka itomipayi Jacob, ikanta-wakaajiita: “Kimitaka ari inkisaniin-tanakai iroñaaka José, ari impiyawin-tajyaa okaratzi awaaripiro-waitakiri pairani.” ¹⁶Irootaki ityaantantakari kantirini José: “Pinkimi okaratzi ikantaki piri tikira ikamiita, tima ikantaki: ¹⁷‘Pinkowakotiri Jose’, pinkantiri: “Paapatyaajiri pirintzipayi, pimaisantiro iwaaripirowaitakimi, tima oshiki ikimaantsitakaawaitakimi.” Irootaki nokowantari paapatyaajyaari pirintzipayi, tima iriitzitaka impiratani Iwawani asitamiri.” Tima iraacha irirori José ikinkitha-waitakairira ityaan-kani iririntzi-payi. ¹⁸Irojatzi yariitan-tapaa-kari iririntzi-payi José, ityirowa-sitapaa-kari, yoiyoo-tapaaka kipatsiki, ikantapaakiri: “Naakayitaki pimpira-tani.” ¹⁹Ari ikantzi José: “Airo pitharowan-tawaitana iyí. ¿Naakama Pawa? ²⁰Tima pininta-jiiwitaka pairani awiroka piwaaripiro-tinami, iro kantacha iyotzimai-takaro Pawa okaratzi kaaripiro-tatsiri pantawi-takari, ikantakaakaro irirori kamiitha okantzimo-tantaa. Tima okaratzi awishimowi-takanari naaka, irootaki añaantaarori iroñaaka yawisako-yitaji oshiki atziri. ²¹Airo pitharowan-tawaitana. Aritaki nompayi-takimi piyaari awiroka, aajatzi piwaiya-nipayi.” Irootaki ikantakiri José ikinkitha-waitakaakiri kamiitha iririntzi-payi, inimo-takaajiri.

²²Irojatzi inampijiitaro José anta Apitantoniki, aajatzi maaroni icharini-payi iriri. Tima okaratzi 110 osarintsi yañaaki José. ²³Iñaayi-tanjiri icharini-payi itomi-payi irirori Efraín. Iñaanajiri aajatzi itomi-payi Maquir. Yoka Maquir, iriitaki itomi Manasés pasini itomi José. ²⁴Okanta apaata, ikantakiri José iririntzi-payi: “Oyotapaaka kapichiini nonkaman-tyaari, iro kantacha awotsikitaki Pawa inisironka-tajimi, imisitowa-yitaimi pisaika-witaka iroñaaka aka nampitsiki, imisaikajimi pasiniki kipatsi ikasiyaka-kiriri pairani acharinini Abraham, Isaac

aajatzi asitairini.” ²⁵Aikiro ikantana-kitziiri José iririntzi-payi, ikantziri: “Imapirotatyaa, aritaki impokaki Pawa inisironka-tajimi. Iro kantacha, nonintzi pinkanta-pirotina awiroka-payi. Paanajinaro apaata notonki-poroki.” ²⁶Ari ikamajiri irirori José anta Apitantoniki, okaratzi 110 isarintsiti. Itziritai-takiri yiinkantsi iwathaki, iwakoi-takiri.